

**ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ**

Διπλωματική Εργασία

**ΟΙ ΥΠΕΡΑΚΤΙΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ – OFFSHORE COMPANIES – ΚΑΙ ΤΟ
ΞΕΠΛΥΜΑ ΒΡΩΜΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ**

της

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΣ
Επιβλέπων Καθηγητής: κ. Νεγκάκης Χρήστος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος
στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική
(Λογιστική)

Οκτώβριος 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1 Εισαγωγή Στις Υπεράκτιες Εταιρίες	1
1.2 Σκοπός Της Εργασίας Και Ερευνητικά Ερωτήματα	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο – ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο – ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΥΠΕΡΑΚΤΙΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ	12
3.1 Η ιδέα της υπεράκτιας εταιρίας	12
3.1.1 Ο εννοιολογικός προσδιορισμός της υπεράκτιας εταιρίας και τα κριτήρια ίδρυσής της	12
3.1.2 Η ιστορική εξέλιξη και οι διαστάσεις του φαινομένου	13
3.1.3 Τα πλεονεκτήματα και οι χαρακτηριστικές ιδιότητες των υπεράκτιων εταιριών	15
3.1.4 Τα μειονεκτήματα των υπεράκτιων εταιριών	17
3.1.5 Οι κυριότερες χρήσεις των υπεράκτιων εταιριών	18
3.1.6 Συνέπειες από την εκτεταμένη χρήση υπεράκτιων εταιριών	18
3.2 Δομές υπεράκτιων εταιριών	19
3.2.1 Εταιρίες χαρτοφυλακίου (Holding companies)	20
3.2.2 Εταιρίες παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (Finance companies)	21
3.2.3 Εταιρίες αδειών-δικαιωμάτων (Lincencing companies)	21
3.2.4 Εμπορικές εταιρίες (Trading companies)	22
3.2.5 Εταιρίες παροχής διοικητικών αποφάσεων (Administration companies)	23
3.2.6 Ναυτιλιακές εταιρίες (Shipping companies)	24
3.2.7 Εμπιστεύματα (Trusts)	24
3.2.8 Επενδυτικές εταιρίες (Investments companies)	25
3.2.9 Τραπεζικές εταιρίες (Banking companies)	25

3.2.10 Εταιρίες παροχής υπηρεσιών	26
3.2.11 Εταιρίες υβρίδια	26
3.2.12 Δομές αντιπροσώπευσης (Nominees)	27
3.2.13 Εταιρίες ασφαλειών (Insurance companies)	28
3.2.14 Εταιρίες περιορισμένης ευθύνης (LLCs)	28
3.3 Κριτήρια για την επιλογή του υπεράκτιου σχήματος	28
3.4 Ο κόσμος των «Φορολογικών Παράδεισων»	30
3.4.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός των φορολογικών παραδείσων	30
3.4.2 Η λίστα των καλύτερων φορολογικών παραδείσων στον κόσμο	33
3.5 Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις υπεράκτιες εταιρίες	37
3.5.1 Αναγνώριση εξωχώριας εταιρίας	37
3.5.2 Αναγνώριση αποσβέσεων πάγιων περιουσιακών στοιχείων	38
3.5.3 Αναγνώριση δαπανών	38
3.5.4 Αναγνώριση συναλλαγών	39
3.5.5 Ειδικός φόρος επί των ακινήτων	40
3.5.6 Υποχρέωση τήρησης βιβλίων και στοιχείων	42
3.5.7 Υποχρέωση υποβολής δήλωσης φορολογίας εισοδήματος και καταβολής φόρου εισοδήματος	43
3.5.8 Ο νόμος για το βασικό μέτοχο	43
3.5.9 Προσδιορισμός ακαθάριστου και καθαρού εισοδήματος	44
3.5.10 Καταπολέμηση φοροδιαφυγής που συνδέεται με κράτη μη συνεργάσιμα στο φορολογικό τομέα ή με προνομιακά φορολογικά καθεστάτα	45
3.5.10.1 Σύμβαση αποφυγής διπλής φορολόγησης	45
3.5.10.2 Μη συνεργάσιμα κράτη	49
3.5.10.3 Πληρωμές σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες μη συνεργάσιμων κρατών ή κρατών με προνομιακό φορολογικό καθεστώς	51
3.5.11 Εταιρίες αντιπροσώπευσης	52
3.5.12 Φορολογικός έλεγχος	54
3.5.13 Ελεγκτικές μέθοδοι του ΥΠΟΙΚ	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο - ΞΕΠΛΥΜΑ ΒΡΩΜΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ	55
4.1 Εισαγωγή	55
4.2 Η έννοια της νομιμοποίησης των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή το «ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος»	56
4.3 Οι επιπτώσεις και οι διαστάσεις του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος στην οικονομία και την κοινωνία	58
4.4 Στάδια διαδικασίας ξεπλύματος βρώμικου χρήματος	60
4.5 Ο ρόλος των φορολογικών παραδείσων στην πρακτική του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος	62
4.6 Είδη εταιριών που χρησιμοποιούνται για ξέπλυμα χρήματος μέσω υπεράκτιων δραστηριοτήτων	64
4.7 Ρυθμιστικοί φορείς που συμβάλλουν στην καταπολέμηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος	65
4.8 Το διεθνές και κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και η ενσωμάτωσή του στην ελληνική έννομη τάξη	67
4.8.1 Διεθνές Κανονιστικό Πλαίσιο	68
4.8.1.1 Οι 40 Συστάσεις της F.A.T.F.	68
4.8.1.2 Η Σύμβαση της Βιέννης	73
4.8.1.3 Η Σύμβαση του Στρασβούργου (Σύμβαση Συμβουλίου της Ευρώπης)	74
4.8.1.4 Η Διεθνής Σύμβαση Των Ηνωμένων Εθνών (1999)	75
4.8.2 Κοινοτικό Κανονιστικό Πλαίσιο	75
4.8.2.1 Η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ	75
4.8.2.2 Η 98/699/ΔΕΥ: Κοινή Δράση της 3 ^{ης} Δεκεμβρίου 1998	76
4.8.2.3 Η 2001/500/ΔΕΥ: Απόφαση-πλαίσιο της 26 ^{ης} Ιουνίου 2001	77
4.8.2.4 Η Οδηγία 2001/97/ΕΚ	78
4.8.3 Αλλαγές και μεταρρυθμίσεις στο διεθνές και κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο	78
4.8.4 Το Ελληνικό Κανονιστικό Πλαίσιο	79
4.8.4.1 Ν.2331/1995, Ν.1990/1991, Ν. 2655/1988 και Ν.3034/2002	80
4.8.4.2 Αλλαγές και μεταρρυθμίσεις στο ελληνικό κανονιστικό πλαίσιο	81
4.8.4.3 Οι υποχρεώσεις και τα μέτρα των ελληνικών τραπεζών	82

5ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ	92
5.1 Η Υπόθεση Της Τράπεζας BCCI	92
5.1.1 Εισαγωγικά Για Την BCCI	92
5.1.2 Το Ιστορικό Της BCCI	94
5.1.3 Το Σύστημα Ελέγχου Της BCCI	97
5.1.4 Η Αποκάλυψη Της Απάτης	98
5.1.5 Το Κλείσιμο Της BCCI	99
5.1.6 Τα Κύρια Συμπεράσματα Από Την Παράνομη Δράση Της BCCI	102
5.2 Η Υπόθεση Της Enron	103
5.2.1 Εισαγωγικά για την Enron	104
5.2.2 Το Παιχνίδι Της Enron Με Τις Offshore Και Οι Ανησυχίες Που Προκάλεσε	105
5.2.3 Η Αποκάλυψη Της Απάτης Και Η Πορεία Προς Την Πτώση	110
5.2.4 Τα Κύρια Συμπεράσματα Από Την Υπόθεση Της Enron	115
6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	117
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	120

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι υπεράκτιες εταιρίες -offshore companies- ανθούν σε παγκόσμιο επίπεδο, και αυξάνονται με ραγδαίο ρυθμό στη χώρα μας αλλά και σε πολλές άλλες χώρες εντός ή εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι πλέον ιδιαίτερα διαδεδομένες λόγω των χαρακτηριστικών τους και των προνομίων-ευκαιριών που προσφέρουν, με αποτέλεσμα όλο και περισσότεροι επιχειρηματίες να ενδιαφέρονται για την ίδρυση μιας τέτοιου είδους εταιρίας. Πρόσφατα στατιστικά στοιχεία αναφέρουν πως διακινούν το 50% των κεφαλαίων διεθνώς, ενώ τα τελευταία 10-15 χρόνια ξεπέρασαν το ένα εκατομμύριο και κατέχουν το 4% του παγκόσμιου πλούτου.

Στην παρούσα μελέτη γίνεται μια προσπάθεια ολοκληρωμένης παρουσίασης του σύγχρονου φαινομένου των υπεράκτιων εταιριών ακολουθώντας την εξής διάρθρωση:

Αρχικά παρατίθεται μια επισκόπηση βιβλιογραφίας θέλοντας να κάνουμε μια συνοπτική αναφορά σε αυτούς που ασχολήθηκαν πρωτύτερα με το εν λόγω θέμα. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζεται για τον εκάστοτε συγγραφέα το ακριβές θέμα που πραγματεύεται, η έρευνα που πιθανώς διεξήγαγε και τα αποτελέσματα-συμπεράσματα που προέκυψαν από τη μελέτη του.

Στη συνέχεια ακολουθεί ένα κεφάλαιο που περιγράφει την έννοια της υπεράκτιας εταιρίας και των φορολογικών παραδείσων και παρουσιάζεται το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία τους στην ελληνική επικράτεια. Αναλυτικότερα, προσδιορίζεται η έννοια της offshore εταιρίας και τα κριτήρια ίδρυσής της, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που απορρέουν από τη χρήση της, οι βασικές μορφές εμφάνισης της και τα κριτήρια επιλογής της κατάλληλης δικαιοδοσίας στην οποία πρόκειται να ιδρυθεί. Παράλληλα, επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή προκειμένου να ανιχνευθεί η διαχρονική εξέλιξη του φαινομένου και γίνεται μια προσπάθεια προσδιορισμού των διαστάσεων που έχει λάβει, αλλά και των συνεπειών που έχει επιφέρει η εκτεταμένη χρήση τους στην κοινωνία και την οικονομία. Έπειτα γίνεται μια συνοπτική αναφορά στην έννοια των φορολογικών παραδείσων και δίνεται μια λίστα με τους καλύτερους και πιο επωφελείς στον κόσμο παραθέτοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και προνόμια που προσφέρουν σε αυτούς που τους επιλέγουν για να συστήσουν εκεί μια offshore. Η ενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση του ιδιόμορφου τρόπου φορολόγησής και του θεσμικού πλαισίου μέσα στο οποίο αυτές λειτουργούν στην Ελλάδα.

Το τέταρτο κεφάλαιο πραγματεύεται το ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος ή τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά στους σκοπούς που εξυπηρετεί, τα στάδια που ακολουθούνται για να ολοκληρωθεί με επιτυχία η διαδικασία, στα είδη των εξωχώριων εταιριών που χρησιμοποιούνται και στο ρόλο που διαδραματίζουν στην πρακτική του ξεπλύματος μαύρου χρήματος. Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται τα θεσμικά όργανα που δημιουργήθηκαν για το σχηματισμό μιας νομοθετικής ασπίδας προστασίας της νομιμότητας και μελετάται η αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού σε διεθνές, κοινοτικό και εθνικό επίπεδο παραθέτοντας τις βασικές οδηγίες και ρυθμίσεις που εφαρμόζονται από πολλά κράτη της υφηλίου στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών για την πρόληψη και καταστολή του φαινομένου. Αντί επίλογου στο κεφάλαιο αυτό παρατίθενται τα μέτρα και οι υποχρεώσεις που οφείλουν να τηρούν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα για να προφυλάσσονται και να αντιμετωπίζουν περιπτώσεις νομιμοποίησης παράνομων εσόδων.

Στο τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται δύο παραδείγματα-σκάνδαλα, αυτό της τράπεζας BCCI και της εταιρίας ενέργειας Enron, οι οποίες κάνοντας χρήση των offshore εταιριών τους και των φορολογικών παραδείσων κατάφεραν να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα τους. Χρησιμοποιούνται λοιπόν εδώ ως μελέτες περιπτώσεων για να εξετάσουμε πως ακριβώς ίδρυσαν τις υπεράκτιες εταιρίες τους, τι εμπόδια συνάντησαν, τι προνόμια απέκτησαν, τι σκοπούς εξυπηρετούσαν και πως εν τέλει επετεύχθη η αποκάλυψη των παράνομων δραστηριοτήτων τους.

Η εργασία καταλήγει με μία σύνοψη των ανωτέρω και εξάγοντας ορισμένα συμπεράσματα για την «Μεγάλη Ιδέα» της υπεράκτιας εταιρίας, ενώ παράλληλα παρατίθενται και ορισμένες προτάσεις για την πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγή Στις Υπεράκτιες Εταιρίες

Οι υπεράκτιες εταιρίες αποτελούν σήμερα μία από τις ανεξερεύνητες πλευρές της παγκόσμιας οικονομίας, είναι η βιτρίνα ενός ιδιόμορφου κόσμου, όπου οι φόροι αποτελούν άγνωστη λέξη, η άρση της προστασίας του τραπεζικού απορρήτου έγκλημα και η ανωνυμία καταστατικό δικαίωμα όσων εμπιστεύονται τα κεφάλαιά τους στα θησαυροφυλάκια των τραπεζών τους. Πρόκειται για τις δημοφιλείς πλέον υπεράκτιες επικράτειες, τους περίφημους φορολογικούς παραδείσους που είναι διάσπαρτοι σε όλη την υφήλιο. Κράτη και περιοχές όπου κυριαρχεί το σκοτεινό βασίλειο της διαφθοράς, το οποίο βασίζεται στις εταιρείες-φαντάσματα, στη δημιουργική λογιστική και στις υπηρεσίες ανώνυμης διαχείρισης συναλλαγών.

Οι υπεράκτιες εταιρίες γνώρισαν μεγάλη άνθιση με την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και την ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων αφού αποτελούν τον ορισμό της ευελιξίας. Στην Ελλάδα αξιοποιήθηκαν και εξακολουθούν να αξιοποιούνται ως οχήματα για την αποφυγή της φορολογίας, ειδικά στα ακίνητα. Με τη χρήση μιας υπεράκτιας εταιρίας μπορεί κανείς εύκολα και γρήγορα να αλλάζει την ιδιοκτησία ακινήτων χωρίς γραφειοκρατικές διαδικασίες και φορολογικές επιβαρύνσεις. Λέγεται μάλιστα ότι το μεγαλύτερο μέρος των ακινήτων στον Πειραιά ανήκει σε offshore εταιρίες καθώς έτσι επιτυγχάνεται η πλήρης απαλλαγή από πληρωμή φόρου κληρονομιάς, δωρεάς, γονικής παροχής, μεταβίβασης, κα. Πολλοί μεγάλοι πολυεθνικοί όμιλοι χρησιμοποιούν τέτοιου είδους εταιρίες προκειμένου να μεταφέρουν τα κέρδη τους από μια χώρα σε κάποια άλλη έχοντας σαν τελικό στόχο την αποφυγή της τελικής φορολογικής επιβάρυνσης. Ακόμη, offshore εταιρίες συστήνονται για την αποφυγή διεκδικήσεων από συζύγους σε περίπτωση διαζυγίου αλλά και για προστασία έναντι των τραπεζών καθώς οι τελευταίες μπορούν να διεκδικήσουν ακίνητο το οποίο ελέγχει κανείς μέσω μιας υπεράκτιας εταιρίας.

Όλα αυτά τα προνόμια που προσφέρονται μέσω των offshore εταιριών οδήγησαν μεγάλη μερίδα ιδιωτών, αλλά και κυβερνήσεων, να προχωρήσουν στην ίδρυση και

περαιτέρω χρήση και εκμετάλλευση τους, προκειμένου να αποκομίσουν μεγάλα κέρδη χωρίς να δέχονται ιδιαίτερες παρεμβάσεις από τις αρμόδιες αρχές και τα εποπτικά όργανα.

Σύμφωνα μάλιστα με δημοσίευμα της Βρετανικής εφημερίδας «Guardian» του έτους 2002, τα αποτελέσματα της δημοσιογραφικής έρευνας σχετικά με το ποιοι είναι οι κάτοχοι των υπεράκτιων εταιριών που στην ιδιοκτησία τους ανήκουν πολυτελή οικήματα, αυτοκίνητα και άλλα περιουσιακά στοιχεία συγκαταλέγονταν τα ονόματα της πρώην πρωθυπουργού της Αγγλίας Μάργκαρετ Θάτσερ, μελών του αγγλικού κοινοβουλίου, του μεγαλοεπιχειρηματία Μοχάμεντ Αλ Φαγιέντ, του David Potter και άλλα πολλά. Με τους κατάλληλους υπολογισμούς φανερώθηκε πως ο κ. Potter μέσω των offshore εταιριών του θα αποφύγει φόρο κληρονομιάς 600.000 λίρες και 80.000 λίρες φόρο εισοδήματος με τον οποίο θα επιβαρυνόταν αν πουλούσε μία βίλα του τουλάχιστον 160.000 λίρες.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αξιολογεί ότι κάθε έτος ξεπλένονται περίπου 600 δις δολάρια από τα οποία τα μισά στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Το γεγονός ότι οι ΗΠΑ αντιτάχθηκαν σθεναρά στις προτάσεις του ΟΟΣΑ να οριστούν κάποια εμπόδια στην ίδρυση υπεράκτιων εταιριών δικαιολογεί τις αξιολογήσεις αυτές. Επιπλέον, αξιοσημείωτο είναι και το παράδειγμα της Ελβετίας όπου υπολογίστηκε ότι το 30% των κεφαλαίων των υπεράκτιων εταιριών παγκοσμίως είναι τοποθετημένο εκεί και μάλιστα δίχως τη δυνατότητα ελέγχου του πόθεν έσχες και τον προορισμό αυτών των κεφαλαίων από καμία Αρχή (Δουβής Π.).

Οι Έλληνες επενδυτές και επιχειρηματίες, επηρεασμένοι από την σύγχρονη τάση για ίδρυση υπεράκτιων εταιριών, συνέδεσαν την επιτυχία και την επιχειρηματική πρόοδο με την κατοχή μιας ή και περισσότερων offshore εταιριών. Μη διαθέτοντας τις απαραίτητες γνώσεις και πληροφορίες για τον τρόπο σύστασης, τον πραγματικό σκοπό και τους κανόνες λειτουργίας τους δεν γνώριζαν αρχικά αν πρόκειται ουσιαστικά για μια νόμιμη ή παράνομη εταιρική μορφή. Ωστόσο, μέσα σε λίγα μόλις έτη το φαινόμενο των offshore εταιριών είχε λάβει τεράστιες διαστάσεις και στη χώρα μας.

Μάλιστα το Παγκόσμιο Δίκτυο Φορολογικής Δικαιοσύνης χαρακτήρισε την Ελλάδα ως μία από τις πιο δραστήριες χώρες στον τομέα της υπεράκτιας οικονομίας. Ο επικεφαλής του διεθνούς τμήματος της οργάνωσης, ο κ. Τζον Κρίστενσεν, σε συνέντευξη που έδωσε σε έγκυρη εφημερίδα, δήλωσε ότι: «γνωρίζουμε ότι υπάρχουν πάρα πολλές υπεράκτιες εταιρίες ελληνικών συμφερόντων που φοροδιαφεύγουν ή αποφεύγουν να πληρώσουν φόρους. Ωστόσο, δεν έχουμε πλήρη εικόνα για το μέγεθος

της φοροαποφυγής και της φοροδιαφυγής από τις offshore δραστηριότητες στην Ελλάδα».

Σύμφωνα με εκτιμήσεις ελεγκτικών αρχών και τραπεζικών πηγών, οι υπεράκτιες εταιρίες ελληνικών συμφερόντων ξεπερνούν κατά πολύ τις 10.000. Ο κ. Παναγιώτης Δουβής, πρώην διευθυντής Οικονομικών Ερευνών του ΣΔΟΕ υποστηρίζει ότι «Οι υπεράκτιες εταιρείες που έχουν στα περιουσιακά τους στοιχεία μόνο ένα ακίνητο μεγάλης αξίας και τίποτα άλλο υπολογίζονται σήμερα στις 1.500, ενώ αυτές που δραστηριοποιούνται στα χρηματιστηριακά και στις επενδύσεις υπερβαίνουν τις 10.000». Επιπλέον, βάσει μη επιβεβαιωμένων εκτιμήσεων, το μέγεθος της απώλειας εσόδων του κράτους ανέρχεται στα 6 δισεκατομμύρια ευρώ.¹

1.2 Σκοπός Της Εργασίας Και Ερευνητικά Ερωτήματα

Βάση επομένως των ανωτέρω στοιχείων μπορεί να εννοηθεί πως το ανεξέλεγκτο που κυριαρχεί στις δραστηριότητες των offshore εταιριών έχει αποτελέσει αδιαμφισβήτητα μία από τις αιτίες της παγκόσμιας κρίσης που βιώνουμε στις μέρες μας. Το γεγονός δε, ότι κυρίαρχο μέλημα των κυβερνήσεων και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι η πάταξη της φοροδιαφυγής στρέφει ακόμα περισσότερο το βλέμμα όλων προς τη δράση των υπεράκτιων εταιριών που αποτελούν το βασικό όχημα για την αποφυγή της φορολογίας.

Σκοπός λοιπόν αυτής της διπλωματικής εργασίας είναι η διερεύνηση της έννοιας των offshore εταιριών, καθώς αποτελούν σημείο των καιρών μας και γίνεται ιδιαίτερα λόγος γι αυτές τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, ενώ παράλληλα το περίπλοκο «παιχνίδι» που παίζεται από κυβερνήσεις, επιχειρηματίες και ιδιώτες με απώτερο σκοπό τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή ξέπλυμα βρώμικου χρήματος (money laundering), όπως συνηθέστερα αποκαλείται, αποτέλεσε φυσική εξέλιξη του θέματος αυτού. Πιο συγκεκριμένα, τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα που η εργασία αυτή πραγματεύεται είναι τα εξής:

- ❖ Τι είναι η υπεράκτια εταιρία, πώς συστήνεται, τι εταιρική μορφή έχει, ποια είναι τα χαρακτηριστικά της, οι βασικότερες χρήσεις, τα προτερήματα και ελαττώματά της συγκριτικά με άλλες εταιρίες.

---

¹ <http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4515967>

- ❖ Τι είναι φορολογικός παράδεισος, τι προνόμια και διευκολύνσεις προσφέρει στις εταιρίες που έχουν την έδρα τους σ' αυτόν, ποιοι είναι οι πιο δημοφιλείς και για ποιους λόγους προτιμούνται από τους περισσότερους ενδιαφερόμενους.
- ❖ Πως αντιμετωπίζει το ελληνικό φορολογικό σύστημα τις υπεράκτιες εταιρίες, π.χ. τι φόρους επιβάλλει σ' αυτές, τι ελέγχους πραγματοποιεί και πόσο τακτικά, τι υποχρεώσεις επιβάλλει και γενικότερα όλο το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την ύπαρξη και λειτουργία τους.
- ❖ Τι είναι το «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος», πως πραγματοποιείται, τι ρόλο διαδραματίζουν οι υπεράκτιες εταιρίες σ' αυτή τη διαδικασία, ποιες είναι οι συνέπειες που απορρέουν από αυτή την τακτική και ποια είναι τα μέτρα που έχουν παρθεί για την πρόληψη και καταστολή του φαινομένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Το θέμα των υπεράκτιων εταιριών και των φορολογικών παραδείσων είναι ιδιαίτερα πολυσυζητημένο στις μέρες μας και έχει πάψει να αποτελεί ταμπού καθότι η λειτουργία τους αποτελεί μία νόμιμη πράξη. Πολλοί είναι αυτοί που ασχολήθηκαν διεξοδικά με το ζήτημα, πραγματοποίησαν έρευνες και συνέγραψαν βιβλία, κείμενα ή άρθρα θέλοντας να διαλευκάνουν ερωτήματα και σκοτεινές πλευρές του θέματος στο ευρύ κοινό, να διατυπώσουν τις απόψεις του, θετικές και αρνητικές, ή ακόμα και να συμβουλέψουν με βάση την εμπειρία τους μελλοντικούς ενδιαφερόμενους που αναζητούν τον κατάλληλο φορολογικό παράδεισο για αυτούς. Στη συνέχεια παρατίθενται ορισμένοι από τους πιο διάσημους, τα συγγράμματα των οποίων συνέβαλαν ουσιαστικά και στην εργασία αυτή. Είναι λογικό η ξένη βιβλιογραφία να είναι ευρύτερη από την ελληνική, καθώς η έννοια της υπεράκτιας εταιρίας έφτασε αργότερα στη χώρα μας και στην αρχή αντιμετωπίστηκε με καχυποψία. Πιο συγκεκριμένα:

Ο Hampton M. (1996) ασχολήθηκε με την οικονομία των νησιωτικών υπεράκτιων χρηματοπιστωτικών κέντρων (OFC) και ειδικότερα έκανε μία έρευνα για το φορολογικό παράδεισο του Jersey, ένα βρετανικό Channel Island. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια μεγάλη κίνηση ασφάλισης των χρημάτων στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, τόσο από τις πολυεθνικές εταιρίες όσο και τους ιδιώτες. Οι διεθνείς οικονομικές συναλλαγές κυριαρχούν στην οικονομία του νησιού. Συμβάλλουν περίπου στο 54% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος, χρησιμοποιούν το 20% των εργαζομένων και παρέχουν ένα μεγάλο μέρος των εσόδων της κυβέρνησης. Το κατά κεφαλήν εισόδημα το 1994 ήταν £ 18.400 (US \$ 27,600) γεγονός που μετέτρεψε το νησί σε μία από τις πιο πλούσιες μικρές περιοχές σε όλο τον κόσμο. Αυτή η επιτυχία του Jersey έθεσε στη συνέχεια το ερώτημα κατά πόσο άλλα μικρά νησιά μπορούν να ειδικεύονται στη δημιουργία ενός χρηματοπιστωτικού κέντρου.

Ο Hampton επισημαίνει πως η ανάπτυξη του Jersey σε OFC εμφανίστηκε στη δεκαετία του '60 και βασίστηκε πάνω σε τέσσερις τομείς δράσης: τον τομέα των νομοθετικών κανονισμών, τον τομέα της οικονομίας, την εμπιστευτικότητα και τον πολιτικό κόσμο. Με το πέρασμα των χρόνων αποδείχτηκε πως τη δράση αυτή

μιμήθηκαν και άλλα νησιά τα οποία επωφελήθηκαν τις θετικές οικονομικές επιπτώσεις που έχει η ίδρυση υπεράκτιων εταιριών στην απασχόληση και τα δημόσια έσοδα του κράτους τους. Παράλληλα όμως κληρονόμησαν και τα προβλήματα που δημιουργεί η εξάρτησή τους από τις κινήσεις των ξένων επενδυτών καθώς και το πρόβλημα της ηθικής των υπεράκτιων οικονομικών δραστηριοτήτων, αφού αυτού του είδους οι εταιρίες αντιμετωπίζονταν ως μια μορφή νέας πειρατείας. Σε τελική ανάλυση όμως η δημιουργία ενός OFC μπορεί για κάποια μικρά νησιά να αποδειχθεί ιδιαίτερα επωφέλης οικονομικά παρά το αρχικό κόστος που συνεπάγεται η σύστασή τους. Μακροπρόθεσμα μάλιστα, είναι πιθανό να αποδειχθεί ότι τα νησιωτικά OFC αποτελούν ένα ακόμη παράδειγμα που φανερώνει ότι τα μικρά νησιά στον απόηχο της οικονομικής παγκοσμιοποίησης μπορούν να επιδείξουν υψηλό βαθμό ευελιξίας και προσαρμοστικότητας.

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) (1998) εξέδωσε μία έκθεση με τίτλο «Harmful Tax Competition—An Emerging Global Issue», στην οποία προσπάθησε να καθορίσει τι ακριβώς είναι αυτός ο επικίνδυνος και επιβλαβής ανταγωνισμός φόρου. Στην πραγματικότητα, ο ΟΟΣΑ σύστησε δύο διαφορετικές προσεγγίσεις για το «πρόβλημα». Όσον αφορά τα ίδια τα κράτη-μέλη των φορολογικών παραδείσων, ο ΟΟΣΑ πρότεινε μια προσέγγιση συνεργασίας και παρότρυνε την εξάλειψη των δυνητικά επιβλαβών φορολογικών καθεστώτων που ορίζονται κατά προτίμηση. Όσον αφορά τα πιο αδύναμα μη κράτη-μέλη των φορολογικών παραδείσων, ο ΟΟΣΑ πρότεινε να διαμορφωθεί μία μαύρη λίστα των φορολογικών παραδείσων και να εφαρμοστούν ορισμένα «αμυντικά μέτρα». Αξιοσημείωτο είναι πως παρόλο που έχουν περάσει πάνω από δέκα έτη από τη σύνταξη αυτής της έκθεσης ο ΟΟΣΑ ουσιαστικά απέτυχε στο κεντρικό του στόχο, δηλαδή την πρόληψη των φορολογικών παραδείσων από τη χρήση φορολογικών παραχωρήσεων για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Ο JC Sharman (2006) προσεγγίζει αυτόν τον αγώνα Δαβίδ και Γολιάθ από μια πολιτική οπτική γωνία. Στηριζόμενος σε ένα συνδυασμό δημοσίων εγγράφων, έρευνας και συνεντεύξεων ο Sharman επιχειρεί να εξηγήσει πώς μερικές δεκάδες σχετικά αδύναμοι φορολογικοί παράδεισοι είναι σε θέση να νικήσουν τον ΟΟΣΑ—έναν συνασπισμό όλων των ισχυρών χωρών, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών, της Μεγάλης Βρετανίας, της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Ιαπωνίας. Οι αδύναμες χώρες βασιζόμενες στο γεγονός ότι ο ΟΟΣΑ παραβίαζε την εθνική τους κυριαρχία, προσπαθώντας να τους επιβάλλει πρότυπα τα οποία δεν εφάρμοζαν τα ίδια

τα κράτη-μέλη του (π.χ. Λουξεμβούργο και Ελβετία) υποστήριζαν ότι «οι όροι καθορίζονται μονομερώς και δεν αντιμετωπίζονται ως ίσοι». Απέδωσε λοιπόν την αποτυχία του έργου του ΟΟΣΑ στην τακτική που ακολούθησε, η οποία αντί να αποφέρει συνεργασία οδήγησε σε πολύπλευρες συγκρούσεις.

Ο Palan (2006) ήταν ένας από αυτούς που ερεύνησαν τα νομικά κενά, τα οποία ακόμη και σήμερα συντηρούνται και υποστηρίζονται από το κρατικό σύστημα, καθώς έχουν προκύψει για τους σκοπούς της διεθνούς οικονομίας. Εξέτασε τους φορολογικούς παράδεισους, τις τρέχουσες εξαγωγικές ζώνες, τις σημαίες ευκαιρίας, καθώς και το ηλεκτρονικό εμπόριο. Η οικονομία των παράκτιων εταιριών τοποθετεί το ξεκίνημά της στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα και γνώρισε ουσιαστικά νωρίς την ανάπτυξη μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο Palan υποστηρίζει ότι η ταχέως αναπτυσσόμενη οικονομία των υπεράκτιων εταιριών αναπτύσσει τώρα μια νέα αγορά εθνικής κυριαρχίας. Κράτη έχουν ανακαλύψει ότι το δικαίωμα τους να φτιάξουν νόμους μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εμπορικό πλεονέκτημα. Αυτή η εμπορευματοποίηση της εθνικής κυριαρχίας, ισχυρίζεται, υπονομεύει τη νομιμότητα του έθνους-κράτους και διαμορφώνει μια μορφή νομαδικού καπιταλισμού.

Οι Grundy και Nathan (2008) κάνοντας μια εκτενή επισκόπηση του διεθνούς φορολογικού προγραμματισμού παρέχουν μια λεπτομερή κάλυψη της νομοθεσίας και της λειτουργίας κάθε υπεράκτιας δικαιοδοσίας, συμπεριλαμβανομένων και των νέων εδαφών της Αυστραλίας, των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, και των Ηνωμένων Πολιτειών. Ενσωματώνουν επίσης νέες φορολογικές συνθήκες και συμφωνίες ανταλλαγής πληροφοριών, περιγράφουν τα φορολογικά καθεστάτα σε 51 υπεράκτια κέντρα επιχειρήσεων και κύριος σκοπός τους είναι μέσα από μία εμπειριστατωμένη έρευνα να βοηθήσουν τον κάθε ενδιαφερόμενο επενδυτή να προβεί σε μία συνειδητή επιλογή δικαιοδοσίας στην οποία θα τοποθετήσει τα χρήματά του.

Επίσης, ο Jerome Schneider (2000), ο Samuel Blankson (2005), ο Robert Bauman (2007), ο Hoyt Barber (2007) και ο Jesse A. Schmitt (2008) κάνοντας ενδελεχείς έρευνες κατάφεραν να διαμορφώσουν τους δικούς τους «οδηγούς» χρήσης υπεράκτιων εταιριών, οι οποίοι προσφέρουν πληροφορίες για το πώς μπορεί κανείς να εξασφαλίσει φορολογικές απαλλαγές, να προστατέψει τα περιουσιακά του στοιχεία και να διατηρήσει την ανωνυμία του με νόμιμο τρόπο. Προσφέρουν επίσης διεθνείς επιχειρηματικές στρατηγικές και πολιτικές για το πώς και που μπορεί κανείς να επενδύσει τα χρήματά του σε ξένες αγορές, πώς να αποφύγει τις κοινές παγίδες της

φορολογίας, ενώ παράλληλα εξιστορούν περιπτώσεις δημιουργημένων ανδρών και γυναικών που κατάφεραν να κάνουν μεγάλη περιουσία από τέτοιου είδους επενδύσεις.

Μία αντίθετη άποψη προς τις προηγούμενες έρχεται να διατυπώσει ο P. Morriss (2010) και οι συνεργάτες του οι οποίοι υποστηρίζουν πως οι offshore δραστηριότητες θα πρέπει να ανθίσουν και όχι να περιορίζονται. Επισημαίνεται ότι για τα υπεράκτια χρηματοπιστωτικά κέντρα έχει διαμορφωθεί μια λανθασμένη φήμη όσον αφορά τη διευκόλυνση της φοροδιαφυγής, το ξέπλυμα χρημάτων, την αυταρχική λεηλασία ακόμη και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Άποψή τους είναι τα υπεράκτια κέντρα παίζουν σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία και θα πρέπει να προστατεύεται η σημαντική συνεισφορά τους. Οι φόβοι της εγκληματικής δραστηριότητας έχουν προκαλέσει πολλές χερσαίες κυβερνήσεις να περιορίσουν τον ανταγωνισμό των offshore, όμως η παραπάνω ρύθμιση παρουσιάζει σοβαρό κίνδυνο αποσταθεροποίησης του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Παράλληλα και πλήθος άρθρων σε εφημερίδες και επιστημονικά περιοδικά έχει συγκεντρωθεί σχετικά με αυτό το θέμα από οικονομολόγους και δημοσιογράφους τα οποία ρίχνουν φώς στην διαδικασία σύστασης offshore εταιριών, στις φορολογικές ελαφρύνσεις που προσφέρουν αλλά και στην παράνομη πλευρά τους που είναι κυρίως η φοροδιαφυγή και το ξέπλυμα μαύρου χρήματος.

Σύμφωνα με τον Terry Dwyer τα υπεράκτια χρηματοπιστωτικά κέντρα αντιμετωπίζουν συνεχώς την αυξανόμενη πίεση του ΟΟΣΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη χαλαρή φορολογική νομοθεσία που διέπει το σύστημά τους. Γραφειοκράτες και πολιτικοί των κρατών του ΟΟΣΑ έχουν ανακαλύψει επίσης πολλές περιπτώσεις νομιμοποίησης εσόδων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες και πραγματοποιούνται στην έδρα τους. Αν και υπάρχουν καλοί λόγοι για τα εθνικά κράτη να συνεργαστούν προκειμένου να κατασταλεί κάθε εγκληματική δραστηριότητα, αυτό δεν ευνοεί καθόλου το φορολογικό ανταγωνισμό που διαμορφώνεται μεταξύ των υπεράκτιων κέντρων. Ο ανταγωνισμός σε φορολογικά θέματα είναι ευεργετικός για την ενίσχυση της ευημερίας παγκοσμίως. Οι κυβερνήσεις των υπεράκτιων χρηματοπιστωτικών κέντρων εξυπηρετούν τα δικά τους συμφέροντα αλλά και όλου του κόσμου, παρέχοντας χαμηλή ή μηδενική φορολογία στις διεθνείς επιχειρήσεις και επενδύσεις και έχουν δίκιο να επιμένουν ότι οι συμμαχίες που δημιουργούνται για την

καταστολή των εγκληματικών πράξεων δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για να επιβάλλουν φορολογικές απαιτήσεις άλλες χώρες στους υποψήφιους επενδυτές τους.

Από την άλλη πλευρά ο John Christensen και ο Richard Murphy, του δικτύου φορολογικής δικαιοσύνης, υποστηρίζουν ότι απαιτούνται μέτρα πολιτικής για την αντιμετώπιση των στρεβλώσεων που έχουν προκύψει από διεθνείς εταιρίες οι οποίες έχουν αφήσει σε εθνικό επίπεδο τα φορολογικά καθεστάτα να παραδέρνουν σύμφωνα με τα συμφέροντά τους. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να υιοθετήσουν πρότυπα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για τη φορολογία, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων για τη δημοσίευση όλων των αναγκαίων πληροφοριών λογιστικής και να απέχουν από τη χρήση κερδών προερχόμενων από παράνομες δραστηριότητες.

Αλλά και στην Ελλάδα έχουν γίνει αξιόλογες προσπάθειες ερμηνείας και διερεύνησης του θέματος:

Ο Δουβής Π. (2003) έχει ασχοληθεί με την περίπτωση των offshore δραστηριοτήτων και έχει συγγράψει ένα εγχειρίδιο στο οποίο αποτυπώνει τις γνώσεις, τις διαπιστώσεις και τις σκέψεις του, οι οποίες προέκυψαν μέσα από την ενασχόλησή με το συγκεκριμένο αντικείμενο. Τα θέματα που αγγίζει είναι ο προσδιορισμός των δομών των υπεράκτιων εταιριών και των κέντρων offshore, η φορολόγησή τους στην Ελλάδα, το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και όλες οι νομοθετικές ρυθμίσεις που θεσπίστηκαν σε διεθνές και κοινοτικό επίπεδο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης των εσόδων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες μέχρι και το έτος 2003. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως έχει καταγράψει μια μεγάλη λίστα φορολογικών παραδείσων από την Ιρλανδία και την Ελβετία μέχρι τα νησιά Σαμόα και την Τζαμάικα και παραθέτει αρκετά στοιχεία για την πολιτικοοικονομική τους κατάσταση, τη νομοθεσία που διέπει τις ξένες επενδύσεις και την εμπιστευτικότητα που παρέχουν, δίνοντας πολλά παραδείγματα. Παράλληλα έχει παραχωρήσει αρκετές συνεντεύξεις σε ποικίλα οικονομικά έντυπα στα οποία φανερώνει στατιστικά στοιχεία ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί κατά διαστήματα πάνω σε αυτό το θέμα.

Επίσης, ο Μελάς Δ. (2010) στη διδακτορική διατριβή του ασχολήθηκε με την τοποθέτηση ελληνικών κεφαλαίων σε υπεράκτιες δραστηριότητες. Τονίζει ότι ο βασικός λόγος σύστασης υπεράκτιων επιχειρήσεων δεν είναι άλλος από την αποφυγή της υπέρμετρης φορολόγησης των κερδών των επιχειρήσεων και των καθαρών εισοδημάτων των φυσικών προσώπων, είτε ακόμα και της διπλής φορολόγησης αυτών, επειδή κάθε κράτος είναι γνωστό ότι φορολογεί σύμφωνα με τον τόπο κτήσης των κερδών αλλά και σύμφωνα με την ιθαγένεια. Η φορολογική επιβάρυνση έχει άμεσες

επιπτώσεις στην κερδοφορία των οικονομικών μονάδων, γεγονός που ώθησε στη δημιουργία του θεσμού των υπεράκτιων επιχειρήσεων, υποσκελίζοντας τις χώρες όπου αυτές πραγματικά δραστηριοποιούνται και εμφανίζοντας ως οικονομικές έδρες χώρες «φορολογικούς παραδείσους» με ελάχιστους ή μηδενικούς φορολογικούς συντελεστές για τα αποκτηθέντα κέρδη εκτός της φορολογικής έδρας και με απόλυτη μυστικότητα όσον αφορά την προέλευση και την ιδιοκτησία του κεφαλαίου. Οι σοβαρότεροι λόγοι ίδρυσης υπεράκτιων επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων είναι αυτοί της αγοράς και διαχείρισης ακίνητης περιουσίας και της μείωσης της φορολογικής οφειλής των επιχειρήσεων μέσω της υπερτιμολόγησης και της υποτιμολόγησης. Επιπλέον διεξήγαγε μία έρευνα σκοπός της οποίας είναι να παρουσιάσει και να αναλύσει τα προβλήματα που προέκυψαν ειδικά μετά από τη νομοθετική αλλαγή στην Ελλάδα ενάντια στη φοροδιαφυγή σε σχέση με τις υπεράκτιες επιχειρήσεις της Κύπρου και κυρίως τις αντιδράσεις των μετόχων των υπεράκτιων επιχειρήσεων λόγω της αλλαγής των φορολογικών ρυθμίσεων. Σε αυτήν την έρευνα, που πραγματοποιήθηκε στην Κύπρο με ερωτηματολόγια ανοικτού τύπου, συμμετείχαν δέκα τρεις επιχειρήσεις οικονομικών συμβούλων που κατά δήλωση τους αντιπροσωπεύουν 6,068 υπεράκτιες και διεθνείς κυπριακές επιχειρήσεις. Τα βασικά συμπεράσματα σε σχέση με την ελληνική πραγματικότητα είναι ότι ο κύριος όγκος των υπεράκτιων επιχειρήσεων ιδρύθηκε την περίοδο ανόδου της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς, ειδικά με έδρα την Κύπρο, χωρίς κάποιο ειδικό λόγο αλλά περισσότερο ως ένδειξη «life style». Τελικά σήμερα οι περισσότερες επιχειρήσεις αυτής της μορφής εξυπηρετούν λόγους "μεταβλητής τιμολόγησης".

Όσον αφορά το θέμα της νομιμοποίησης των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή ξέπλυμα βρώμικου χρήματος όπως ονομάζεται, έχουν γίνει κάποιες προσπάθειες να περιγραφούν οι τεχνικές αυτής της διαδικασίας από τον κ. Κάτσιο Σταύρο (1998), ο οποίος επισημαίνει ότι με τη χρήση ποικίλων μορφών υπεράκτιων εταιριών μπορεί να επιτευχθεί η διατήρηση της ανωνυμίας των δραστών και να χαθούν όλα τα ίχνη τους. Μάλιστα κάνει λόγο για τις νομοθετικές ρυθμίσεις που έχουν καθιερωθεί σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο για την καταπολέμηση του φαινομένου και εστιάζει στο ρόλο των ΗΠΑ και τη συμβολή τους σε τούτη την προσπάθεια. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις υποχρεώσεις των τραπεζών και χρηματοπιστωτικών οργανισμών όπως αυτές ορίζονται από τη νομοθεσία. Συγκεκριμένα, κρίνεται απαραίτητη η γνωστοποίηση των ύποπτων συναλλαγών στον εκάστοτε αρμόδιο φορέα, η πολιτική του «γνώριζε τον πελάτη σου», η υποχρέωση αρχειοθέτησης και φύλαξης

στοιχείων, η επιβολή χρηματικών προστίμων, η δημιουργία ενός μηχανισμού παρακολούθησης, η θέσπιση εσωτερικών διαδικασιών και μια σειρά άλλων τα οποία αναλύονται διεξοδικά.

Μάλιστα ο Γκόρτσος Χ. (2005) επισημαίνει σε έκθεση του ότι όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να συμμορφώνονται με το κανονιστικό πλαίσιο που σχετίζεται με την πρόληψη και καταστολή του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ενώ ο επικεφαλής του κάθε πιστωτικού ιδρύματος μπορεί για λόγους αποτελεσματικότητας ή κόστους/οφέλους να αναλαμβάνει τις ειδικές θεσμικές αρμοδιότητες στον τομέα αυτό κατά τα προβλεπόμενα στην ισχύουσα νομοθεσία, να εισηγείται μέτρα ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής των υποχρεώσεων και να λειτουργεί ως σημείο επικοινωνίας με τις αρμόδιες αρχές και τα αρμόδια όργανα της Τράπεζας της Ελλάδος, παρέχοντας τις αναγκαίες πληροφορίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΥΠΕΡΑΚΤΙΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ

3.1 Η Ιδέα Της Υπεράκτιας Εταιρίας

3.1.1 Ο Εννοιολογικός Προσδιορισμός Της Υπεράκτιας Εταιρίας Και Τα Κριτήρια Ίδρυσής Της

Ο όρος «offshore companies», ο οποίος χρησιμοποιείται σε διεθνές επίπεδο και έτσι είναι επίσημα γνωστός, αποδίδεται στην ελληνική γλώσσα με τον όρο «υπεράκτιες εταιρίες», αλλά στην πράξη δεν γνωρίζει επαρκή δημοτικότητα διότι δεν συμπεριλαμβάνει τις ηπειρωτικές χώρες που λειτουργούν σαν φορολογικοί παράδεισοι. Άλλοι εννοιολογικά ισοδύναμοι όροι που χρησιμοποιούνται αντί αυτού είναι «εξωχώριες ή υπερπόντιες εταιρίες».

Η υπεράκτια εταιρία (offshore company) διαφέρει από άλλες αλλοδαπές εταιρίες (on shore companies) σε δύο κυρίως σημεία. Το πρώτο είναι η εξ ορισμού διαφορά που υπάρχει μεταξύ του τόπου ίδρυσης και του τόπου λειτουργίας της εταιρίας και το δεύτερο έγκειται στην επιλογή του δικαίου κράτους ιδρύσεως που χαρακτηρίζεται ως φορολογικός παράδεισος (Λεοντάρης Μ.).

Όσον αφορά την εταιρική της μορφή είναι συνήθως Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.) και αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου. Πιο αναλυτικά, πρόκειται για μία οικονομική οντότητα που δημιουργείται για έναν συγκεκριμένο σκοπό (συνήθως βραχυπρόθεσμο), δε διαπνέεται από την γενικά παραδεκτή αρχή του συνεχούς της επιχειρηματικής δραστηριότητας και βρίσκεται σε κάποια γεωγραφική περιοχή η οποία έχει χαρακτηριστεί ως υπεράκτιο κέντρο.

Για τους σκοπούς του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, στην ελληνική επικράτεια έχει δοθεί ο ακόλουθος ορισμός για την offshore εταιρία: « ως εξωχώρια εταιρία εννοείται η εταιρία που έχει την έδρα της σε αλλοδαπή χώρα και με βάση τη νομοθεσία της δραστηριοποιείται σε άλλες χώρες και απολαμβάνει ιδιαίτερα ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης » (Ν.2238/1994, Άρθρο 31§1 περ. στ).

Επομένως, με βάση και τον παραπάνω ορισμό, για να θεωρηθεί μια εταιρία υπεράκτια οφείλει να πληροί τα ακόλουθα βασικά κριτήρια:

- ❖ Οι υπεράκτιες εταιρίες πρέπει να συστήνονται σύμφωνα με τους κανονισμούς και τους νόμους των δικαιοδοσιών των υπεράκτιων εταιριών.
- ❖ Οι υπεράκτιες εταιρίες πρέπει να έχουν την καταστατική τους έδρα σε μία από τις χώρες «φορολογικούς παραδείσους».
- ❖ Όλες οι εργασίες/δραστηριότητες των υπεράκτιων εταιριών πρέπει να εκτελούνται αποκλειστικά εκτός της χώρας εγκατάστασης τους και επομένως όλα τα εισοδήματα τους να προέρχονται μόνο από τις εργασίες τους στο εξωτερικό.
- ❖ Απαγορεύεται ρητά στις υπεράκτιες εταιρίες να προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες μέσα στην επικράτεια της χώρας εγκατάστασης, τόσο σε μόνιμους κατοίκους όσο και σε αλλοδαπούς, αλλά τους παρέχεται η δυνατότητα να διοικούνται και να έχουν μόνιμη εγκατάσταση στις παραπάνω χώρες (Company Law Theory).

3.1.2 Η Ιστορική Εξέλιξη Και Οι Διαστάσεις Του Φαινομένου

Η ταχύτατη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου που εκδηλώθηκε κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής εποχής, το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης καθώς και το μεγάλο πλήθος των γεγονότων που εκτυλίχθηκαν σε όλη την υφήλιο την τελευταία εικοσαετία αποτέλεσαν τις αιτίες για τη ραγδαία αύξηση των συναλλαγών των υπεράκτιων εταιριών. Επιπλέον, η σημαντική μείωση των εμποδίων που σημειώθηκε στη διακίνηση του συναλλάγματος και των κεφαλαίων από όλες σχεδόν τις χώρες συνέβαλλε ομοίως προς τούτη την κατεύθυνση.

Αποτέλεσμα όλων των ανωτέρω ήταν μέσα σε λίγα έτη τα αρχικά υπεράκτια κέντρα που βρίσκονταν σε νησιά όπως τις Βερμούδες και τις Μπαχάμες να επεκταθούν και σε ηπειρωτικές χώρες από το Λουξεμβούργο, το Λιχτενστάιν και την Ουγγαρία στην Ευρώπη έως την Ουρουγουάη στην Νότια Αμερική. Σήμερα δε, έχουν κυριαρχήσει σε ολόκληρο τον κόσμο και ο αριθμός τους αυξάνεται ταχύτητα, εάν συνυπολογίσει κανείς και το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που εκδηλώνεται λόγω των ελκυστικών υπηρεσιών που παρέχουν.

Η ακριβής όμως έκταση των δραστηριοτήτων που συνδέονται με τις υπεράκτιες εταιρίες δεν είναι εφικτό να υπολογιστεί, εξαιτίας των δυσκολιών με τις οποίες έρχεται κανείς αντιμέτωπος όταν αναζητά σχετικές πληροφορίες στο χώρο αυτό. Παρόλα αυτά, έχει εκτιμηθεί ότι περίπου το ήμισυ των χρηματικών συναλλαγών που πραγματοποιούνται σε διεθνές επίπεδο σχετίζεται είτε άμεσα είτε έμμεσα με υπεράκτιες εταιρίες που βρίσκονται σε φορολογικούς παραδείσους.

Διερευνώντας τα πιθανά αίτια δημιουργίας των υπεράκτιων κέντρων μπορούμε να διαπιστώσουμε πως το κυριότερο ήταν η έντονη ανάγκη επιβίωσης και ταχύτατης οικονομικής ανάπτυξης των συγκεκριμένων χωρών, οι οποίες στην πλειονότητα ήταν χώρες με μικρή έκταση και πληθυσμό, χωρίς ιδιαίτερους οικονομικούς πόρους και αδυναμία διατήρησης της εθνικής τους κυριαρχίας και της οικονομικής τους ανεξαρτησίας. Εάν ανατρέξουμε πίσω στο παρελθόν θα διαπιστώσουμε πως οι πρώτες υπεράκτιες εταιρίες εμφανίστηκαν σε νησιά όπως αυτά της Καραϊβικής, των οποίων η δυναμική οικονομική ανάπτυξη κατέστη δυσχερής εξαιτίας της γεωπολιτικής θέσης τους, αλλά και των ειδικών ιστορικών συγκυριών.

Τα κράτη αυτά επέλεξαν ήδη από τη δεκαετία του 1960, σοφά όπως αποδείχτηκε στη συνέχεια, να υποκαταστήσουν την έλλειψη ακόμη και βασικών υποδομών τους με νομοθετικές ρυθμίσεις και να παρέχουν σε αλλοδαπούς επιχειρηματίες ορισμένες διευκολύνσεις για να προσελκύσουν την επένδυση των κεφαλαίων τους και για να τους προτρέψουν να χρησιμοποιήσουν το δικό τους έδαφος ως βάση των οικονομικών τους δραστηριοτήτων. Οι διευκολύνσεις αυτές αφορούσαν κυρίως φορολογικές απαλλαγές και απαλλαγή από υποχρεώσεις της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας.

Ως πρώτο «υπεράκτιο κέντρο» αναπτύχθηκαν οι Μπαχάμες οι οποίες καθιέρωσαν ένα φορολογικό σύστημα δύο επιπέδων. Δημιούργησαν ένα σύνολο νόμων για τους πολίτες της χώρας και ένα άλλο για τους αλλοδαπούς. Τα οφέλη που προέκυπταν από αυτή την πολιτική έσπευσαν να δρέψουν πολλές επιχειρήσεις αλλά και μεγάλο πλήθος εύπορων ιδιωτών έχοντας ως απώτερο σκοπό την αποκόμιση υψηλών κερδών.

Η κίνηση αυτή των μικρών χωρών αποτέλεσε την αρχή ενός λαμπρού μέλλοντος τόσο για τις ίδιες όσο και για τους κατοίκους τους καθώς επέφερε την εισροή συναλλάγματος, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την καταβολή τελών, εισφορών και αμοιβών από τους αλλοδαπούς επιχειρηματίες. Συνέπεια αυτής της τακτικής ήταν να προκύψει σε σύντομο χρονικό διάστημα αναδιάρθρωση των οικονομιών τους και να επιτευχθούν υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης και προόδου.

Επειδή όμως η επιτυχία, η εκτόξευση της κερδοφορίας και η ραγδαία ανέλιξή τους αποτέλεσε κίνητρο ζηλοτυπίας δεν άργησαν και μεγαλύτερα και πιο ανεπτυγμένα κράτη να θέλουν να αναπτυχθούν σε υπεράκτια κέντρα καθώς το εξέλαβαν ως μία νέα πηγή εσόδων. Έτσι σήμερα εμφανίζονται πολυάριθμα κράτη πάνω στο χάρτη που προσφέρουν τη δυνατότητα να δημιουργήσει κανείς τη δική του υπεράκτια εταιρία και να απολαμβάνει τα οφέλη που προκύπτουν από αυτή του την κίνηση (Δουβής Π.).

3.1.3 Τα Πλεονεκτήματα Και Οι Χαρακτηριστικές Ιδιότητες Των Υπεράκτιων Εταιριών

Οι υπεράκτιες εταιρίες γνώρισαν και εξακολουθούν να γνωρίζουν μεγάλη άνθιση με την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και την ελεύθερη μετακίνηση των κεφαλαίων, καθώς αποτελούν τον ορισμό της ευελιξίας. Το πιο βασικό χαρακτηριστικό τους γνώρισμα, το οποίο αποτελεί και το σημαντικότερο πλεονέκτημα, είναι το εξής τρίπτυχο: 1. Εξοικονόμηση χρήματος – 2. Ταχύτητα – 3. Εχεμύθεια. Επιπρόσθετα, υφίσταται εξ' ορισμού διάσταση μεταξύ ουσίας και τύπου, αφού ο πραγματικός λόγος ίδρυσης και λειτουργίας μιας offshore εταιρίας είναι η φοροδιαφυγή, γεγονός που προφανώς δε δηλώνεται στο καταστατικό της. Οι εταιρίες αυτές έχουν τη δυνατότητα να συστήνονται εξαιρετικά εύκολα και γρήγορα, με μηδαμινό εταιρικό κεφάλαιο και ελάχιστες γραφειοκρατικές διατυπώσεις. Παρέχουν πλήρη ανωνυμία των πραγματικών μετόχων, ενώ μπορούν να συσταθούν ακόμα και με έναν μόνο μέτοχο. Στην περίπτωση δε που οι ιδιοκτήτες-δικαιούχοι μιας υπεράκτιας εταιρίας επιθυμούν εμπιστευτικότητα, μπορούν να ορίσουν έναν αντιπρόσωπο-διαχειριστή ο οποίος θα εμφανίζεται και θα διενεργεί το σύνολο των συναλλαγών της εταιρίας στο όνομά του αλλά για λογαριασμό τους. Η δημόσια αρχή μάλιστα που καθίσταται αρμόδια για την ίδρυση και καταχώριση των υπεράκτιων εταιριών σε ειδικούς καταλόγους οφείλει να διαφυλάσσει την ανωνυμία των ιδιοκτητών-μετόχων των παραπάνω εταιριών.

Παράλληλα όμως με τα τρία αυτά στοιχεία, τα οποία αποτελούν ισχυρά κίνητρα που προσελκύουν τους επιχειρηματίες να δημιουργήσουν μια τέτοιου είδους εταιρία, διαφαίνεται και μία σειρά από πολυάριθμα νομικά, φορολογικά και οικονομικά προνόμια που σκοπό έχουν ουσιαστικά την συγκέντρωση κεφαλαίων στη χώρα εγκατάστασης της υπεράκτιας εταιρίας. Πιο συγκεκριμένα:

- ❖ Κάθε επενδυτής μίας offshore εταιρίας μπορεί να αποφύγει τις διατάξεις του φορολογικού δικαίου. Στην περίπτωση των εταιριών αυτών δεν ισχύει το πόθεν έσχες και επιπλέον αυτές δεν επιβαρύνονται με τεκμήρια για την απόκτηση και διατήρηση περιουσιακών στοιχείων. Επίσης, μπορεί να μειωθεί σε μεγάλο μέρος ή και αποφευχθεί εντελώς η καταβολή φόρων που έχουν σχέση με τη μεταβίβαση και κατοχή περιουσιακών στοιχείων, όπως ο φόρος κληρονομιάς, ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων, ο φόρος δωρεάς, γονικής παροχής καθώς και ο φόρος μεγάλης ακίνητης περιουσίας.
- ❖ Αποφεύγεται ο φόρος τόκων καταθέσεων και ο φόρος μερισμάτων.
- ❖ Δεν υφίστανται συναλλαγματικοί περιορισμοί.
- ❖ Υπάρχει το τραπεζικό απόρρητο που παρέχει προστασία από κάθε είδους έλεγχο.
- ❖ Παρακάμπτονται υποχρεώσεις και δεσμεύσεις από το κληρονομικό δίκαιο. Παραδείγματος χάρη, υπάρχει η δυνατότητα να παρακάμψει κάποιος τις διατάξεις σχετικά με τη νόμιμη μοίρα και να χρησιμοποιήσει τα υπεράκτια μορφώματα για τον καθορισμό της κληρονομικής διαδοχής κατά την επιθυμία του.
- ❖ Είναι δυνατή η μεταφορά κερδών από χώρες με υψηλούς φορολογικούς συντελεστές σε χώρες με χαμηλή ή μηδενική φορολογία.
- ❖ Αποφεύγεται η εφαρμογή εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας. Οι επιχειρήσεις που διατίθενται να ξεκινήσουν τη λειτουργία τους και να απασχολήσουν προσωπικό στο εξωτερικό πολλές φορές απαλλάσσονται από τη δέσμευση καταβολής εισφορών κοινωνικής ασφάλισης ή άλλων εργοδοτικών εισφορών.
- ❖ Αποφεύγεται η δέσμευση ατομικής περιουσίας. Συστήνοντας λοιπόν μία υπεράκτια εταιρία στην οποία μεταβιβάζεται ένα μεγάλο μέρος της προσωπικής περιουσίας του ιδιοκτήτη επιτυγχάνεται διασφάλιση από τη διεκδίκηση οποιουδήποτε ανικανοποίητου δανειστή.
- ❖ Σε περίπτωση διαζυγίου αποφεύγονται οι διεκδικήσεις των συζύγων.
- ❖ Προσφέρεται η δυνατότητα διαφοροποίησης των επενδύσεων καθώς επίσης και συναλλαγματική διαφοροποίηση (Παμπούκης Χ.).

Στις μέρες μας ο καθένας μπορεί να δημιουργήσει μια offshore εταιρία ακόμα και μέσω του Διαδικτύου. Δεκάδες εξειδικευμένες εταιρίες-sites προσφέρουν τις

υπηρεσίες τους προκειμένου άμεσα και με εύκολο τρόπο να δημιουργήσει ο καθένας μία υπεράκτια επιχείρηση. Παρέχουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με το κόστος, τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα και τα ειδικά χαρακτηριστικά κάθε χώρας όπου είναι δυνατό να συσταθούν offshore εταιρίες. Επιπροσθέτως, υπάρχει μεγάλο πλήθος δικηγορικών γραφείων τα οποία είναι εξειδικευμένα στη δημιουργία και υποστήριξη αυτών των εταιριών (Παπαδογιάννης Γ.).

3.1.4 Τα Μειονεκτήματα Των Υπεράκτιων Εταιριών

Παράλληλα όμως με τη μεγάλη λίστα των δελεαστικών προνομίων που παρέχει η ίδρυση και λειτουργία μιας υπεράκτιας εταιρίας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και ορισμένα μειονεκτήματα που απορρέουν από τη χρήση της και αποτρέπουν τους υποψήφιους μετόχους να προχωρήσουν σε αυτό το βήμα. Παρατίθενται τα πιο κύρια:

- ❖ Πολύ συχνά τίθενται περιορισμοί σχετικά με το αντικείμενο που μια υπεράκτια εταιρία μπορεί να ασκήσει, χωρίς βέβαια να υπάρχει ανάγκη για κάποια άδεια. Ουσιαστικά το ίδιο συμβαίνει και στο εγχώριο εμπόριο, αν αναλογιστεί κανείς ότι η πλειονότητα των τραπεζών ασκούν και υπεράκτιες δραστηριότητες όπως επίσης και οι ασφαλιστικές εταιρίες που είναι υπεράκτιες εταιρίες με εξαρτημένη ασφάλιση.
- ❖ Σε πολλές περιπτώσεις η διεξαγωγή εργασιών κατά τη λειτουργία μιας υπεράκτιας εταιρίας καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη καθώς σε ορισμένες χώρες υπάρχει νομοθεσία κατά του φορολογικού παραδείσου.
- ❖ Στην περίπτωση που ο μέτοχος της εταιρίας αποβιώσει είναι συνήθως αναγκαίο να έχει τη διαθήκη του εισηγμένη προς επικύρωση στην υπεράκτια δικαιοδοσία, πράγμα που προσθέτει επιπλέον κόστος, καθυστέρηση και ταλαιπωρία στη διαχείριση της περιουσίας του θανόντος.
- ❖ Στα έγκριτα υπεράκτια κέντρα της υφηλίου η επιμέλεια και ο έλεγχος τείνουν να είναι πιο αυστηρά από τις περισσότερες εγχώριες περιοχές. Παραδείγματος χάρη, για να μπορέσει να ανοίξει ένας τραπεζικός λογαριασμός στο όνομα της υπεράκτιας εταιρίας, προκειμένου να είναι σύμφωνος με τους κανονισμούς κατά του ξεπλύματος χρήματος, η τράπεζα απαιτεί τα έγγραφα επαλήθευσης της ταυτότητας από τους υπογράφοντες στο λογαριασμό και ταυτόχρονα μπορεί να

απαιτήσει μία ή και περισσότερες συστατικές επιστολές από έναν πληρεξούσιο, ένα λογιστή ή έναν τραπεζίτη που θα τον γνωρίζει.

- ❖ Τέλος, στις υπεράκτιες εταιρίες απαγορεύεται συνήθως η διεξαγωγή εργασιών ή η διατήρηση των εργαζομένων στη δικαιοδοσία εντός της οποίας συστάθηκαν, αν και αυτό εξαρτάται κυρίως από τη δικαιοδοσία στην οποία εντάσσονται και από το είδος της εταιρίας (Harvard Business Review).

3.1.5 Οι Κυριότερες Χρήσεις Των Υπεράκτιων Εταιριών

Μία υπεράκτια εταιρία μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον κάτοχο/τους κατόχους της για ποικίλους λόγους. Οι πιο δημοφιλείς και νόμιμες χρήσεις μίας τέτοιας εταιρίας σχετίζονται με το διεθνές εμπόριο, κυρίως όταν ο ιδιοκτήτης δεν διαθέτει μόνιμη κατοικία, την προστασία των περιουσιακών στοιχείων, τη δεσμευμένη ασφάλιση και την καταχώριση θαλαμηγών. Επιπλέον, συνηθίζεται να χρησιμοποιείται ευρέως για φοροαποφυγή, προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας και για προγραμματισμό της διαδοχής. Ωστόσο, ορισμένες από τις δραστηριότητες των υπεράκτιων εταιριών ήταν ή έχουν γίνει παράνομες. Σ' αυτές συγκαταλέγονται η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, η φοροδιαφυγή, η προστασία από τρέχουσες ή μελλοντικές απαιτήσεις πιστωτών (συμπεριλαμβανομένων των φορολογικών αρχών και των συζύγων) καθώς και πολλές απάτες (www.wikipedia.com).

3.1.6 Συνέπειες Από Την Εκτεταμένη Χρήση Υπεράκτιων Εταιριών

Οι offshore εταιρίες αποτελούν σημείο των καιρών μας, στήριγμα, ασπίδα ή ακόμη και απόδειξη της διεφθαρμένης πλευράς της παγκοσμιοποίησης. Πολλοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν πως αποτελούν ένα σημαντικό αίτιο της κρίσης που βιώνουμε σήμερα, λόγω του ανεξέλεγκτου που ισχύει στην εφαρμογή των δραστηριοτήτων τους (Κακαράς Αντώνης). Διερευνώντας εις βάθος τις αντιδράσεις των κρατών απέναντι στην υπέρμετρη χρήση τους το ενδιαφέρον εστιάζεται σε τρία αποτελέσματα της λειτουργίας τους και πιο συγκεκριμένα:

1. Στη διάβρωση της φορολογικής βάσης των ανεπτυγμένων χωρών μέσω της φοροαποφυγής-φοροδιαφυγής. Οι ανεπτυγμένες χώρες είναι αυτές που

πλήττονται περισσότερο από τη λειτουργία των εξωχώριων εταιριών που χρησιμοποιούνται ως οχήματα για φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή. Έτσι αναγκάζονται να λάβουν αυστηρά μέτρα, τόσο νομοθετικά όσο και διοικητικά, για να εμποδίσουν ή ακόμα καλύτερα για να εξαλείψουν τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν αυτές οι εταιρίες. Τα κράτη-μέλη της ΕΕ, στα πλαίσια του Κώδικα Δεοντολογίας για τη φορολογία των επιχειρήσεων, έχουν πλέον την υποχρέωση να πάψουν να προσφέρουν κάθε φορολογικό μέτρο που καθιερώνει σημαντικά χαμηλότερο συντελεστή φορολόγησης σε σχέση με τα επίπεδα που ισχύουν κανονικά στο έδαφος τους.

2. Στη νομιμοποίηση εσόδων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες-ξέπλυμα μαύρου χρήματος. Το φαινόμενο αυτό έχει λάβει τόσο μεγάλες διαστάσεις που απειλεί την παγκόσμια οικονομία. Επιτακτική είναι η ανάγκη για τη λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων με την προοπτική να περιοριστεί στο μέλλον η παράνομη δράση τους.

Στην δημιουργία προβλημάτων στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα. Το Financial Stability Forum, ένας οργανισμός που έχει ιδρυθεί με σκοπό να προωθήσει τη διεθνή χρηματοοικονομική σταθερότητα μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών και της διεθνούς συνεργασίας έχει δημιουργήσει έναν κατάλογο 37 χωρών που λειτουργούν σαν φορολογικοί παράδεισοι. Αυτές οι χώρες διακρίνονται σε συνεργάσιμες και μη όσον αφορά τη συμμετοχή τους στη διαδικασία ελέγχου της νομοθεσίας και των κανονισμών τους και την αποδοχή των προτάσεων του οργανισμού (www.wikipedia.com).

3.2 Οι Δομές Των Υπεράκτιων Εταιριών

Οι χρήσεις των υπεράκτιων εταιριών είναι πολλές και διαφοροποιούνται ανάλογα με το αντικείμενο δραστηριότητας και την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία της κάθε δικαιοδοσίας. Παρακάτω θα αναφέρουμε ορισμένες από τις πιο διαδεδομένες, οι οποίες καλύπτουν το μεγαλύτερο φάσμα, ωστόσο όμως δεν μπορούν να εξαντλήσουν την επινοητικότητα του ανθρώπου ο οποίος προχωρεί ταχύτατα σε νέες κατασκευές μέρα με τη μέρα. Αυτές είναι (Δουβής Π.):

- ❖ Εταιρίες χαρτοφυλακίου (Holding companies)
- ❖ Εταιρίες παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (Finance companies)
- ❖ Εταιρίες αδειών-δικαιωμάτων (Lincencing companies)

- ❖ Εμπορικές εταιρίες (Trading companies)
- ❖ Εταιρίες παροχής διοικητικών αποφάσεων (Administration companies)
- ❖ Ναυτιλιακές εταιρίες (Shipping companies)
- ❖ Εμπιστεύματα (Trusts)
- ❖ Επενδυτικές εταιρίες (Investments companies)
- ❖ Τραπεζικές εταιρίες (Banking companies)
- ❖ Εταιρίες παροχής υπηρεσιών
- ❖ Εταιρίες υβρίδια
- ❖ Δομές αντιπροσώπευσης (Nominees)
- ❖ Εταιρίες ασφαλειών (Insurance companies)
- ❖ Εταιρίες περιορισμένης ευθύνης (LLCs)

Πιο αναλυτικά:

3.2.1 Εταιρίες χαρτοφυλακίου (Holding companies)

Οι εταιρίες χαρτοφυλακίου που βρίσκονται εγκατεστημένες σε υπεράκτια κέντρα χρησιμοποιούνται ως μία μέθοδος διεθνούς φορολογικού σχεδιασμού για τη χρηματοδότηση των υπεράκτιων δραστηριοτήτων. Οι δραστηριότητες σε τρίτες χώρες συγκεντρώνονται σε μία υπεράκτια εταιρία που έχει υποκαταστήματα ή διαθέτει τις μετοχές διεθνών θυγατρικών που δραστηριοποιούνται σε άλλες χώρες. Η υπεράκτια εταιρία λοιπόν είναι αυτή που λειτουργεί ως εκκαθαριστής για τα κέρδη από δραστηριότητες σε άλλες χώρες, για τη συσσώρευση κερδών, για επανεπενδύσεις κερδών και γενικά για το φορολογικό σχεδιασμό όλων των δραστηριοτήτων. Η πιο συνήθης τακτική είναι να χρησιμοποιούνται θυγατρικές σε άλλες χώρες παρά τα υποκαταστήματα. Τα υπεράκτια κέντρα παρέχουν ειδικά φορολογικά προνόμια στις εταιρίες χαρτοφυλακίου, όπως είναι η αναβολή της πληρωμής φόρου στα μερίσματα, η αναβολή της πληρωμής φόρου στα κεφαλαιακά κέρδη και η απουσία συναλλαγματικών ελέγχων. Από την άλλη πλευρά, το μειονέκτημα της χρήσης μιας τέτοιου είδους εταιρίας είναι ότι σε πολλές περιπτώσεις το υπεράκτιο κέντρο δεν έχει συνάψει διεθνείς φορολογικές συμβάσεις και επομένως τα μερίσματα που πληρώνονται από τις θυγατρικές πιθανότατα να υπόκεινται σε σημαντικό υψηλό παρακρατούμενο φόρο στη χώρα προέλευσής τους. Το θέμα αυτό λύνεται με τη διοχέτευση των μερισμάτων στο υπεράκτιο κέντρο μέσω άλλων χωρών.

3.2.2 Εταιρίες παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (Finance companies)

Μία εταιρία παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που είναι εγκατεστημένη σε κάποιο υπεράκτιο κέντρο λειτουργεί σαν κανάλι διοχέτευσης δανείων σε μία ξένη θυγατρική εταιρία. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα να μετακινηθούν αποτελεσματικά κέρδη από την ξένη θυγατρική εταιρία, η οποία έχει υψηλό συντελεστή φορολόγησης, στην υπεράκτια δικαιοδοσία που έχει χαμηλό συντελεστή. Με άλλα λόγια, ο τόκος και οι δόσεις αποπληρωμής του δανείου προς την υπεράκτια εταιρία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών ελαττώνουν σημαντικά το φορολογητέο εισόδημα της δανειολήπτριας εταιρίας. Για να αποφευχθούν λοιπόν ή να μειωθούν οι παρακρατούμενοι φόροι που προκύπτουν, όταν η ξένη θυγατρική εταιρία πληρώνει τόκο στο εξωτερικό, μεθοδεύεται η κατεύθυνση των κεφαλαίων μέσω διεθνών υπεράκτιων χρηματοοικονομικών κέντρων που έχουν συνάψει ειδική σύμβαση αποφυγής διπλής φορολόγησης. Οι περισσότερες υπεράκτιες δικαιοδοσίες δεν έχουν την απαίτηση για διατήρηση συγκεκριμένων δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας, δηλαδή δίνουν την ευκαιρία στις εταιρίες παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών να έχουν ελάχιστο ποσό ιδίων κεφαλαίων. Οι εταιρίες συνεπώς αυτού του είδους έχουν ιδιαίτερη αξία για τις χώρες που έχουν υψηλούς συντελεστές φορολόγησης εισοδήματος και μερισμάτων, αφού η αποπληρωμή των τόκων μειώνει παράλληλα με τα φορολογητέα κέρδη της δανειολήπτριας εταιρίας και τα προς αποπληρωμή μερίσματά της.

3.2.3 Εταιρίες αδειών-δικαιωμάτων (Licensing companies)

Μια εταιρία μπορεί να χρησιμοποιεί μια υπεράκτια εταιρία αδειών- δικαιωμάτων που βρίσκεται σε ένα διεθνές υπεράκτιο κέντρο για να λειτουργεί ως χορηγός αδειών δικαιωμάτων σε μια ξένη θυγατρική εταιρία. Οι συστηματικές πληρωμές για το δικαίωμα χρήσης βιομηχανικής και πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως είναι παραδείγματος χάρη τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας, τα συγγραφικά δικαιώματα, τα σήματα, οι εικόνες, ο ήχος, οι επιστημονικές πληροφορίες και αλλά , λειτουργούν και χρησιμοποιούνται από πολλές δικαιοδοσίες σαν ενοίκιο, δηλαδή σαν έξοδα που μειώνουν την φορολογητέα ύλη των επιχειρήσεων. Πληρώνοντας ένα ποσό για τη χρήση δικαιωμάτων σε μία

υπεράκτια εταιρία αδειών-δικαιωμάτων, τα κέρδη μεταφέρονται από την ξένη θυγατρική στην offshore εταιρία, η οποία πληρώνει ελάχιστο ή καθόλου φόρο για τα ποσά που εισπράττει. Επομένως, με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται μετακίνηση κερδών σε ένα αφορολόγητο ή με χαμηλούς φόρους υπεράκτιο κέντρο, χωρίς συνεπαγόμενους μεγάλους συντελεστές παρακρατούμενου φόρου.

Πρέπει να σημειωθεί πως για να έχει το δικαίωμα μια υπεράκτια εταιρία να δίνει άδεια χρήσης της πνευματικής ή βιομηχανικής περιουσίας οφείλει αρχικά η ίδια να την έχει αποκτήσει. Για τον λόγο αυτό απαιτείται μεταφορά της ευρεσιτεχνίας ή των άλλων δικαιωμάτων από την χώρα της μητρικής εταιρίας στην υπεράκτια δικαιοδοσία. Αυτή η μεταφορά πολλές φορές απαιτεί προηγούμενο φορολογικό ή συναλλαγματικό έλεγχο με αποτέλεσμα συχνά η μεταφορά αυτή να φορολογείται. Έτσι, οι σύμβουλοι φορολογικών θεμάτων κάνουν προσπάθειες να αναγνωρίσουν και να μεταφέρουν τα άυλα περιουσιακά δικαιώματα ενός ιδιώτη σε υπεράκτιες εταιρίες πριν αυτά αποκτήσουν μεγάλη αξία. Τέτοια άυλα περιουσιακά δικαιώματα μπορεί να είναι τα δικαιώματα ενός καινούριο μυθιστορήματος, το image ενός διάσημου τραγουδιστή, κ.α. Από την στιγμή του τα άυλα αυτά αγαθά είναι στην υπεράκτια εταιρία, ενοικιάζονται σε μια μεσολαβούσα εταιρία, η οποία διεξάγει την εκμετάλλευσή τους στην περιοχή που έχει αυτή τη δυνατότητα. Τα έσοδα από την εκμετάλλευσή των άυλων περιουσιακών στοιχείων περνούν στην μεσολαβούσα εταιρία με επιβολή μηδενικού ή ελαχίστου φόρου η οποία στη συνέχεια παρακρατά μια μικρή προμήθεια ως αμοιβή για τις υπηρεσίες που παρέχει κατά τη διαπραγμάτευση των συμφωνιών η οποία κυμαίνεται από 10% έως 20% και τα υπόλοιπα κέρδη τα αποδίδει στην υπεράκτια εταιρία. Έτσι συσσωρεύονται τα κέρδη από την εκμετάλλευσή των δικαιωμάτων στην υπεράκτια εταιρία και αποφεύγονται σε μεγάλο βαθμό οι φορολογικές επιβαρύνσεις.

3.2.4 Εμπορικές εταιρίες (Trading companies)

Οι εμπορικές εταιρίες είναι αυτές που δραστηριοποιούνται κυρίως στο εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο. Μία εισαγωγική ή εξαγωγική εμπορική εταιρία ιδρύεται σε ένα υπεράκτιο κέντρο και δέχεται απευθείας παραγγελίες από τους πελάτες και στη συνέχεια τους παραδίδει τα προϊόντα απευθείας από τον κατασκευαστή ή τον τόπο αγοράς. Η υπεράκτια εταιρία χρησιμοποιείται για να μεταφέρει με αποτελεσματικό τρόπο τα κέρδη από μια χώρα με υψηλή φορολόγηση σε μια χώρα με χαμηλή

φορολόγηση. Τα σχήματα που διαμορφώνονται σε αυτές τις περιπτώσεις αποκαλούνται «τριγωνικό εμπόριο» το οποίο εφαρμόζεται ως εξής: μια εμπορική εταιρία που πραγματοποιεί εισαγωγές-εξαγωγές συστήνει μια υπεράκτια εταιρία που λειτουργεί ως διαμεσολαβητής μεταξύ του πωλητή και του αγοραστή. Όταν η ιδρύτρια επιχείρηση κάνει εισαγωγές, ο προμηθευτής αποστέλλει τα προϊόντα απευθείας στην ιδρύτρια και εκδίδει το τιμολόγιο στο όνομα της υπεράκτιας εταιρίας η οποία με τη σειρά της τιμολογεί την ιδρύτρια επιχείρηση σε τιμή προσ αυξημένη. Αντίστοιχα, αν η μητρική επιχείρηση πραγματοποιεί εξαγωγές, το εμπόρευμα αποστέλλεται στον αγοραστή και η μητρική τιμολογεί την υπεράκτια εταιρία με τιμή χαμηλότερη η οποία με την σειρά της τιμολογεί τον αγοραστή. Το αποτέλεσμα είναι η μητρική επιχείρηση πρώτα από όλα να μειώνει τα εμφανιζόμενα κέρδη και επιπρόσθετα να συσσωρεύει το κεφάλαιο στο λογαριασμό της υπεράκτιας εταιρίας. Δεδομένου ότι οι περισσότερες υπεράκτιες δικαιοδοσίες επιβάλλουν υψηλούς εισαγωγικούς δασμούς σημαντικό είναι η υπεράκτια εταιρία να μην παραλαμβάνει τα αγαθά, αλλά να τα πουλάει χωρίς αυτά να περάσουν μέσω του εδάφους της υπεράκτιας έδρας.

3.2.5 Εταιρίες παροχής διοικητικών αποφάσεων (Administration companies)

Μερικές από τις υπεράκτιες δραστηριότητες δεν περιλαμβάνουν μόνο μια ξένη θυγατρική εταιρία, αλλά έναν όμιλο που συντελείται από την μητρική εταιρία και τις θυγατρικές που βρίσκονται εγκατεστημένες σε διάφορες χώρες και εκτελούν ποικίλες δραστηριότητες. Η διαχείριση του ομίλου μπορεί να διεξαχθεί μέσω μιας υπεράκτιας εταιρίας παροχής υπηρεσιών διοίκησης-διαχείρισης σε ένα διεθνές οικονομικό κέντρο προσφέροντας πολλά εμπορικά πλεονεκτήματα με τη συγκέντρωση όλων των διοικητικών-διαχειριστικών λειτουργιών σε έναν φορέα. Η ίδρυση κεντρικών γραφείων διοίκησης σε μια υπεράκτια περιοχή από φορολογική άποψη συνιστά μια πολιτική μεταφοράς κερδών όπου οι δραστηριότητες διοίκησης-διαχείρισης ενός ομίλου εταιριών αναλαμβάνονται από την υπεράκτια εταιρία παροχής διοικητικών υπηρεσιών, η οποία αμείβεται με ποσοστό επί των κερδών του ομίλου. Η υπεράκτια εταιρία δεν φορολογείται ή φορολογείται με πολύ χαμηλό συντελεστή για τις αμοιβές της. Πιθανολογείται ότι οι εταιρίες του ομίλου, όταν κάνουν τις πληρωμές στην υπεράκτια

εταιρία παροχής διοικητικών υπηρεσιών πρέπει να πείθουν τις τοπικές φορολογικές αρχές ότι το τίμημα για τις υπηρεσίες προσδιορίζεται κάτω από τις πλήρως ανταγωνιστικές συνθήκες της αγοράς. Για τον λόγο αυτό, όταν υπάρχει πρόθεση να δημιουργηθεί μια τέτοια εταιρία, κρίνεται απαραίτητο να βεβαιωθεί ο ενδιαφερόμενος ότι το διεθνές υπεράκτιο κέντρο που θα χρησιμοποιηθεί διαθέτει τις απαραίτητες υποστηρικτικές υπηρεσίες που θα του προσφέρουν αποτελεσματική λειτουργία.

3.2.6 Ναυτιλιακές εταιρίες (Shipping companies)

Μεγάλη είναι η λίστα των υπεράκτιων περιοχών που έχουν θεσπίσει ευνοϊκές φορολογικές ρυθμίσεις για τις εταιρίες που ασχολούνται με τη ναυτιλία, συμπεριλαμβανομένης της ναύλωσης και ενοικίασης σκαφών. Οι χώρες αυτές ενθαρρύνουν και προωθούν τις ναυτιλιακές εταιρίες να λειτουργήσουν υπό τις λεγόμενες σημαίες ευκαιρίας, γεγονός που δίνει την ευκαιρία σε μια μη μόνιμα εγκατεστημένη εταιρία να νηολογήσει με απλές και όχι εξαιρετικά αυστηρές διαδικασίες, αλλά και με εξαιρετικά μικρό και ανταγωνιστικό κόστος τα πλοία, χρησιμοποιώντας την σημαία του υπεράκτιου κέντρου. Τα κέρδη που προκύπτουν από την εκμετάλλευση του πλοίου που έχει μια υπεράκτια εταιρία υποβάλλονται σε πολύ χαμηλή φορολόγηση. Ορισμένες φορές όμως οι χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές δεν εφαρμόζονται σε όλο το εισόδημα που αποκτάται από την εξωχώρια εταιρία, μέρος του εισοδήματος φορολογείται με πλήρεις συντελεστές, κυρίως σε ότι αφορά το δικαίωμα χρήσης της σημαίας και της νηολόγησης. Τα περισσότερα υπεράκτια κέντρα έχουν ρυθμίσει νομοθετικές διατάξεις σχετικά με το ανθρώπινο δυναμικό και την ασφάλεια των πλοίων που έχουν νηολογηθεί στην χώρα τους και χρησιμοποιούν την δική τους σημαία. Ο βασικότερος λόγος για την χρήση της νηολόγησης σε υπεράκτια κέντρα ως σημαίας ευκαιρίας σχετίζεται με την ευνοϊκή μεταχείριση των εφοπλιστών και των πλοιοκτητών, που συχνά έρχεται σε αντίθεση με τα συμφέροντα των εργαζομένων και της Διεθνούς Ομοσπονδίας Εργαζομένων στις Μεταφορές.

3.2.7 Εμπιστεύματα (Trusts)

Το trust αποτελεί μια επινόηση που αναπτύχθηκε από τους Άγγλους ως ένα μέσο προστασίας της περιουσίας. Οι συμβαλλόμενοι σε ένα trust είναι ο διαθέτης (settlor)

που μεταφέρει τα περιουσιακά του στοιχεία σε ένα trust, οι διαχειριστές (trustees) οι οποίοι διοικούν το trust, ο θεματοφύλακας (custodian) και οι δικαιούχοι (beneficiary) που λαμβάνουν τα οφέλη των περιουσιακών στοιχείων του trust. Τα trusts έχουν διάρκεια περίπου εκατό έτη και λειτουργούν αποδοτικά στην περίπτωση που ο διαθέτης είναι ηλικιωμένος ή οι δικαιούχοι βρίσκονται σε αντιπαράθεση.

Το trust δεν έχει νομική προσωπικότητα και δεν μπορεί να διαθέτει περιουσιακά στοιχεία. Ολόκληρη η περιουσία του trust είναι εκχωρημένη στον διαχειριστή που μπορεί να είναι είτε φυσικό πρόσωπο είτε εταιρία. Τα περιουσιακά στοιχεία του trust συνήθως είναι ακίνητα, μετρητά και αλλά αξιόγραφα. Ένα trust συστήνεται με εγγραφή συμφωνία. Αξίζει να σημειωθεί ότι στις περισσότερες περιπτώσεις ο διαθέτης και ο δικαιούχος είναι το ίδιο πρόσωπο. Οι χώρες που αναγνωρίζουν το trust είναι κυρίως του Αγγλοσαξονικού δικαίου, ενώ στις άλλες χώρες που βασίζονται σε Γαλλογερμανικό μοντέλο, όπως και η Ελλάδα, το trust δεν αναγνωρίζεται. Οι περισσότερες υπεράκτιες δικαιοδοσίες παρέχουν τη δυνατότητα στέγασης σε trust. Η πιο συνήθης αιτία χρήσης των υπεράκτιων trust είναι η απόκρυψη της ταυτότητας των διαθετών για την αποφυγή των διατάξεων περί ξεπλύματος του μαύρου χρήματος και αυξημένης φορολογίας.

3.2.8 Επενδυτικές εταιρίες (Investments companies)

Τα κεφάλαια που έχουν συγκεντρωθεί μέσω υπεράκτιων εταιριών επενδύσεων μπορούν να επενδυθούν ή να κατευθυνθούν σε οποιοδήποτε σημείο του κόσμου. Τα έσοδα και οι πληρωτέοι τόκοι που προκύπτουν από αυτά τα κεφάλαια μπορούν να μη φορολογηθούν καθώς υπάρχουν προνομιακές χώρες όπου τα κεφάλαια μπορούν να τοποθετηθούν σε αφορολόγητα ομόλογα ή σε τραπεζικές καταθέσεις στις οποίες ο τόκος καταβάλλεται δίχως φορολογικές επιβαρύνσεις. Η σωστή επιλογή της εξωχώριας δικαιοδοσίας επιτρέπει να επενδυθούν τα προαναφερόμενα κεφάλαια σε χώρες με υψηλούς συντελεστές φορολόγησης εάν αυτές έχουν συνάψει φορολογικές συνθήκες με διεθνή υπεράκτια κέντρα.

3.2.9 Τραπεζικές εταιρίες (Banking companies)

Τα τελευταία έτη πολλές τραπεζικές εταιρίες σε υπεράκτιες δικαιοδοσίες έχουν γίνει γνωστές ως φορολογικά καταφύγια. Πρόκειται συνήθως για θυγατρικές εταιρίες

μεγάλων διεθνών τραπεζών. Το ισχυρό στοιχείο που τις κάνει να ξεχωρίζουν είναι ότι καταβάλλουν τόκους απαλλαγμένους από την παρακράτηση του φόρου. Εκτός αυτού ασχολούνται με διεθνή χρηματοδότηση από προνομιακές βάσεις (υπεράκτια κέντρα), η οποία δεν υπόκειται σε συναλλαγματικούς ελέγχους. Αρκετές φορές μάλιστα τα προνομιακά αυτά τραπεζικά ιδρύματα χρησιμοποιούνται από πιο μικρές επιχειρήσεις ή και από ιδιώτες ως κέντρα διαχείρισης των κεφαλαίων των πελατών τους.

3.2.10 Εταιρίες παροχής υπηρεσιών

Σύμβουλοι εταιριών, οργανωτές ψυχαγωγικών προγραμμάτων, εκπονητές μελετών και άλλα πρόσωπα που λαμβάνουν παχυλούς μισθούς έχουν τη δυνατότητα να εκχωρήσουν τα δικαιώματα των αμοιβών τους σε μια υπεράκτια εταιρία. Η εταιρία αυτή απαλλάσσεται από την πληρωμή φόρου επί των κερδών της, τα οποία έπειτα μπορεί να επενδύσει με πολλή χαμηλή ή μηδενική φορολογία. Η πληρωμή των ενδιαφερομένων πραγματοποιείται έτσι ώστε να ελαχιστοποιείται κάθε είδους φορολογική υποχρέωση.

3.2.11 Εταιρίες υβρίδια

Πρόκειται για έναν συνδυασμό κλασικών δομών εταιρίας. Παραδείγματος χάρη, μια εμπορική εταιρία μπορεί να έχει τη μορφή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης στην οποία συμμετέχει μία ομάδα εταίρων, συνεισφέροντας ο καθένας τους ένα χρηματικό ποσό έναντι ενός μεριδίου. Στη συνέχεια, τα χρήματα αυτά ανήκουν στην εταιρία η οποία μέσω της δραστηριότητας που ασκεί συγκεντρώνει κάποια κέρδη που εν τέλει καταλήγουν στους ανωτέρω εταίρους. Πέραν των εμπορικών επιχειρήσεων υπάρχει ένα μεγάλο πλήθος εταιριών που συστήνεται για άλλους σκοπούς, όπως λόγου χάρη για παροχή εγγυήσεων. Στην περίπτωση αυτή, πάλι έχουμε μια εταιρία εμπορικής περιορισμένης ευθύνης στην οποία όμως οι εταίροι δεν έχουν την υποχρέωση να εισφέρουν κάποιο αρχικό κεφάλαιο, αλλά πρέπει να εγγυηθούν πως όταν και εάν η επιχείρηση αντιμετωπίσει δυσκολίες θα συνεισφέρουν ένα ποσό. Τέτοιου είδους εταιρίες χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία αθλητικών σωματείων όπως επίσης και για να διατηρούν περιουσία που δεν έχει κάποιο εμπορικό ενδιαφέρον. Η ένωση των δύο αυτών εταιριών μπορεί να «γεννήσει» μία εμπορική ή μη εμπορική οντότητα που

τελικά αποτελεί μία εταιρία υβρίδιο. Ο ορισμός της εταιρίας υβρίδιο θα είναι «εταιρία περιορισμένης εγγύησης με εταιρικό κεφάλαιο».

3.2.12 Δομές αντιπροσώπευσης (Nominees)

Οι εταιρίες αντιπροσώπευσης είναι δομές στις οποίες μια εγχώρια εταιρία ενεργεί ως αντιπρόσωπος μιας εξωχώριας εταιρίας. Συχνά αυτές οι εταιρίες καλούνται «αντιπρόσωποι». Οι εταιρίες αυτής της μορφής παρέχουν αξιοπιστία και πολλά φορολογικά προνόμια. Πιο συγκεκριμένα, η offshore εταιρία είναι η εντολέας σε κάθε είδους συναλλαγή και η εκπρόσωπος εταιρία ενεργεί για λογαριασμό της. Η προβολή, η διαφήμιση, η τιμολόγηση και η λογιστική παρακολούθηση πραγματοποιείται από την onshore εταιρία και η σχέση μεταξύ τους ορίζεται από ένα συμφωνητικό συνεργασίας.

Όπως είναι γνωστό οι υπεράκτιες εταιρίες αποβλέπουν στην μείωση της φορολογητέας ύλης των επιχειρηματικών τους λειτουργιών, καθώς επίσης πολύ συχνά και στο ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Για τον λόγο αυτό οι θιγόμενες χώρες προσπάθησαν να αντιδράσουν σε αυτή την διεθνή μέθοδο φοροδιαφυγής ορίζοντας ειδικούς νομοθετικούς κανόνες για την διασφάλιση σύλληψης της φορολογητέας ύλης των υπεράκτιων εταιριών.

Η Ελλάδα απάντησε στο φαινόμενο αυτό με τον Νόμο 3091/2002, με βάση τον οποίο οι συναλλασσόμενοι με υπεράκτιες εταιρίες δεν μπορούν να αναγνωρίσουν τις δαπάνες και τις αποσβέσεις για αγαθά και υπηρεσίες που προέρχονται από αυτές καθώς επίσης και επιβάλλοντας ειδικό ετήσιο φόρο 3% επί τις ακίνητης περιουσίας των υπεράκτιων εταιριών. Το διεθνές κεφάλαιο αντέδρασε στα καινούρια νομοθετικά δεδομένα μέσω των επιχειρήσεων αντιπροσώπευσης με έδρα σε κάποια χώρα που έχει μεγάλο δίκτυο συμβάσεων αποφυγής διπλής φορολόγησης, όπως για παράδειγμα το Ηνωμένο Βασίλειο. Η κύρια δραστηριότητα των εταιριών αυτών είναι η αντιπροσώπευση των υπεράκτιων εταιριών. Η εκπρόσωπος εταιρία συνάπτει με την υπεράκτια εταιρία ένα συμφωνητικό αντιπροσώπευσης, όπου ορίζεται η αμοιβή της ως προμήθεια επί των συναλλαγών σε ποσοστό ύψους 3%-5%. Έτσι, ενώ στην ουσία η συναλλαγή γίνεται μεταξύ μιας ελληνικής και μιας υπεράκτιας εταιρίας, εμφανίζονται να συναλλάσσονται η βρετανική με την ελληνική επιχείρηση. Επειδή μάλιστα τα αγαθά/οι υπηρεσίες της συναλλαγής αυτής προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει προφανώς εφαρμογή ο Νόμος 3091/200214.

3.2.13 Εταιρίες ασφαλειών (Insurance companies)

Τα τελευταία χρόνια πολλοί διεθνείς οργανισμοί έχουν αναπτύξει την πολιτική συνδυασμού ενός υφιστάμενου trust με την ασφάλιση. Τα δυο αυτά προϊόντα μαζί προσέφεραν νέες ευκαιρίες και δυνατότητες. Όταν ασφαρίζεται κάποιος πληρώνει ένα απλό ή ένα σύνθετο ασφαλιστρο. Έπειτα, η ασφαλιστική εταιρία λαμβάνει ένα ποσό του ασφαλιστρού και προχωράει στην ασφάλιση. Η ασφάλιση αυτή καλύπτει μόνο ένα μικρό μέρος του ασφαλιστρού που καταβάλλεται. Η ασφαλιστική εταιρία αφού λοιπόν προβεί στην ασφάλιση, τοποθετεί το εναπομείναν ποσό μαζί με τα δικά της επενδυτικά κεφάλαια και προβαίνει σε παθητική διαχείριση, δηλαδή σε επενδύσεις χαμηλού κίνδυνου. Με αυτόν τον τρόπο η ασφαλιστική τακτική οδηγεί στο σχηματισμό ενός επενδυτικού χαρτοφυλακίου το οποίο είναι κάθε φορά μοναδικό και μπορεί να περιλαμβάνει όχι μόνο χρήματα, αλλά και άλλα στοιχεία όπως μετοχές, ομολογίες, χρηματοοικονομικά παράγωγα κ.α.

3.2.14 Εταιρίες περιορισμένης ευθύνης (LLCs)

Οι εταιρίες αυτές δεν διαθέτουν ούτε μετόχους, ούτε διευθυντές, ούτε συμβούλους. Οι εξουσίες παραχωρούνται στα μέλη και όταν απαιτείται στα διευθυντικά στελέχη. Οι μεριδιούχοι συνάπτουν μια λειτουργική συμφωνία με ιδιαίτερη μυστικότητα, γεγονός που προσδίδει μεγάλη ευελιξία στο σχήμα αυτό. Επίσης, μπορούν να συνάψουν συμφωνίες μεταξύ τους για να ορίσουν τη διοίκηση και τα επίπεδα των εσωτερικών υποθέσεων της Ε.Π.Ε.

Χαρακτηριστικό είναι ότι μέσω αυτών των εταιριών μπορούν να λειτουργήσουν από κοινού επιχειρηματικά σχήματα (joint ventures), συμμετοχικές επιχειρήσεις και κοινοπραξίες για φορολογικούς κυρίως σκοπούς.

3.3 Κριτήρια Για Την Επιλογή Του Υπεράκτιου Σχήματος

Η διαδικασία της επιλογής της κατάλληλης δικαιοδοσίας όπου θα ιδρυθεί η υπεράκτια εταιρία είναι αρκετά χρονοβόρα και δύσκολη, αφού θα πρέπει να ληφθούν υπόψη πολλοί παράγοντες πριν παρθεί η απόφαση. Το βέβαιο είναι πως η επιλογή αυτή γίνεται

αρχικά με βάση τους σκοπούς του επιχειρηματία, σε συνδυασμό πάντα με το κατά πόσο η δικαιοδοσία καλύπτει αυτούς τους σκοπούς. Έπειτα θα πρέπει να ελεγχθεί εξονυχιστικά το εάν και σε πιο βαθμό η συγκεκριμένη υπεράκτια χώρα πληροί τα ακόλουθα κριτήρια (Μελάς Δ.):

- ❖ **Σταθερότητα σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο, κύρος και αξιοπιστία της υπεράκτιας δικαιοδοσίας:** Η πολιτική σταθερότητα είναι αυτή που εγγυάται την ασφάλεια των κεφαλαίων, ιδίως αυτών που είναι κατατιθέμενα στις τράπεζες της χώρας, τη δυνατότητα εξαγωγής συναλλάγματος και τη διατήρηση της ανωνυμίας των μετόχων σε επίπεδο φυσικών προσώπων. Αντίστοιχα, η οικονομική σταθερότητα και κατά κύριο λόγο η φορολογική δίνει την ευκαιρία στον εκάστοτε επιχειρηματία να προβεί σε μακροχρόνιο σχεδιασμό δίχως να φοβάται τυχόν ανατροπές. Τέλος, όσον αφορά το κύρος και την αξιοπιστία της υπεράκτιας χώρας, αυτή συνήθως είναι αντιστρόφως ανάλογη της ελευθερίας που προσφέρεται στις offshore εταιρίες. Δηλαδή, τα ανεπτυγμένα κράτη που είναι φορολογικά ευυπόληπτα τις περισσότερες φορές βλέπουν με δυσπιστία τις υπεράκτιες εταιρίες και θεσπίζουν αυστηρές διατάξεις για διασφαλίσουν τα φορολογικά τους έσοδα από ενδεχόμενη μείωση.
- ❖ **Σύγχρονη και ευέλικτη νομοθεσία:** Θα πρέπει να υπάρχουν ελάχιστοι έλεγχοι, απλοποιημένες διαδικασίες εγκατάστασης και εκκίνησης των δραστηριοτήτων και κυρίως, όσο το δυνατό λιγότερη κρατική εποπτεία στη διοίκηση και τα στελέχη της εταιρίας. Επιπλέον η υποχρέωση υποβολής οικονομικών καταστάσεων και οι αιφνίδιοι έλεγχοι των ελεγκτικών μηχανισμών της υπεράκτιας δικαιοδοσία θα πρέπει να μειωθούν στο ελάχιστο.
- ❖ **Φορολογικές διευκολύνσεις:** Το φορολογικό καθεστώς μιας δικαιοδοσίας μπορεί να αποτελέσει πόλο έλξης για τις εταιρίες. Συνήθως αυτές οι δικαιοδοσίες φορολογούν με μικρό ή και μηδενικό συντελεστή. Παράλληλα προσφέρουν ένα μεγάλο πλήθος φορολογικών διευκολύνσεων όπως μειωμένο ή μηδενικό συντελεστή παρακράτησης φόρου κατά τη διανομή μερισμάτων, απαλλαγή από φόρους κληρονομιάς, δωρεάς, μεταβίβασης ακινήτου και γονικής παροχής, απαλλαγή από δασμούς και τέλη, απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής εργοδοτικών εισφορών και πολλά άλλα.
- ❖ **Ύπαρξη συμβάσεων αποφυγής διπλής φορολογίας:** Οι συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας υπογράφονται μεταξύ κρατών προκειμένου να αποφευχθεί η διπλή φορολόγησή τους. Τα κράτη επιβάλλουν φόρο στο εισόδημα και το κεφάλαιο

των φυσικών ή νομικών προσώπων βασιζόμενα στην αρχή της «κατοικίας» και στην αρχή της πηγής του εισοδήματος ή της τοποθεσίας του κεφαλαίου. Όταν λοιπόν δύο κράτη στηρίζονται στις παραπάνω αρχές υπάρχει πιθανότητα το ίδιο πρόσωπο να φορολογηθεί διπλά για το ίδιο εισόδημα ή κεφάλαιο, αφενός μεν από το κράτος της «κατοικίας» και αφετέρου δε από το κράτος προέλευσης του εισοδήματος. Συνέπεια του παραπάνω γεγονότος είναι η δύσκολη ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών και η δύσκολη διακίνηση κεφαλαίων μεταξύ των κρατών καθώς επίσης και η αποθάρρυνση των επενδύσεων. Η χρήση διμερών συμβάσεων λύνει το πρόβλημα, προσφέροντας ευκαιρίες φορολογικού προγραμματισμού που επιτρέπουν την εξαγωγή και τον επαναπατρισμό κερδών με ελάχιστη ή μηδενική φορολογική επιβάρυνση. Έτσι, ο εκάστοτε επενδυτής μπορεί να χρησιμοποιήσει μια υπεράκτια εταιρία και να πετύχει διενέργεια συναλλαγών με χώρες που συνδέονται με το κράτος των επιχειρηματικών του δραστηριοτήτων μέσω σύμβασης αποφυγής διπλής φορολογίας, ελαττώνοντας σε μεγάλο βαθμό τη φορολόγησή του.

- ❖ **Απόρρητο και εχεμύθεια:** Τα πρόσωπα που σκοπεύουν να ιδρύσουν μία υπεράκτια εταιρία επιθυμούν πάντα τη διατήρηση της ανωνυμίας τους. Για το λόγο αυτό, σημαντικό ρόλο στην επιλογή μίας υπεράκτιας εταιρίας παίζουν τα εχέγγυα εχεμύθειας που προσφέρει αυτή. Παραδείγματος χάρη η απουσία δημόσιων αρχείων και μητρώων, η δυνατότητα χρήσης θεματοφυλάκων, το τραπεζικό απόρρητο κ.α.

3.4 Ο Κόσμος των «Φορολογικών Παραδείσων»

3.4.1 Εννοιολογικός Προσδιορισμός Των Φορολογικών Παραδείσων

Παρόλο που είναι αδύνατο να δοθεί ένας ακριβής και σαφής ορισμός σχετικά με το τι είναι οι φορολογικοί παράδεισοι, εντούτοις μία προσπάθεια απόδοσης της έννοιας αυτής δίνεται ως εξής: «Φορολογικοί παράδεισοι είθισται να λέγονται οι περιοχές στις οποίες δεν υφίσταται καμία φορολογική επιβάρυνση ούτε για τους εγχώριους κατοίκους ούτε για τους αλλοδαπούς ή εκεί όπου τα αλλοδαπά φυσικά και νομικά πρόσωπα απολαμβάνουν πλήρη φορολογική απαλλαγή ή έχουν ελάχιστη φορολογική επιβάρυνση

για τα κέρδη που πραγματοποιούν στο εξωτερικό ή εκεί όπου ισχύουν ειδικά φορολογικά προνόμια για ορισμένους επιχειρηματίες και συγκεκριμένες συναλλαγές (Tax Havens Encyclopedia, Butterworth's). Ισοδύναμος όρος του φορολογικού παραδείσου είναι και το «εξωχώριο ή υπεράκτιο χρηματοοικονομικό κέντρο».

Ωστόσο αν προσέξει κανείς τις δικαιοδοσίες που αποτελούν υπεράκτια κέντρα θα παρατηρήσει ότι δεν προσφέρουν κατ' ανάγκη φορολογική ασυλία για όλες τις οικονομικές δραστηριότητες ούτε εφαρμόζουν την ίδια φορολογική τακτική. Κάθε υπεράκτια χώρα έχει τα δικά της χαρακτηριστικά φορολογικού παραδείσου. Πιο συγκεκριμένα:

Υπάρχουν χώρες που δεν επιβάλλουν καμία φορολογία στις υπεράκτιες εταιρίες. Αυτές είναι οι εξής:

❖ Anquilla	❖ Marshall Islands
❖ Alderney	❖ Monaco
❖ Antigua	❖ Montenegro
❖ Aruba	❖ Montserrat
❖ Bahamas	❖ Nauru
❖ Belize	❖ Netherlands Antilles
❖ Bermuda	❖ Nevis
❖ British Virgin Islands	❖ Niue
❖ Canary Islands	❖ Russian Federation
❖ Cayman Islands	❖ St Kitts
❖ Cook Islands	❖ St Vincent
❖ Grenada	❖ Turks & Caicos Islands
❖ Guernsay	❖ Seychelles
❖ Iordan	❖ Virgin Islands
❖ Liberia	❖ Vanuatu
❖ Liechtenstein	❖ Western Samoa

Επίσης, υπάρχουν χώρες οι οποίες προσφέρουν χαμηλή φορολόγηση:

- ❖ Barbados
- ❖ Belgium
- ❖ Cyprus
- ❖ Dublin
- ❖ Gibraltar
- ❖ Hungary
- ❖ Isle of Man
- ❖ Israel
- ❖ Jersey
- ❖ Labuan
- ❖ Madeira
- ❖ Malta
- ❖ Mauritius
- ❖ Switzerland

Ακόμη, υπάρχουν εκείνες οι χώρες που προσφέρουν ειδικό καθεστώς στις holding εταιρίες. Τέτοιες είναι:

- ❖ Austria
- ❖ Denmark
- ❖ France
- ❖ Germany
- ❖ Hungary
- ❖ Luxembourg
- ❖ Holland
- ❖ Spain
- ❖ Sweden
- ❖ UK

Και τέλος υπάρχουν εκείνες οι δικαιοδοσίες που φορολογούν σε τοπική βάση:

- ❖ Costa Rica
- ❖ Hong Kong
- ❖ Lebanon
- ❖ Malaysia
- ❖ Panama

- ❖ Singapore
- ❖ South Africa

Στην κατηγορία των υπεράκτιων εταιριών συμπεριλαμβάνονται επίσης και οι παρακάτω χώρες: Μπαχρέιν, Δομινικανή Κοινοπολιτεία, Δημοκρατία των Μαλδιβών και Αγία Λουκία (Δουβής Π.).

3.4.2 Η Λίστα Των Καλύτερων «Φορολογικών Παραδείσων» Στον Κόσμο

Η ενότητα αυτή αναφέρεται στην «λίστα των επτά καλύτερων φορολογικών παραδείσων στον κόσμο» με βάση τα στοιχεία και την έρευνα του συγγραφέα Hoyt Barber.

Οι ισχυρές χώρες του κόσμου, γνωστές και ως G-7- δηλαδή ο Καναδάς ,η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, η Ιαπωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής- συνιστούν μερικά από τα έθνη με την υψηλότερη επιβολή φόρων στον κόσμο. Ωστόσο και η Αυστραλία αλλά και άλλα κράτη και οργανισμοί, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης OECD, Ο FATF, και τα Ενωμένα Έθνη (UN) προσπαθούν να εργαστούν για να μειώσουν ή και να εξαλείψουν τις ευκαιρίες που υπάρχουν για τη δημιουργία φορολογικών παραδείσων. Τα Ενωμένα Έθνη επιθυμούν μάλιστα να γίνουν η νέα παγκόσμια εσωτερική υπηρεσία εσόδων και, εάν είναι εφικτό, να αποκτήσουν τη δύναμη να άρουν το δικαίωμα του απορρήτου των λογαριασμών των πελατών για να πάρουν το «όπλο» στα χέρια τους.

Παρά τις προσπάθειες αυτές για τον έλεγχο των δραστηριοτήτων, και κυρίως των παράνομων, των υπεράκτιων εταιριών αυτές ανθούν και συνεχίζουν να παρέχουν πολλά προνόμια στους χρήστες τους.

Μάλιστα η εν λόγω λίστα με τις 7 καλύτερες χώρες-φορολογικούς παραδείσους- του κόσμου περιλαμβάνει:

1. Την Ελβετία (Switzerland)
2. Το Λιχτενστάιν (Liechtenstein)
3. Την Αυστρία (Austria)
4. Τον Παναμά (Panama)
5. Την Ομοσπονδία Saint Kitts και Nevis

6. Την Μπελίτζε (Belize)
7. Το Χόνγκ Κόνγκ (Hong Kong)

Παρακάτω παρουσιάζονται τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά κάθε χώρας.

Ελβετία (Switzerland)

Η Ελβετία είναι μια από τις πιο ισορροπημένες πολιτικά και οικονομικά χώρες στον κόσμο. Αποτελεί ένα εξαιρετικό χρηματοοικονομικό κέντρο με υψηλό επίπεδο επαγγελματικών υπηρεσιών στο τραπεζικό, επιχειρηματικό και φορολογικό τομέα. Πάνω από 593 τράπεζες και επενδυτικές εταιρίες διαμορφώνουν το επιχειρηματικό τοπίο, ενώ πολλές από αυτές είναι ξένες που χρησιμοποιούν την Ελβετία για τα υποκαταστήματα και τις θυγατρικές τους. Το τραπεζικό απόρρητο που ισχύει εδώ προστατεύεται και συνίσταται στο ότι δεν μπορεί να αρθεί από τις φορολογικές αρχές εάν προκύψει κάποιο θέμα φορολογίας ή φοροδιαφυγής, ενώ παράλληλα συναλλαγματικοί έλεγχοι και έλεγχοι για επενδύσεις από και προς τη χώρα δεν υφίστανται. Συμπεραίνουμε λοιπόν πως η οικονομική ασφάλεια που προσφέρεται στους πελάτες της αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για την μεγάλη επιτυχία της. Άλλωστε δεν είναι τυχαίο ότι πάνω από το ένα τρίτο των ακινήτων όλου του κόσμου τα διαχειρίζεται η Ελβετία. Οι Ελβετοί τραπεζίτες είναι οι πιο εχέμυθοι διαχειριστές χρημάτων σε όλη την υφήλιο.

Λιχτενστάιν (Liechtenstein)

Το Λιχτενστάιν αποτελεί τον παλαιότερο φορολογικό παράδεισο που έχει δημιουργηθεί, καθώς ήταν το πρώτο κράτος που καθιέρωσε το νόμο περί προστασίας των ακινήτων από τις αρχές του 1920. Είναι ένα κρατίδιο που, παρά το σχετικά μικρό μέγεθός του και τις περιορισμένες φυσικές πλουτοπαραγωγικές πηγές, έχει αναπτύξει μία κερδοφόρα και άκρως εξελισσόμενη οικονομία η οποία στηρίζεται στην πολύ χαμηλή φορολογία και στην σύσταση ονομαστικών γραφείων που παρέχουν το 30% των δημόσιων εσόδων. Αξιοσημείωτο είναι πως έχει συνάψει με την Ελβετία ένα είδος οικονομικής συμμαχίας που προσφέρει πολλά προνόμια, όπως το ότι δεν απαιτείται VISA παρά μόνο διαβατήριο για να μεταβείς από τη μία χώρα στην άλλη.

Το βασικό χαρακτηριστικό του Λιχτενστάιν είναι ότι διαθέτει ευέλικτη νομοθεσία, δίνοντας την άδεια για δημιουργία κάθε είδους νομικού προσώπου αναγνωρίσιμου από τη δικαιοδοσία του κράτους. Ο πιο βασικός τύπος είναι οι offshore εταιρίες στις οποίες δίνεται ελευθερία για ανάληψη οποιασδήποτε δραστηριότητας, αφού εκδοθεί πρώτα η σχετική άδεια. Όσον αφορά την εμπιστευτικότητα και το απόρρητο προβλέπεται αυστηρό πλαίσιο για κάθε επαγγελματικό μυστικό.

Αυστρία (Austria)

Η Αυστρία είναι άλλος ένας ελκυστικός ευρωπαϊκός φορολογικός παράδεισος με μακροχρόνια παράδοση στην τήρηση του τραπεζικού απορρήτου. Η πολιτική κατάσταση στη χώρα είναι σταθερή και η οικονομία της ανοδική. Αποτελεί κατάλληλο τόπο για ίδρυση offshore εταιριών καθώς παρέχει ευνοϊκό φορολογικό σύστημα στους μη εγχώριους επενδυτές και δεν πραγματοποιεί συναλλαγματικούς ελέγχους.

Παναμάς (Panama)

Ο Παναμάς είναι ένα από τα πλέον σοβαρά οικονομικά κέντρα του Δυτικού Ημισφαιρίου και αποτελεί τη λατινική εκδοχή της Ελβετίας ή του Χονγκ Κονγκ. Αποτελεί το στενό πέρασμα που ενώνει την Κεντρική με τη Νότια Αμερική και συγκαταλέγεται στους πιο παλαιούς φορολογικούς παραδείσους του κόσμου. Σήμερα είναι ένα μοντέρνο και εκσυγχρονισμένο οικονομικό κέντρο το οποίο χαρακτηρίζεται από την αυστηρή νομοθεσία του τραπεζικού απορρήτου. Εξαίρεση αποτελεί η διερεύνηση προϊόντων εγκληματικών πράξεων, όπου το Οικονομικό Ινστιτούτο και οι επαγγελματίες είναι υποχρεωμένοι να δώσουν τις απαιτούμενες πληροφορίες για τις υποθέσεις των πελατών τους. Το Ανώτατο Δικαστήριο του Παναμά έχει αποφανθεί για την υποχρέωση παροχής στοιχείων σε περιπτώσεις διακίνησης ναρκωτικών και ξεπλύματος βρώμικου χρήματος.

Όσον αφορά την ίδρυση υπεράκτιων εταιριών στον Παναμά, αυτή είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στους κλάδους της ναυτιλίας και του εμπορίου, ενώ ξεχωριστή θέση έχουν οι εταιρίες holding. Η αντίληψη του Παναμά για την επιβολή φόρου εισοδήματος εξαιρεί τις υπεράκτιες εταιρίες και αξίζει να σημειωθεί ότι και στην περίπτωση αυτή δεν υφίστανται συναλλαγματικοί έλεγχοι.

Ομοσπονδία Saint Kitts και Nevis

Πρόκειται για δύο νησιά της Καραϊβικής περίπου 1200 μίλια νοτιοανατολικά του Μαϊάμι. Είναι Βρετανικές αποικίες και από το 1983 απολαμβάνουν την ανεξαρτησία τους ως μία ομοσπονδία. Υποστηρίζουν εξαιρετικά την ίδρυση υπεράκτιων εταιριών με τη νομοθεσία που θέσπισαν, σύμφωνα με την οποία δεν υφίστανται φόροι εισοδήματος, κεφαλαίου και λοιποί άμεσοι φόροι, αλλά και με το σύνολο των αξιόλογων υποστηρικτικών υπηρεσιών που προσφέρουν (νομικές, οικονομικές, επιχειρηματικές). Ωστόσο η ομοσπονδία διαθέτει περιορισμένες τραπεζικές υπηρεσίες (7 τράπεζες, εκ των οποίων οι 2 διεθνείς) και το Οικονομικό Επιμελητήριο εργάζεται σκληρά για να δημιουργήσει καλές σχέσεις με τους Ελβετούς τραπεζίτες προς όφελος των δικών τους εταιριών.

Μπελίξε (Belize)

Η Μπελίξε είναι μία μικρή χώρα που βρίσκεται στην Κεντρική Αμερική και αποτελεί μέλος της Βρετανικής Κοινοπολιτείας. Αυτή ή τροπική αμερικάνικη χώρα έχει προωθήσει τον εαυτό της πολύ ως διεθνές οικονομικό κέντρο και το μέλλον της δείχνει γεμάτο υποσχέσεις. Διατηρεί αυστηρό τραπεζικό απόρρητο και δεν πραγματοποιεί συναλλαγματικούς ελέγχους. Αποτελεί μία τέλεια βάση για σύσταση υπεράκτιων εταιριών, καθώς προσφέρει νομοθεσία και μία τεράστια ποικιλία οικονομικών υπηρεσιών που θα της επιτρέψουν να εξελιχθεί σε ένα πλήρως ανεξάρτητο οικονομικό κέντρο.

Χόνγκ Κόνγκ (Hong Kong)

Η οικονομία του Χονγκ Κονγκ στηρίζεται στο φυσικό λιμάνι που διαθέτει το οποίο φημίζεται για την εξαιρετική του δομή και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα οικονομικά κέντρα του πλανήτη. Εδώ εδρεύουν περίπου 160 τράπεζες ανάμεσα στις οποίες συγκαταλέγονται και οι μεγαλύτερες του κόσμου. Στον φορολογικό αυτό παράδεισο υπάρχει τραπεζικό και φορολογικό απόρρητο, δεν υπάρχουν φόροι μερισμάτων, φόρος κεφαλαίου και φορολογούνται μόνο τα κέρδη που προέρχονται από δραστηριότητες εντός της χώρας. Όσον αφορά τις εμπορικές υπεράκτιες επιχειρήσεις, δεν υπάρχουν για αυτές ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Μία τέτοια εταιρία μπορεί να χρησιμοποιηθεί προκειμένου τα ελαττωθούν τα φορολογητέα κέρδη από μία υψηλά φορολογούμενη δικαιοδοσία, αγοράζοντας και πουλώντας τα

αγαθά μέσω μιας εταιρίας του Χόνγκ Κόνγκ. Εταιρίες στο Χόνγκ Κόνγκ είναι πολύ χρήσιμες για συσσώρευση κερδών από διεθνείς δραστηριότητες, αν λάβουμε υπόψη ότι εκεί δεν φορολογείται το εισόδημα από ξένες πηγές.

3.5 Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις υπεράκτιες εταιρίες

3.5.1 Αναγνώριση εξωχώριας εταιρίας

Αρχικά να υπενθυμίσουμε πως «υπεράκτια ή εξωχώρια» εταιρία θεωρείται εκείνη που έχει την έδρα της σε αλλοδαπή χώρα και με βάση τη νομοθεσία αυτής δραστηριοποιείται αποκλειστικά σε τρίτες χώρες, ενώ παράλληλα απολαμβάνει ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης. Σύμφωνα με την εγκύκλιο διαταγή 1021764/10217/B0012/ΠΟΛ.1041/05.03.2003² του Υπουργείου Οικονομικών τα κριτήρια με βάση τα οποία μπορεί μια εταιρία να χαρακτηριστεί ως εξωχώρια είναι τα εξής:

- ❖ Ο εκδότης του φορολογικού στοιχείου δεν είναι παραγωγός - κατασκευαστής του προϊόντος, αλλά μεσολαβητής-κατασκευαστής.
- ❖ Στα εκδιδόμενα φορολογικά στοιχεία (εκτός λίγων εξαιρέσεων) δεν αναγράφεται ο Αριθμός Φορολογικού Μητρώου, καθόσον οι περισσότερες υπεράκτιες εταιρίες δε διαθέτουν Α.Φ.Μ.
- ❖ Ως διεύθυνση της έδρας της εταιρείας τις περισσότερες φορές αναγράφεται το "B.O." (BOX OFFICE) εταιρεία γραμματοκιβωτίου.

Σε περίπτωση που δεν μπορεί να προσδιοριστεί με βάση τα παραπάνω στοιχεία εάν η εταιρία έχει την ιδιότητα της εξωχώριας, οι επιχειρήσεις που προμηθεύονται πάγια περιουσιακά στοιχεία δεσμεύονται να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία που θα τους ζητηθούν από τον έλεγχο. Ενδεικτικά, τα στοιχεία αυτά είναι τα εξής:

- ❖ Ισολογισμός της εταιρείας για να διαπιστωθεί η ύπαρξη δραστηριότητας, παγίων και προσωπικού.

---

²<http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/9202/hl/%CE%A0%CE%9F%CE%9B.1041>

- ❖ Στοιχεία για το απασχολούμενο προσωπικό και τις εγκαταστάσεις της εταιρείας.
- ❖ Στοιχεία δραστηριότητας της εταιρείας (Παμπούκης Χ.).

Επιπρόσθετα, άλλα στοιχεία που μπορούν να φανερώσουν το εάν μια εταιρία είναι όντως υπεράκτια είναι: η αναγραφή και της ιθαγένειας των μετόχων/εταιρων στο καταστατικό ίδρυσης της εταιρίας, καθώς και η συσχέτιση των εκπροσώπων με τους ενοικιαστές των οικιών. Τα παραπάνω ισχύουν, σύμφωνα με τις διατάξεις της περίπτωσης β' του άρθρου 30 του Ν. 3091/2002, για διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την 1η Ιανουαρίου 2003 και μετά.

3.5.2 Αναγνώριση Αποσβέσεων Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων

Με τις διατάξεις της παραγράφου 7 του άρθρου 5 του Ν. 3091/2002 (ΦΕΚ 330 Α/24-12-2002) προστέθηκε νέο εδάφιο στην περίπτωση στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 31 του Ν.2238/94³, το οποίο προβλέπει τη μη έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα των αποσβέσεων επί των πάγιων περιουσιακών στοιχείων που αγοράζονται από την εξωχώρια εταιρία. Άρα, οι επιχειρήσεις που αγοράζουν πάγια περιουσιακά στοιχεία από εξωχώρια εταιρία θα υπολογίζουν λογιστικά αποσβέσεις επί των στοιχείων αυτών. Όμως κατά την υποβολή της ετήσιας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος θα πρέπει να αναμορφώνουν τα αποτελέσματά τους με το ποσό των πιο πάνω αποσβέσεων προσθέτοντάς το ως λογιστική διαφορά.

3.5.3 Αναγνώριση Δαπανών

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 9 του άρθρου 5 του Ν. 3091/2002⁴, όπως αυτός τροποποίησε και συμπλήρωσε τη παράγραφο 14 του άρθρου 31 του Ν. 2238/94, προβλέπεται η μη έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα και των υπόλοιπων δαπανών που πραγματοποιούν για την αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών από υπεράκτια εταιρεία, καθώς και των δικαιωμάτων ή αποζημιώσεων που καταβάλλουν αυτές σε υπεράκτια εταιρεία για τη χρησιμοποίηση στην Ελλάδα τεχνικής βοήθειας,

---

³ http://www.hellastax.com/HTML/1994-n/La151_94.pdf

⁴ <http://nomothesia.ependyseis.gr/eu-law/getFile/%CE%9D+3091+2002.pdf?bodyId=907473>

ευρεσιτεχνιών, σημάτων, σχεδίων, μυστικών βιομηχανικών μεθόδων και τύπων, πνευματικής ιδιοκτησίας και άλλων συναφών δικαιωμάτων. Εξαιρέση αποτελούν οι δαπάνες που αφορούν αγορά ή μεταφορά στην Ελλάδα αργού πετρελαίου, πετρελαιοειδών ή άλλων προϊόντων για τα οποία δημοσιεύονται δείκτες τιμών χονδρικής πώλησης και τα οποία αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά προϊόντων. Ακόμη τροποποιείται η παράγραφος 35 του άρθρου 6 του Ν. 2601/1998 (ΦΕΚ 81 Α')⁵ και δεν παρέχονται ενισχύσεις από 1/1/2003 για αγορά ή χρηματοδοτική μίσθωση μηχανημάτων ή λοιπού εξοπλισμού, εάν η αγορά δεν πραγματοποιείται απευθείας από τον κατασκευαστικό οίκο ή δεν υπάρχει επικυρωμένο τιμολόγιο του κατασκευαστή (Μελάς Δ.).

3.5.4 Αναγνώριση Συναλλαγών

Σύμφωνα με την ΠΟΛ.1005/14.01.2005 «οι αγορές που πραγματοποιεί ημεδαπή επιχείρηση από επιχείρηση της χώρας που αναγράφεται στο DAFPE/CFA/FHP(2000)/REV1/CONF έγγραφο του ΟΟΣΑ αναγνωρίζονται ως κανονικές αγορές εφόσον η αλλοδαπή εταιρία έχει ΑΦΜ της χώρας αυτής, το οποίο αναγράφει στα τιμολόγια πώλησης της και δραστηριοποιείται στην ίδια χώρα, χωρίς να τυγχάνει ευνοϊκού φορολογικού καθεστώτος. Όλα τα παραπάνω ισχύουν εάν και μόνο οι αγορές αγαθών από την αλλοδαπή εταιρία είναι πραγματικές και δεν αμφισβητείται η τιμολόγησή τους.

Στην ελληνική επικράτεια, οι ακόλουθες συναλλαγές δεν αναγνωρίζονται με τα αναφερόμενα στο έγγραφο του ΟΟΣΑ κράτη.

- ❖ Δεν αναγνωρίζονται οι αποσβέσεις των πάγιων περιουσιακών στοιχείων προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα (Ν.2238/1994, άρθρο 31 παρ.1 περ.στ', προτελευταίο εδάφιο)
- ❖ Δεν αναγνωρίζεται η δαπάνη για την αγορά αγαθών ή τη λήψη υπηρεσιών κλπ. από εξωχώρια εταιρία (Ν.2238/1994, άρθρο 31 παρ.14)
- ❖ Δεν δίνονται ενισχύσεις για αγορά ή χρηματοδοτική μίσθωση μηχανημάτων ή λοιπού εξοπλισμού από εξωχώριες εταιρίες (Ν.2601/1998, άρθρο 6, παρ.35).

---

⁵Ερμηνευτική εγκύκλιος Υπ. Οικονομικών 021764/10217/Β0012/ΠΟΛ.1041/5.3.2003

Επιπρόσθετα, σε κάθε συναλλαγή πρέπει να προσκομίζονται (ΑΥΟ 1070576/2627/ΔΜ/ΠΟΛ1102/14.7.2005) πιστοποιητικό αρμόδιας αρχής της χώρας του νομικού προσώπου για την ύπαρξη της εταιρίας και επικυρωμένο αντίγραφο του εγγράφου πληρεξουσιότητας για το διορισμό νομίμου εκπροσώπου ή αντιπροσώπου στην Ελλάδα.

3.5.5 Ειδικός Φόρος Επί Των Ακινήτων

Με τις διατάξεις των άρθρων 15 έως και 18 του Ν. 3091/2002⁶ θεσπίστηκε για πρώτη φορά φόρος 3% επί της αξίας των ακινήτων που βρίσκονται στην Ελλάδα και ανήκουν σε εταιρείες με πλήρη ή ψιλή κυριότητα ή επί των οποίων αυτές έχουν εμπράγματα δικαιώματα επικαρπίας. Να σημειωθεί όμως ότι πλέον ισχύει το άρθρο 57 του Ν.3842/2010 «Ειδικός φόρος επί των ακινήτων», το οποίο αντικατέστησε το άρθρο 15 του Ν.3091/2002, και σύμφωνα με το οποίο ορίζεται πως τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες της παρ.3 του άρθρου 51Α του ΚΦΕ θα πρέπει να καταβάλλουν ειδικό ετήσιο φόρο 15% επί της αξίας αυτών. Επιπλέον, δημιουργείται η υποχρέωση υποβολής δήλωσης ειδικού φόρου επί των ακινήτων την οποία αποκτούν:

- ❖ Οι νομικές οντότητες και τα νομικά πρόσωπα που είναι υπόχρεα στο φόρο σύμφωνα με το άρθρο 15 του νόμου αυτού.
- ❖ Οι ανώνυμες εταιρίες και οι εταιρίες περιορισμένης ευθύνης οι οποίες έχουν σκοπό σύμφωνα με το καταστατικό τους, την αγορά, διαχείριση, επένδυση και εκμετάλλευση ακινήτων.
- ❖ Οι νομικές οντότητες και τα νομικά πρόσωπα των περιπτώσεων γ' και στ' της παραγράφου 2 του άρθρου 15 του νόμου αυτού καθώς και αυτά της περίπτωσης δ' της παραγράφου 3 του ίδιου νόμου.

Ειδικά με το άρθρο 16 του Ν.3091/2002 περί «Ευθύνης παρενθετικών προσώπων» προβλέπεται η σε ολόκληρο ευθύνη των παρενθετων προσώπων για την καταβολή του ειδικού φόρου που προβλέπεται στο άρθρο 15. Ως παρένθετο πρόσωπο νοείται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που συμμετέχει με οποιαδήποτε μορφή ή

---

⁶ http://www.logist.gr/forologia/forologia/N3091_2002.htm

ποσοστό σε νομικό πρόσωπο, του άρθρου 15 παρ.1, που έχει κυριότητα ή επικαρπία σε ακίνητο ή συμμετέχει σε τρίτο νομικό πρόσωπο που έχει κυριότητα ή άλλα εμπράγματα δικαιώματα σε ακίνητο ή παρεμβάλλεται με οποιοδήποτε τρόπο στη σειρά των συμμετοχών στο κεφάλαιο ενός νομικού προσώπου. Επιπλέον, εάν η κυριότητα ή η επικαρπία σε ακίνητο μεταβιβαστούν, για την καταβολή του επιμεριστικά αναλογούντος οφειλόμενου φόρου, που προβλέπεται στο προηγούμενο άρθρο, και των προσαυξήσεων ευθύνεται σε ολόκληρο με τον υπόχρεο και ο νέος κύριος ή επικαρπωτής.

Σχετικά με τη «Διαδικασία επιβολής του ειδικού φόρου» που ορίζεται στο άρθρο 17 του Ν.2091/2002 προβλέπονται τα εξής:

- ❖ Ως χρόνος γένεσης της φορολογικής υποχρέωσης ορίζεται η 1^η Ιανουαρίου του κάθε έτους.
- ❖ Για τον προσδιορισμό του φόρου λαμβάνεται υπόψη η αξία των ακινήτων καθώς και τα εμπράγματα δικαιώματα κατά την 1^η Ιανουαρίου του έτους φορολογίας, για τον προσδιορισμό της οποίας εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 10 του Ν.2961/2001.
- ❖ Για την παραλαβή των δηλώσεων και τη βεβαίωση του φόρου αρμόδιος καθίσταται ο προϊστάμενος της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας που είναι αρμόδια για τη φορολογία εισοδήματος.
- ❖ Η δήλωση πρέπει να υποβάλλεται μέχρι τις 20/05 του έτους φορολογίας. Όσον αφορά τον τρόπο υποβολής της δήλωσης εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 68 του Ν.2961/2001.⁷ Ο φόρος που υπολογίζεται καταβάλλεται εφάπαξ με την υποβολή της δήλωσης. Δήλωση που υποβάλλεται χωρίς την καταβολή του αντίστοιχου φόρου θεωρείται απαράδεκτη και δεν παράγει έννομα αποτελέσματα.

Σύμφωνα με το άρθρο 18 του Ν. 3091/2002 «Μεταβατική διάταξη», το οποίο στη συνέχεια αντικαταστάθηκε από το άρθρο 58 του Ν.3842/2010 «Ειδικός φόρος επί των ακινήτων», οι μεταβιβάσεις ακινήτων από επαχθή ή χαριστική αιτία νομικών προσώπων ή νομικών οντοτήτων που υπόκεινται στον ειδικό φόρο επί ακινήτων που προβλέπεται στο άρθρο 15 του Ν.3091/2002, όπως αυτό ισχύει μετά την τροποποίησή

---

⁷ <http://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/13>

του από το προηγούμενο άρθρο, εφόσον πραγματοποιηθούν σε φυσικά πρόσωπα μέσα σε έξι μήνες από την έναρξη ισχύος του Νόμου, απαλλάσσονται από:

- ❖ Το φόρο υπεραξίας που προβλέπεται από τις διατάξεις της περίπτωσης ζ' της παραγράφου 3 του άρθρου 28 του ΚΦΕ
- ❖ Τον ειδικό φόρο επί ακινήτων
- ❖ Το ήμισυ του φόρου δωρεάς ή μεταβίβασης που αναλογεί κατά περίπτωση.

Αν το φυσικό πρόσωπο στο οποίο γίνεται η μεταβίβαση του προηγούμενου εδαφίου αποδεικνύει ότι είναι ο πραγματικός κύριος του ακινήτου, οι διατάξεις της περίπτωσης γ' του άρθρου 17 του ΚΦΕ δεν εφαρμόζονται, με την προϋπόθεση ότι κατά το χρόνο κτήσης του ακινήτου από το νομικό πρόσωπο δεν είχαν εφαρμογή για τον πραγματικό κύριο οι διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 19 του ΚΦΕ. Αποτέλεσμα των διατάξεων αυτών ήταν οι επιχειρήσεις να ξεκινήσουν να δημιουργούν υπεράκτιες εταιρίες υποκρυπτόμενες πίσω από εταιρίες εκπροσώπησης (nominee companies) κοινοτικών κρατών μέσω των οποίων διενεργούν ενδοκοινοτικές εμπορικές συναλλαγές και προσφέρουν υπηρεσίες στη χώρα μας, επιδρώντας για ακόμη μία φορά αρνητικά στο εθνικό μας φορολογικό σύστημα (Αντωνόπουλος Δ., Κατούδης Η).

3.5.6 Υποχρέωση Τήρησης Βιβλίων Και Στοιχείων

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ.1 του Ν.3052/2002 υποχρεώθηκαν σε τήρηση βιβλίων και στοιχείων όλα τα αλλοδαπά νομικά πρόσωπα οποιασδήποτε μορφής που δεν έχουν εγκατάσταση στην Ελλάδα, εφόσον αποκτούν κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα επί ακινήτου ή ανεγείρουν ακίνητο στην Ελλάδα. Μάλιστα η Εγκύκλιος του Υπουργείου Οικονομικών ΠΟΛ.1271/2002⁸ (άρθρο 1 παρ. 1.3.1.) όριζε μια προθεσμία θεώρησης βιβλίων και στοιχείων των αλλοδαπών εταιριών που έληγε στις 30/06/2003. Οι εταιρίες ωστόσο που θα είχαν μεταβιβάσει τα ακίνητα τους μέχρι την 30/06/2003 και θα είχαν υποβάλει δήλωση διακοπής μέχρι την 30/06/2003, απαλλάσσονταν της υποχρέωσης θεώρησης βιβλίων και στοιχείων. Έπειτα, η προθεσμία αυτή παρατάθηκε μέχρι τις 30/09/2003 με το έγγραφο του Υπ. Οικ. υπ' αρ.

---

⁸ http://www.hellastax.com/HTML/2000_2002/1271-2002.htm

1061124/637/30.06.2003. Με βάση την ΠΟΛ.1024/15.02.2007, από τη 01.01.2007 παύουν να θεωρούνται επιτηδευματίες τα αλλοδαπά νομικά πρόσωπα που αποκτούν κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα επί ακινήτου. Συνεπώς, οι υπεράκτιες εταιρίες που δεν πραγματοποιούν άλλη δραστηριότητα στην Ελλάδα εκτός από την κατοχή ακινήτων δεν είναι υποχρεωμένες να τηρούν βιβλία.

3.5.7 Υποχρέωση Υποβολής Δήλωσης Φορολογίας Εισοδήματος Και Καταβολής Φόρου Εισοδήματος

Κάθε υπεράκτια εταιρεία που έχει στην κυριότητα της ακίνητο στην Ελλάδα έχει την υποχρέωση να υποβάλει δήλωση φόρου εισοδήματος ανεξάρτητα αν προκύπτει ή όχι εισόδημα από το ακίνητο (άρθρο 107 παρ. 1 Ν.2238/94, στο οποίο προστέθηκε τελευταίο εδάφιο με την παρ. 3 του άρθρου 15 Ν.2992/2002 και ισχύει από την 20.03.2002). Εάν η υπεράκτια εταιρεία έχει εισόδημα που προέρχεται από κάποιο ακίνητο, π.χ. από μισθώματα, τότε φορολογείται στην Ελλάδα ακόμα και αν δεν έχει μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα. Επομένως, η υπεράκτια εταιρεία θα υποβληθεί στον αναλογούντα φόρο εισοδήματος επί των μισθωμάτων, στον συμπληρωματικό φόρο με συντελεστή 3% επί του συνολικού ακαθάριστου εισοδήματος που προέρχεται από το ακίνητο (σύμφωνα με το άρθρο 109 παρ.3 Ν.2238/94) και στο χαρτόσημο της μίσθωσης (3,6%) (Μελάς Δ.).

3.5.8 Ο Νόμος Για Το Βασικό Μέτοχο

Το άρθρο 4 παρ. γ' του Ν.3310/2005 (Φ.Ε.Κ. 30/Α/14.2.2005)⁹ που αναφέρεται στον «βασικό μέτοχο», ορίζει ότι σε περίπτωση που μια υπεράκτια εταιρία (σύμφωνα με τις διατάξεις του τελευταίου εδαφίου της περ. στ' της παρ. 1 του άρθρου 31 του Ν.2238/1994 (ΦΕΚ 151 Α'), που προστέθηκε με την παρ. 7 του άρθρου 5 του ν. 3091/2002 ΦΕΚ 330 Α'), συμμετέχει με ποσοστό πάνω από 1% σε επιχείρηση που πρόκειται να συμμετάσχει σε διαγωνιστική διαδικασία ή διαδικασία ανάθεσης για τη σύναψη δημόσιας σύμβασης, ή ακόμη σε επιχείρηση μέσω ενημέρωσης, υπάρχει

⁹ http://www.kriti-aigaio.gr/elibrary/N3310_140205_fek30.pdf

υποχρέωση να κλιθεί η υπεράκτια αυτή εταιρεία να εκποιήσει το σύνολο των εταιρικών της μεριδίων ή τον αριθμό των μετοχών προκειμένου να φθάσει κάτω από το 1%. Αυτό πρέπει να συμβεί μέσα σε χρονικό διάστημα δέκα ημερών από την ειδοποίηση που θα λάβει η υπεράκτια εταιρία.

Ο νόμος προβλέπει ότι μετά την πάροδο της προθεσμίας αυτής οι μετοχές της υπεράκτιας εταιρίας θεωρούνται αυτοδικαίως άκυρες και η επιχείρηση ή εάν πρόκειται για μετοχές εισηγμένες σε ημεδαπό χρηματιστήριο, το Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών, οφείλει να διαγράψει την υπεράκτια εταιρία από τα βιβλία μετόχων ή τις βάσεις δεδομένων του συστήματος άυλων τίτλων αντίστοιχα.

Αξίζει να σταθούμε ωστόσο στο εξής: αν μία εισηγμένη εταιρία στο ΧΧΑ θελήσει να συμμετάσχει σε διαγωνισμό και ανακαλύψει ότι κάποιες υπεράκτιες εταιρίες έχουν επενδύσει σε αυτήν με ποσοστό άνω του 1% του μετοχικού της κεφαλαίου, τις καλεί και τις ζητάει μετοχοποίηση μέχρι του πρώτου φυσικού προσώπου. Αν αυτές δεν ανταποκριθούν, τότε το Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών αναλαμβάνει τα υπόλοιπα, δηλαδή να εκποιήσει την περιουσία των υπεράκτιων εταιριών και να αποδώσει το προϊόν της εκποίησης. Κάνοντας όμως κάτι τέτοιο παραβαίνει τη χρηματιστηριακή νομοθεσία, ενώ παράλληλα δεν έχει καμία πρακτική δυνατότητα να προχωρήσει σε διαγραφές τίτλων. Πέρα από αυτό βέβαια, τα παραπάνω συγκρούονται και με το απόρρητο των συναλλαγών, αφού και εάν υποτεθεί ότι μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο θα πρέπει το Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών να δημοσιοποιήσει την εκποίηση και επομένως να παραβεί το απόρρητο των συναλλαγών. Φυσικά δεν υπάρχει περίπτωση να ζητηθεί από μία διεθνή εταιρία που τυχόν θα μετάσχει σε αντίστοιχο διαγωνισμό να ζητήσει από τους τυχόν εξωχώριους μετόχους της ονομαστικοποίηση μέχρι πρώτου φυσικού προσώπου, γιατί κάτι τέτοιο θα παραβίαζε τις νομοθεσίες άλλων κρατών μελών της κοινότητας. Ο Ν. 3310/2005 σχετικά με τα «Μέτρα για τη διασφάλιση της διαφάνειας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων κατά τη διάρκεια σύναψης δημοσίων συμβάσεων», τροποποιήθηκε με το Ν. 3414/2005 (Φ.Ε.Κ. Α' 279/10.11.2005) και τα προαναφερόμενα έχουν ουσιαστικά ανασταλεί (Μελάς Δ.).

3.5.9 Προσδιορισμός Ακαθάριστου Και Καθαρού Εισοδήματος

Σύμφωνα με το άρθρο 11 του Ν.3842/2010 πρέπει να γίνεται προσδιορισμός του ακαθάριστου και του καθαρού εισοδήματος των επιχειρήσεων, ενώ στο άρθρο 30 του ΚΦΕ έχει προστεθεί η παρ.5 η οποία ορίζει τα εξής: «Όταν τα αγαθά που έχει πουλήσει ελληνική εταιρία σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, ή σε αντιπρόσωπο ή υπεργολάβο αυτών, που είναι κάτοικος ή έχει την καταστατική ή πραγματική του έδρα ή είναι εγκατεστημένος σε κράτος που περιλαμβάνεται στον κατάλογο που αναφέρεται στην παρ.5 του άρθρου 51Α ή σε κράτος με προνομιακό φορολογικό καθεστώς όπως αυτό ορίζεται στην παρ.7 του ίδιου άρθρου, δίχως τα προϊόντα να έχουν μεταφερθεί εκτός Ελλάδας και στη συνέχεια μεταπωλούνται σε άλλη ελληνική επιχείρηση σε τιμή υψηλότερη από αυτή της πρώτης συναλλαγής, η επιπρόσθετη διαφορά του τιμήματος που προκύπτει θεωρείται ακαθάριστο έσοδο της ελληνικής πωλήτριας επιχείρησης. Ακόμη, αν η ελληνική επιχείρηση πουλά σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, ή σε αντιπρόσωπο ή υπεργολάβο αυτών, που είναι κάτοικος ή έχει την καταστατική ή πραγματική έδρα ή είναι εγκατεστημένος σε κράτος που περιλαμβάνεται στον κατάλογο που αναφέρεται στην παρ.5 του άρθρου 51Α ή σε κράτος με προνομιακό φορολογικό καθεστώς όπως ορίζεται στην παρ.7 του ίδιου άρθρου αγαθά σε τιμή χαμηλότερη από αυτή που τα πουλά σε ημεδαπή ή αλλοδαπή επιχείρηση, η χαμηλή αυτή τιμή δεν αναγνωρίζεται και η επιπρόσθετη διαφορά που προκύπτει προστίθεται στα ακαθάριστα έσοδα της ελληνικής επιχείρησης.¹⁰

3.5.10 Καταπολέμηση Φοροδιαφυγής Που Συνδέεται Με Κράτη Μη Συνεργάσιμα Στο Φορολογικό Τομέα ή Με Προνομιακά Φορολογικά Καθεστώτα

3.5.10.1 Σύμβαση Αποφυγής Διπλής Φορολόγησης

Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημάνουμε αρχικά την έννοια της σύμβασης αποφυγής διπλής φορολόγησης για την οποία γίνεται ιδιαίτερα λόγος όταν μιλάμε για υπεράκτιες εταιρίες. Πρόκειται ουσιαστικά για μια συμφωνία μεταξύ δύο κρατών η

---

¹⁰ <http://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/189>

οποία συνάπτεται με σκοπό να μειωθούν οι επιδράσεις του φόρου σε φυσικά πρόσωπα και εταιρίες που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα και στις δύο χώρες. Εάν οι δύο χώρες δεν έχουν τέτοια συμφωνία, τότε το εισόδημα που αποκτάται σε μία χώρα φορολογείται σε αυτήν και έπειτα φορολογείται και στη χώρα που εισάγεται.

Η ύπαρξη λοιπόν αυτών των συμφωνιών καθώς και το περιεχόμενό τους παίζει σημαντικό ρόλο κατά την επιλογή των δικαιοδοσιών που θα χρησιμοποιηθούν στο διεθνές φορολογικό σχεδιασμό μιας επιχείρησης.

Κατά την άσκηση της φορολογικής τους εξουσίας τα κράτη βασίζονται σε δύο κύρια κριτήρια τα οποία είναι τα εξής: το κριτήριο της πηγής του εισοδήματος και το κριτήριο της κατοικίας του προσώπου-δικαιούχου του εισοδήματος. Έτσι, ένα κράτος φορολογεί τους κατοίκους του φυσικά και νομικά πρόσωπα για τα εισοδήματα που αποκτούν εντός και εκτός της επικράτειάς του - κριτήριο κατοικίας. Επιπλέον, φορολογεί ένα εισόδημα που δημιουργείται εντός των τειχών του και αποκτάται από αλλοδαπό πρόσωπο -κριτήριο πηγής. Στην Ελλάδα, η φορολογία εισοδήματος στηρίζεται και στα δύο αυτά κριτήρια. Τούτο σημαίνει πως ένα εισόδημα φορολογείται στην Ελλάδα μόνο όταν είναι πηγής Ελλάδας ή αποκτάται από κάτοικο της Ελλάδας. Ένα εισόδημα που προκύπτει σε άλλη χώρα και αποκτάται από αλλοδαπό πρόσωπο δεν υπάγεται σε φορολογία στην Ελλάδα ακόμη κι αν καταβάλλεται από κάτοικο Ελλάδας διότι λείπουν και τα δύο κριτήρια της πηγής και της κατοικίας.

Σε περίπτωση που ένα είδος εισοδήματος που αποκτάται σε μία χρονική περίοδο φορολογείται και από τα δύο κράτη (το ένα κράτος φορολογεί με το κριτήριο της πηγής και το άλλο με το κριτήριο της κατοικίας του δικαιούχου), εμφανίζεται το φαινόμενο της διπλής φορολογίας σε διεθνές επίπεδο. Η μορφή αυτή φορολογίας καλείται νομική διπλή φορολογία.

Δομή Των Συμβάσεων Αποφυγής Διπλής Φορολόγησης (Δουβής Π.)

Τα κείμενα των ΣΑΔΦ έχουν τέσσερις θεματικές ενότητες:

1. Εισαγωγικές Διατάξεις
  - ❖ Πεδίο εφαρμογής
  - ❖ Υποκείμενα της σύμβασης
  - ❖ Αντικείμενα της σύμβασης
  - ❖ Είδη εισοδήματος
  - ❖ Χωρικότητα της σύμβασης

- ❖ Ορισμοί
- 2. Ουσιαστικές Διατάξεις
  - ❖ Φορολογική μεταχείριση των διαφόρων εισοδημάτων
  - ❖ Επιμεριστικές διατάξεις
- 3. Διαδικαστικές Διατάξεις
  - ❖ Αποφυγή διπλής φορολογίας
  - ❖ Ανταλλαγή πληροφοριών
  - ❖ Επίλυση διαφορών
- 4. Τελικές Διατάξεις
  - ❖ Θέση σε ισχύ της σύμβασης
  - ❖ Λήξη της σύμβασης

Η Ελλάδα έχει υπογράψει συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολόγησης με τις εξής χώρες:

Πίνακας χωρών που έχουν συνάψει σύμβαση αποφυγής διπλής φορολόγησης με την Ελλάδα¹¹

Χώρες	Κυρωτικός Νόμος
Η.Π.Α	Ν.Δ. 2548/1953
Ην. Βασίλειο	Ν.Δ. 2732/1953
Σουηδία	Ν.Δ. 4300/1963
Γαλλία	Ν.Δ. 4386/1964
Ινδία	Ν.Δ. 4580/1966
Ιταλία	Α.Ν 23/1967
Ιταλία-αναθεώρηση	Ν.1927/1991
Γερμανία	Α.Ν. 52/1967
Κύπρος	Α.Ν.573/1968
Βέλγιο	Ν.Δ. 117/1969
Αυστρία	Ν.Δ. 994/1971
Φινλανδία	Ν.1191/1981
Ολλανδία	Ν.1455/1984
Ουγγαρία	Ν.1496/1984

¹¹ <http://www.taxheaven.gr/pages/simb>

Ελβετία	N.1502/1984
Τσεχοσλοβακία	N.1838/1989
Πολωνία	N.1939/1991
Νορβηγία	N.1924/1991
Ιταλία	N.1927/1991
Δανία	N.1986/1991
Ρουμανία	N.2279/1995
Λουξεμβούργο	N.2319/1995
Βουλγαρία	N.2255/1994
Κορέα	N.2571/1998
Ισραήλ	N.2572/1998
Κροατία	N.2653/1998
Ουζμπεκιστάν	N.2659/1998
Αλβανία	N.2755/1999
Πορτογαλία	N.3009/2002
Αρμενία	N.3014/2002
Ισπανία	N.3015/2002
Γεωργία	N.3045/2002
Ουκρανία	N.3046/2002
Ρωσία	N. 3047/2002
Ν. Αφρική	N.3058/2002
Σλοβενία	N.3084/2002
Τουρκία	N.3228/2004
Ιρλανδία	N.3300/2004
Λετονία	N.3318/2005
Κουβέιτ	N.3330/2005
Κίνα	N.3331/2005
Λιθουανία	N.3356/2005
Μολδαβία	N.3357/2005
Μεξικό	N.3406/2005
Βέλγιο	N.3407/2005
Αίγυπτος	N.3484/2006

Ρωσία (Μερική τροποποίηση)	N.3679/2008
Μάλτα	N.3681/2008
Αυστρία	N.3724/2008
Ισλανδία	N.3684/2008
Εσθονία	N.3682/2008
Τυνησία	N.3742/2009
Μαρόκο	N.3820/2010
Σαουδική Αραβία	N.3821/2010
Κατάρ	N.3823/2010
Καναδάς	N.3824/2010
Σερβία	N.3825/2010
Αζερμπαϊτζάν	N. 3826/2010

3.5.10.2 Μη Συνεργάσιμα Κράτη

Στο άρθρο 78 του Ν.3842/2010 η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής συνδέεται με κράτη μη συνεργάσιμα στο φορολογικό τομέα ή με προνομιακά φορολογικά καθεστώτα (Κεφάλαιο Θ' Ν.3842/2010) και πριν το Γ' Μέρος και το άρθρο 52 του ΚΦΕ προστίθεται το Κεφάλαιο Ζ' και τα άρθρα 51Α και 51Β με τα παρακάτω εδάφια:

- ❖ **Κράτος** για την εφαρμογή του παρόντος κεφαλαίου νοείται το κράτος ή η περιοχή δικαιοδοσίας ή η υπερπόντια χώρα ή το έδαφος που τελεί υπό ειδικό καθεστώς σύνδεσης ή εξάρτησης κατά την έννοια του διεθνούς δικαίου.
- ❖ **Σύμβαση διοικητικής συνδρομής** για την εφαρμογή του παρόντος Κώδικα νοείται η διεθνής σύμβαση που επιτρέπει την ανταλλαγή όλων των πληροφοριών που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή της φορολογικής νομοθεσίας των Συμβαλλόμενων Μερών.
- ❖ **Νομική οντότητα** για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος κώδικα θεωρείται κάθε νομικό πρόσωπο, οργανισμός υπεράκτια εταιρία, κάθε μορφής εταιρία ιδιωτικών επενδύσεων, κάθε μορφής καταπίστευμα ή οποιοδήποτε μόρφωμα παρόμοιας φύσης, κάθε μορφής ίδρυμα, κάθε μορφής

προσωπική επιχείρηση ή οποιαδήποτε οντότητα προσωπικού χαρακτήρα, κάθε μορφής κοινή επιχείρηση, κάθε μορφής εταιρία διαχείρισης κεφαλαίου ή περιουσίας ή διαθήκης ή κληρονομιάς ή κληροδοσίας ή δωρεάς, κάθε φύσης κοινοπραξία, κάθε μορφής εταιρία αστικού δικαίου και κάθε άλλο πιθανό μόρφωμα εταιρικής οργάνωσης, ανεξαρτήτως νομικής προσωπικότητας και κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα.

Μη συνεργάσιμα κράτη: Είναι εκείνα που από την 1^η Ιανουαρίου του 2010 και έπειτα δεν είναι κράτη-μέλη της ΕΕ, η κατάστασή τους σχετικά με τη διαφάνεια και την ανταλλαγή των πληροφοριών σε φορολογικά θέματα εξετάστηκε από τον ΟΟΣΑ και τα οποία από την 01.01.10 δεν έχουν συνάψει με την Ελλάδα σύμβαση διοικητικής συνδρομής στο φορολογικό τομέα και επιπλέον δεν έχουν συνάψει τέτοια σύμβαση με τουλάχιστον δώδεκα άλλα κράτη. Όλα τα παραπάνω πρέπει να ισχύουν αθροιστικά.

Τα μη συνεργάσιμα κράτη καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών ύστερα από τη διαπίστωση των προϋποθέσεων της προηγούμενης παραγράφου και περιλαμβάνονται σε κατάλογο που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ο κατάλογος δημοσιεύεται τον Ιανουάριο κάθε έτους ως εξής:

- ❖ Αφαιρούνται τα κράτη που μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης έχουν συνάψει με την Ελλάδα σύμβαση διοικητικής συνδρομής.
- ❖ Προστίθενται τα κράτη που:
  - ενώ έχουν συνάψει με την Ελλάδα σύμβαση διοικητικής συνδρομής, οι διατάξεις της εν λόγω σύμβασης ή η εφαρμογή τους δεν επέτρεψαν στην ελληνική φορολογική διοίκηση να λάβει τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την εφαρμογή των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας
  - δεν έχουν συνάψει με την Ελλάδα σύμβαση διοικητικής συνδρομής, αν και η Ελλάδα είχε προτείνει, πριν την 1η Ιανουαρίου του προηγούμενου έτους, τη σύναψη τέτοιας σύμβασης.
- ❖ Αφαιρούνται ή προστίθενται τα κράτη που δεν έχουν συνάψει με την Ελλάδα σύμβαση διοικητικής συνδρομής, στα οποία η Ελλάδα δεν είχε προτείνει τη σύναψη τέτοιας σύμβασης πριν την 1η Ιανουαρίου του προηγούμενου έτους και για τα οποία το Παγκόσμιο Φόρουμ για τη Διαφάνεια και την Ανταλλαγή των πληροφοριών σε φορολογικά θέματα που συστήθηκε με απόφαση του

Ο.Ο.Σ.Α. της 17ης Σεπτεμβρίου 2009, θεωρεί ότι αντίστοιχα προβαίνουν ή όχι στην ανταλλαγή όλων των πληροφοριών που είναι απαραίτητες για την εφαρμογή των φορολογικών νομοθεσιών των Συμβαλλόμενων Μερών.

Οι διατάξεις σχετικά με τα μη συνεργάσιμα κράτη εφαρμόζονται για αυτά που προστίθενται στον κατάλογο της προηγούμενης παραγράφου από την 1^η Ιανουαρίου του επόμενου έτους δημοσίευσης, ενώ για αυτά που αφαιρούνται από τον κατάλογο η εφαρμογή παύει από τη στιγμή της δημοσίευσης. Για την εφαρμογή των διατάξεων αυτών, το φυσικό πρόσωπο ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα θεωρείται ότι υπόκειται σε προνομιακό φορολογικό καθεστώς στο κράτος εκτός της Ελλάδας, ακόμη κι αν η κατοικία ή καταστατική ή η πραγματική έδρα του ή εγκατάστασή του βρίσκεται σε κράτος-μέλος της ΕΕ, αν σ' αυτό το κράτος δεν υπόκειται σε φορολογία ή, αν υπόκειται, δεν φορολογείται εν τοις πράγμασι ή υπόκειται σε φόρο επί των κερδών ή των εισοδημάτων ή του κεφαλαίου, ο οποίος είναι κατώτερος σε ποσοστό από το μισό του φόρου που θα οφειλόταν σύμφωνα με την ελληνική φορολογική νομοθεσία, αν ήταν κάτοικος ή είχε την έδρα του ή διατηρούσε μόνιμη εγκατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 100 του παρόντος κώδικα στην Ελλάδα.

3.5.10.3 Πληρωμές σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες μη συνεργάσιμων κρατών ή κρατών με προνομιακό φορολογικό καθεστώς

Το άρθρο 51 Β αναφέρεται στις πληρωμές σε φυσικά πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες και ορίζει τα εξής:

Οι δαπάνες για την αγορά αγαθών ή τη λήψη υπηρεσιών, οι πάσης φύσεως τόκοι από απαιτήσεις οποιασδήποτε φύσης, οι πρόσοδοι και τα άλλα προϊόντα ομολογιών, απαιτήσεων, καταθέσεων και εγγυήσεων, τα δικαιώματα που εισπράττονται ως αντάλλαγμα για τη χρήση ή το δικαίωμα χρήσης οποιουδήποτε δικαιώματος αναπαραγωγής φιλολογικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής εργασίας (περιλαμβανομένων κινηματογραφικών ταινιών και ταινιών/μαγνητοταινιών για ραδιοφωνικές ή τηλεοπτικές εκπομπές), οποιασδήποτε ευρεσιτεχνίας, εμπορικού σήματος, μυστικών βιομηχανικών μεθόδων ή τύπων κατασκευής ή διαδικασίας παραγωγής ή για τη χρήση ή το δικαίωμα χρήσης βιομηχανικού, εμπορικού ή

επιστημονικού εξοπλισμού ή για πληροφορίες που αφορούν σε βιομηχανική , εμπορική ή επιστημονική εμπειρία και κάθε παρόμοιας φύσης δικαιώματα, τα μισθώματα, τα μισθώματα χρηματοδοτικής μίσθωσης, οι πάσης φύσεως αποζημιώσεις, οι αμοιβές διευθυντών και μελών διοικητικών συμβουλίων εταιρίας και κάθε άλλη παρόμοιας φύσης πληρωμή, καθώς και κάθε άλλη κατηγορία δαπάνης, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 17 και 31 του παρόντος κώδικα, που καταβάλλονται ή οφείλονται από πρόσωπο που είναι σύμφωνα με τα άρθρα 2 και 101 του παρόντος κώδικα υποκείμενο φόρου και το οποίο είναι κάτοικος ή έχει την έδρα του ή διατηρεί μόνιμη εγκατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 100 στην Ελλάδα, προς φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα που είναι κάτοικος ή έχει την καταστατική ή πραγματική έδρα ή είναι εγκατεστημένος σε κράτος μη συνεργάσιμο, δεν αναγνωρίζονται ως δαπάνες που εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδά του ή το φορολογητέο εισόδημά του.

Οι δαπάνες του προηγούμενου εδαφίου δεν αναγνωρίζονται και όταν η πληρωμή διενεργείται άμεσα ή έμμεσα σε οποιασδήποτε μορφής χρηματοπιστωτικό οργανισμό που είναι εγκατεστημένος σε ένα από τα κράτη που περιλαμβάνονται στον κατάλογο της παρ.5 του προηγούμενου άρθρου. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται και όταν καταβάλλονται ή οφείλονται ποσά προς φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα που είναι κάτοικος ή έχει την καταστατική ή πραγματική έδρα ή είναι εγκατεστημένος σε κράτος που υπόκειται σε προνομιακό φορολογικό καθεστώς, εκτός αν ο ενδιαφερόμενος αποδείξει ότι οι δαπάνες αυτές αφορούν πραγματικές και συνήθεις συναλλαγές και δεν έχουν ως αποτέλεσμα τη μεταφορά κερδών ή εισοδημάτων ή κεφαλαίου με σκοπό τη φοροαποφυγή ή φοροδιαφυγή.¹²

3.5.11 Εταιρίες Αντιπροσώπευσης

Από τη λήψη των ανωτέρω μέτρων θίγονταν οι ενδιαφερόμενοι με αποτέλεσμα να στραφούν σε εταιρικά σχήματα που θα εξυπηρετούσαν τα συμφέροντά τους. Έτσι, σύμφωνα με στοιχεία ερευνών του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (Σ.Δ.Ο.Ε.) διαπιστώθηκε μεγάλη αύξηση του αριθμού εταιριών ελληνικών συμφερόντων, με έδρα την Ευρώπη και κυρίως την Αγγλία, που κύρια δραστηριότητά

---

¹² <http://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/189>

τους είναι η αντιπροσώπευση υπεράκτιων εταιρειών με έδρα δημοφιλείς φορολογικούς παραδείσους.

Με τη μεθόδευση αυτή εξουδετερώνεται η διάταξη του άρθρου 31 του Ν.2238/94 όπως τροποποιήθηκε με το Ν.3091/2002, με την οποία δεν αναγνωρίζονται αγορές, αποσβέσεις ή δαπάνες, όταν ο εκδότης των παραστατικών είναι υπεράκτια εταιρία, αφού το τιμολόγιο που θα καταχωρηθεί στα φορολογικά βιβλία της ελληνικής επιχείρησης, δεν εκδίδεται απευθείας από την υπεράκτια εταιρία αλλά από την βρετανική εταιρία χωρίς να είναι στον φορολογικό έλεγχο εμφανής η μεταξύ τους σχέση. Με αυτόν τον τρόπο διευκολύνονται η έκδοση εικονικών στοιχείων, οι υπερτιμολογήσεις και οι μεταφορές κεφαλαίων. Στις περισσότερες περιπτώσεις η υπεράκτια εταιρία, η κοινοτική και η ελληνική είναι των ιδίων συμφερόντων. Αξίζει να επισημάνουμε το γεγονός όλο και περισσότερες ελληνικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται με αντικείμενο τη σύσταση και διαχείριση τέτοιων εταιριών αντιπροσώπευσης (Μελάς Δ.).

Για να αναγνωρίζονται οι δαπάνες, όπου ο εκδότης των παραστατικών είναι υπεράκτια εταιρία, ειδικά γραφεία που ασχολούνται στην Ελλάδα με τη σύσταση και διαχείριση κοινοτικών και υπεράκτιων εταιριών παγκοσμίως προτείνουν στους Έλληνες πελάτες τους να συστήσουν δύο εταιρίες, μία υπεράκτια εταιρία σε κάποιο φορολογικό παράδεισο και μια άλλη εταιρία π.χ. στο Ηνωμένο Βασίλειο (με Αριθμό Φορολογικού Μητρώου Φόρου Προστιθέμενης Αξίας ενταγμένου στο κοινοτικό σύστημα V.I.E.S. – Value added tax Information Exchange System), η οποία θα διενεργεί ενδοκοινοτικές αποκτήσεις και παραδόσεις αγαθών. Η εταιρία του Ηνωμένου Βασιλείου λειτουργεί ως «εκπρόσωπος» της υπεράκτιας εταιρίας (Nominee). Το συμβόλαιο που συνάπτεται μεταξύ τους κατατίθεται στις φορολογικές αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου. Οι εμπορικές συναλλαγές που γίνονται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (τριγωνικές συναλλαγές) έχουν τελικό παραλήπτη των αγαθών την ελληνική επιχείρηση και το τιμολόγιο εκδίδεται από την «εκπρόσωπο» εταιρία του Ηνωμένου Βασιλείου, χωρίς να αναγράφεται στο τιμολόγιο ή να φαίνεται η σχέση της εταιρείας του Ηνωμένου Βασιλείου και της υπεράκτιας εταιρίας. Η «εκπρόσωπος» εταιρία του Ηνωμένου Βασιλείου δεν φορολογείται με λογιστικό τρόπο (έσοδα μείον έξοδα ή με βιβλία που προκύπτει λογιστικό αποτέλεσμα) αλλά φορολογείται με βάση τη συμφωνηθείσα προμήθεια, η οποία υπολογίζεται επί της

τιμής πώλησης και με ποσοστό φόρου βάσει κλίμακας 0-20% επί αυτής, αφού αφαιρεθούν τα έξοδα λειτουργίας της.

Αξιοσημείωτο είναι ότι οι «agent companies» ελέγχονται σπάνια έως ποτέ από την αρμόδια δημόσια οικονομική υπηρεσία του Ηνωμένου Βασιλείου, η οποία είναι υποχρεωμένη να αποδεχθεί σχεδόν το σύνολο των δαπανών που είναι καταχωρημένες στα βιβλία των «εκπρόσωπων εταιριών» με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλη ευχέρεια μείωσης των φορολογητέων κερδών.

3.5.12 Φορολογικός έλεγχος

Σύμφωνα με το άρθρο 28 του Ν. 3269/2004¹³ οι εξωχώριες εταιρίες υφίστανται τακτικό φορολογικό έλεγχο για όλες τις φορολογίες και όλες τις ανέλεγκτες διαχειριστικές περιόδους, εντός τριετίας από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος της τελευταίας ανέλεγκτης διαχειριστικής περιόδου.

3.5.13 Ελεγκτικές Μέθοδοι Του ΥΠΟΙΚ

Σχετικά με τις μεθόδους ελέγχου του αντίστοιχου ελεγκτικού μηχανισμού του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών αξίζει να τονίσουμε ότι ως βασικό εργαλείο χρησιμοποιείται το "follow the money". Εκτός όμως αυτού για κάθε περίπτωση μπορεί να αναπτυχθεί μια διαφορετική μεθοδολογία, παραδείγματος χάρη, άλλη μέθοδος ακολουθείται στη διαπίστωση της ιδιοκτησίας μιας υπεράκτιας εταιρείας που κατέχει ακίνητη περιουσία, άλλη στην περίπτωση των χρηματιστηριακών συναλλαγών και άλλη στις εμπορικές συναλλαγές. Σε όλες ωστόσο τις περιπτώσεις η αποδεικτική διαδικασία παρουσιάζει δυσκολίες στο επίπεδο της δικαστικής υποστήριξης της υπόθεσης (Δουβής Π.)

---

¹³ Άρθρο 28 παρ. 1 εδάφιο γ' Ν. 3269/2004 (ΦΕΚ 253 Α/14.12.2004)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΞΕΠΛΥΜΑ ΒΡΩΜΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

4.1 Εισαγωγή

Η ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων που χαρακτηρίζει την παγκόσμια οικονομία σε συνδυασμό με το διαβρωμένο πολιτικό και κοινωνικό υπόβαθρο των κρατών έδωσε την ευκαιρία για την ανάπτυξη της ιδέας του ξεπλύματος του βρώμικου χρήματος. Ομάδες εγκληματιών άρχισαν να καρπώνονται χωρίς κανένα ενδοιασμό τα κέρδη που προέκυπταν από τις παράνομες δραστηριότητές τους και να τα ανακυκλώνουν μέσω των υπεράκτιων εταιριών καταφέροντας έτσι να εξαφανίσουν κάθε ενοχοποιητικό στοιχείο εις βάρος τους. Έχοντας στη διάθεσή τους άφθονο χρήμα, υλικά μέσα και την κατάλληλη οργανωτική συγκρότηση χρησιμοποιούν με άψογο τρόπο το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα και επωφελούνται από την κατάργηση συναλλαγματικών και άλλων ελέγχων για να προβούν σε παράνομες πράξεις όπως είναι το λαθρεμπόριο όπλων, η διακίνηση ναρκωτικών και η νομιμοποίηση εσόδων του υποκόσμου.

Σύμφωνα με έρευνες υπολογίζεται ότι τα χρηματικά ποσά που διακινούνται από παράνομες δραστηριότητες αγγίζουν το 2-5% του παγκόσμιου ΑΕΠ, ποσοστό που μεταφράζεται σε χρήματα από 600 εκατομμύρια δολάρια μέχρι και 1,8 τρισεκατομμύρια ανά έτος.

Ιστορικά, η έννοια του ξεπλύματος χρήματος έγινε γνωστή το 1931 με την καταδίκη του διάσημου Αλ Καπόνε για φοροδιαφυγή. Ωστόσο, ο πρώτος που ξέπλυne χρήματα από μικρά καζίνο στη Φλόριντα, τα οποία στη συνέχεια μετέφερε στην Ελβετία σε εταιρίες holding ήταν ο Meyer Lansky. Από τότε μέχρι και σήμερα η διακίνηση μαύρου χρήματος έχει αυξηθεί ανησυχητικά πολύ γρήγορα και σε μεγάλη έκταση (Αγγελόπουλος Π.)

Από την άλλη πλευρά όμως δεν είναι αντικειμενικό να θεωρούμε ότι όλες οι υπεράκτιες εταιρίες δημιουργούνται με απώτερο σκοπό την άσκηση παράνομων δραστηριοτήτων. Εφόσον το νομικό αυτό σχήμα υφίσταται και το έχει αποδεχτεί το σύνολο της κοινωνίας θα ήταν εξωπραγματικό να πιστέψουμε στην ολοκληρωτική

κατάργησή του. Για να διασφαλιστεί επομένως η ύπαρξη και η λειτουργία των υπεράκτιων εταιριών θα πρέπει η κοινωνία να θεσπίσει τους απαραίτητους νόμους ώστε να αποφευχθεί η εκμετάλλευση του εταιρικού αυτού τύπου.

4.2 Η έννοια της νομιμοποίησης των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή το «ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος»

Σύμφωνα με την Προεδρική Επιτροπή για το Οργανωμένο Έγκλημα των Ηνωμένων Πολιτειών «ως νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες περιγράφεται η διαδικασία μέσω της οποίας αποκρύπτεται η ύπαρξη, η παράνομη πηγή ή η παράνομη χρήση εσόδων, τα οποία στη συνέχεια μεταμφιέζονται με τέτοιο τρόπο ώστε η προέλευσή τους να εμφανίζεται νόμιμη».¹⁴ Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει τη νομιμοποίηση εσόδων που προέρχονται από τη διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών, από το λαθρεμπόριο όπλων, πυρομαχικών και στρατηγικών υλών, την εκμετάλλευση όλων των πηγών αντλήσεως εσόδων του υποκόσμου καθώς και από άλλα σημαντικά ποινικά αδικήματα που πραγματοποιούνται μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένων εκείνων των ενεργειών και διαδικασιών, πράξεων ή παραλείψεων, με τις οποίες μπορεί να αλλάξει η ταυτότητα του παράνομα αποκτηθέντος χρήματος και να φαίνεται πως αποκτήθηκε από νόμιμη πηγή με την εκούσια ή ακούσια συνεργασία ή μεσολάβηση ιδιαίτερα των τραπεζών (ή άλλων χρηματοπιστωτικών φορέων). Οι παράνομες αυτές πράξεις κατά κύριο λόγο θεωρούνται κακουργήματα και τιμωρούνται με κάθειρξη (Κάτσιος Σ.).

Όσον αφορά την Ελλάδα, ο ορισμός που ισχύει σύμφωνα με το νόμο 2145/1993 σχετικά με την «Ρύθμιση θεμάτων εκτελέσεως ποινών, επιταχύνσεως και εκσυγχρονισμού των διαδικασιών απονομής δικαιοσύνης και άλλων θεμάτων», είναι ο εξής: προβαίνει σε νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες «(...) όποιος από κερδοσκοπία ή με το σκοπό να συγκαλύψει την αληθή προέλευση ή να παράσχει συνδρομή σε πρόσωπο που ενέχεται στα κατωτέρω εγκλήματα,

---

¹⁴ President's Commission on Organised Crime, «The cash connection», Washington D.C., 1986, σ.7

προκειμένου αυτό να αποφύγει τη δίωξη, την εκτέλεση επιβληθείσας ποινής ή μέτρου ασφαλείας ή δημεύσεως αγοράζει, αποκρύπτει, λαμβάνει ως εμπράγματη ασφάλεια, δέχεται στην κατοχή του, καθίσταται οπωσδήποτε δικαιούχος, μετατρέπει ή μεταβιβάζει οποιοδήποτε περιουσιακό στοιχείο που προέρχεται από έγκλημα (...) ή από συμμετοχή σε τέτοια εγκλήματα, ή μεσολαβεί στη διενέργεια τέτοιων πράξεων». Στον ορισμό αυτό έγινε αργότερα κάποια τροποποίηση με το Άρθρο 2 του νόμου για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες σύμφωνα με τον οποίο προβαίνει σε νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες «(...) όποιος με πρόθεση μεταβιβάζει ή μετατρέπει περιουσία προερχόμενη από εγκληματική δραστηριότητα (...) ή από συμμετοχή σε εγκληματική δραστηριότητα (...) με σκοπό να αποκρύψει την προέλευση της, παρέχει συνδρομή σε πρόσωπο που ενέχεται στην εγκληματική δραστηριότητα προκειμένου να αποφύγει τις συνέπειες της πράξεώς του, λαμβάνει ως ενέχυρο, κατέχει ή χρησιμοποιεί περιουσία ή μεσολαβεί στη μεταβίβαση, στη μετατροπή ή σε πράξη που αποσκοπεί στην απόκρυψη περιουσίας, γνωρίζοντας ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από συμμετοχή σε τέτοια δραστηριότητα(...)».

Σχετικά με τον όρο «βρώμικο χρήμα» θα πρέπει να αναφέρουμε ότι δηλώνει το σύνολο των εσόδων ή των προσόδων ή το εισόδημα που προκύπτει είτε από τη διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών είτε από τη διάπραξη άλλων σοβαρών ποινικών αδικημάτων. Πολλές φορές το συναντούμε και με τον όρο «μαύρο χρήμα», εννοώντας το χρήμα που προκύπτει από φοροδιαφυγή, παράνομη εξαγωγή συναλλάγματος, τις «μίζες», τα «φακελάκια» και όλες αυτές τις αθέμιτες δραστηριότητες της παραοικονομίας. Να επισημάνουμε στο σημείο αυτό ότι το βρώμικο ή μαύρο χρήμα πρέπει να «ξεπλυθεί» προκειμένου να καλυφθεί η παράνομη προέλευσή του (Τραγάκης Γ.). Πρόκειται ουσιαστικά για τη «νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες» που αναφέραμε προωύτερα. Οι offshore εταιρίες αποτελούν το ιδανικό «όχημα» για την κάλυψη των παράνομων αυτών δραστηριοτήτων και το ξέπλυμα μαύρου χρήματος μέσω των πλεονεκτημάτων που παρέχουν, αφού προσφέρουν ανωνυμία, μηδενικό κόστος, χαλαρό νομοθετικό πλαίσιο και τραπεζικό απόρρητο.

4.3 Οι Επιπτώσεις και Οι Διαστάσεις του Ξεπλύματος Βρώμικου Χρήματος στην Οικονομία και την Κοινωνία

Χαρακτηριστικό στοιχείο της εποχής μας είναι ο ελεύθερος ανταγωνισμός που κυριαρχεί στις αγορές ο οποίος παράλληλα με την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων οδήγησαν στο να περιοριστούν πολλά εμπόδια στις επενδύσεις ξένου κεφαλαίου, στις αποκρατικοποιήσεις και την ιδιωτικοποίηση των επιχειρήσεων του δημόσιου τομέα ,συνήθως μέσω του Χρηματιστηρίου, καθώς και στη μετατρεψιμότητα των εθνικών νομισμάτων. Επιπρόσθετα, είναι σύνηθες πλέον όλες οι αναπτυσσόμενες χώρες να υιοθετούν οικονομικές μεταρρυθμίσεις με άμεσο τρόπο προκειμένου να αποκομίσουν οικονομικά οφέλη και να αναπτυχθούν με γρηγορότερους ρυθμούς.

Οι μεγάλες αυτές αλλαγές και ανακατατάξεις σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν οδηγήσει στο να καταστεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα εξαιρετικά ευάλωτο και τρωτό στους χειρισμούς και τις παρανομίες του οργανωμένου εγκλήματος. Η επίδραση του μαύρου χρήματος στην εθνική οικονομία γίνεται αντιληπτή από το γεγονός ότι τα δίκτυα του οργανωμένου εγκλήματος έχουν ιδρύσει νόμιμες επιχειρήσεις ιδιωτικού αλλά και δημόσιου τομέα τις οποίες διοικούν χωρίς να δέχονται ιδιαίτερες παρεμβάσεις. Οι κυβερνήσεις πλέον δεν είναι σε θέση να επιβάλλουν τους κανόνες δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής με αποτελεσματικότητα. Ένα σημαντικό κομμάτι των χρηματοοικονομικών αξιών έχει επενδυθεί από το οργανωμένο έγκλημα κι έτσι οι κύριοι δείκτες οικονομικής δραστηριότητας χάνουν την αξιοπιστία και την αντικειμενικότητά τους μέρα με τη μέρα.

Προφανώς, οι λόγοι και τα κίνητρα που ωθούν τις επιχειρήσεις κολοσσούς που ασχολούνται με το οργανωμένο έγκλημα να λάβουν τις επενδυτικές τους αποφάσεις διαφέρουν σημαντικά από εκείνα των νόμιμων επιχειρήσεων. Είναι βέβαιο πως οι παράνομες αυτές επιχειρήσεις χρησιμοποιούνται καθαρά και μόνο για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και για την παραπέρα ανάπτυξη της εγκληματικής δραστηριότητας. Τα μέλη που διευθύνουν αυτές τις εταιρίες δε λαμβάνουν τις αποφάσεις τους με βάση τους αναμενόμενους ρυθμούς πληθωρισμού ή τις αποδόσεις των ομολογιακών δανείων, αλλά ενδιαφέρονται συγκεκριμένα για την εξασφάλιση

της ανωνυμίας τους και για την ευκολία διενέργειας των δραστηριοτήτων τους. Αξιοσημείωτο είναι ότι εξετάζουν πάντα εξονυχιστικά τις ισχύουσες θεσμικές ρυθμίσεις της χώρας στην οποία θέλουν να δραστηριοποιηθούν και την πιθανή λήψη μέτρων ελέγχου από τις νομισματικές αρχές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Ρωσίας όπου τα δίκτυα του οργανωμένου εγκλήματος κατάφεραν να προκαλέσουν μέσα σε ένα 24ωρο νομισματική κρίση και συνθήκες υπερπληθωρισμού, αποσύροντας μαζικά και με αιφνιδιαστικό τρόπο δισεκατομμύρια δολάρια από το τραπεζικό σύστημα και εξάγοντας τα σε άλλες χώρες.

Αποτέλεσμα του ανωτέρω φαινομένου είναι να προκαλείται αποσταθεροποίηση της παγκόσμιας οικονομίας και κατάρρευση της οικονομικής, συναλλαγματικής και νομισματικής πολιτικής όλων των χωρών.

Τα χρήματα που επενδύονται και διακινούνται από το οργανωμένο έγκλημα έχουν σίγουρα αρνητική επίδραση και στην κοινωνική ευημερία. Σε βραχυπρόθεσμο διάστημα, μπορεί η αύξηση των προσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες να φαίνεται ακίνδυνη και ίσως κάποιες φορές επωφελής, κυρίως αν επείγει η αντιμετώπιση σοβαρών ελλειμμάτων στη δημοσιονομική διαχείριση και στο ισοζύγιο πληρωμών. Ωστόσο, εν τέλει η μείωση της δύναμης των εποπτικών οργάνων καταλήγει σε κλονισμό της εμπιστοσύνης προς αυτά και παράλληλα σε μείωση του κύρους των τραπεζών και των λοιπών χρηματοπιστωτικών φορέων. Επομένως, συμπεραίνουμε ότι αυτά τα «προσωρινά» οφέλη που προέρχονται από τέτοιου είδους δραστηριότητες πληρώνονται στο τέλος πολύ ακριβά. Πιο συγκεκριμένα, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις δεν μπορούν πλέον να καταφύγουν στις νόμιμες πηγές χρηματοδότησης και το κράτος χάνει την πιστοληπτική του ικανότητα με αποτέλεσμα ο δανεισμός του από άλλες χώρες ή οργανισμούς να καθίσταται δύσκολο έργο.

Ένα παράδειγμα που αποδεικνύει τις επιπτώσεις της δύναμης των μελών του οργανωμένου εγκλήματος στην κοινωνία είναι αυτό της οικονομίας της Κολομβίας. Η χώρα της «κοκαΐνης», όπως αποκαλείται, σε επίσημες στατιστικές μετρήσεις φαίνεται να έχει ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης εξαιρετικά εντυπωσιακό τα τελευταία 40 χρόνια. Μια χώρα με πλούσιο υπέδαφος σε χρυσό, πλατίνα, λιγνίτη, πετρέλαιο κ.α. και με συνεχόμενη εισροή δισεκατομμυρίων από τις εξαγωγές καφέ και το λαθρεμπόριο της κοκαΐνης αποτελεί σήμερα μία από τις χώρες με τα υψηλότερα επίπεδα οικονομικής υπανάπτυξης και διαφθοράς σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο.

Είναι γεγονός ότι μία πλειάδα τραπεζικών, δικαστικών, πολιτικών, δημοσιογράφων και αστυνομικών δωροδοκούνται αδρά από εγκληματίες που θέλουν να ξεπλύνουν χρήμα και να εξασφαλίσουν την εύνοια και τη σιωπή τους. Ο πακιστανός Agha Hasan Abedi, ιδρυτής της BCCI(Bank of Credit and Commerce International) που έμεινε γνωστή ως Bank of Crooks and Criminals International δήλωσε: «Οι μοναδικοί νόμοι που είναι μόνιμοι είναι οι νόμοι της φύσης. Οτιδήποτε άλλο είναι ελαστικό και ευμετάβλητο. Πάντοτε μπορούμε να προσαρμόζουμε τους νόμους ανάλογα με τους σκοπούς μας. Οι νόμοι αλλάζουν». Από τη δήλωση αυτή μπορεί σαφώς να εννοηθεί ότι με τις κατάλληλες «κινήσεις» οι νόμοι και θεσμοί μπορούν να μετατραπούν προς όφελος των ισχυρών ανά πάσα στιγμή το θελήσουν (Τραγάκης Γ.).

4.4 Στάδια Διαδικασίας Ξεπλύματος Βρώμικου Χρήματος

Το μοντέλο, το οποίο είναι ευρέως διαδεδομένο και αποδεκτό τόσο από την αμερικανική όσο και από την ευρωπαϊκή θεωρία, είναι αυτό που προέκυψε από την έκθεση των τελωνειακών υπηρεσιών των ΗΠΑ και είναι γνωστό ως «αμερικανικό μοντέλο τριών φάσεων», διότι περιγράφει τρία στάδια που είναι απαραίτητα για το ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος. Πιο αναλυτικά:

1. **Η φάση της τοποθέτησης.** Στη φάση αυτή το ρευστό χρήμα από τις παράνομες δραστηριότητες διοχετεύεται σε τραπεζικούς λογαριασμούς ή κατατίθεται σε άλλους χρηματοπιστωτικούς κλάδους προκειμένου να μετατραπεί σε νόμιμες αξίες και να ενσωματωθεί στο νόμιμο οικονομικό σύστημα. Οι ΗΠΑ στην προσπάθειά τους να καταπολεμήσουν το ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος πραγματοποιούν συνεχείς ελέγχους της διακίνησης ρευστού χρήματος και ταυτόχρονα θέσπισαν την υποχρεωτική αναφορά όλων των συναλλαγών που ξεπερνούν τα 10.000\$.

Ορισμένα παραδείγματα τοποθέτησης είναι οι καταθέσεις μετρητών σε πιστωτικά ιδρύματα, η φυσική διασυνοριακή μεταφορά χαρτονομισμάτων, η αγορά περιουσιακών στοιχείων υψηλής αξίας όπως ακίνητα, εταιρικά μερίδια, έργα τέχνης, κ.α.

Με λίγα λόγια, το άτομο που επιθυμεί να «ξεπλύνει» μαύρο χρήμα κάνει τις εξής κινήσεις: Καταθέτει τα χρήματα αυτά στο χρηματοπιστωτικό σύστημα ή αγοράζει μεγάλης αξίας αντικείμενα ή τα επενδύει στην αγορά. Στην περίπτωση

μάλιστα που χρησιμοποιεί το τραπεζικό σύστημα για να νομιμοποιήσει τα παράνομα έσοδά του, διασπά τα κεφάλαια και τα καταθέτει σε μικρότερα, λιγότερο ύποπτα ποσά τα οποία μπαίνουν σε πολλούς τραπεζικούς λογαριασμούς ή χρησιμοποιούνται για αγορά μέσων πληρωμής που έπειτα κατατίθενται σε λογαριασμούς ακόμα και σε τρίτες χώρες.

Το στάδιο αυτό της τοποθέτησης κρίνεται ως το πιο επικίνδυνο επειδή είναι εκείνο στο οποίο το εξωλογιστικό χρήμα μπορεί να εντοπιστεί πιο εύκολα. Με την ολοκλήρωση της τοποθέτησης τα παράνομα έσοδα δεν έχουν πλέον τη μορφή ρευστού χρήματος.

2. **Η φάση της διαστρωμάτωσης.** Με τον όρο διαστρωμάτωση εννοούμε το «διαχωρισμό των παράνομων εσόδων από την πηγή τους, δημιουργώντας ένα πλέγμα οικονομικών συναλλαγών, σχεδιασμένο να καλύψει το εποπτικό ίχνος και να εξασφαλίσει την ανωνυμία». Σ' αυτό το στάδιο τα τοποθετημένα χρηματικά ποσά μεταφέρονται είτε με τη μορφή λογιστικού χρήματος είτε με τη μορφή πολύτιμων μετάλλων σε διάφορα οικονομικά κέντρα τα οποία εξασφαλίζουν διακριτικότητα και κινητικότητα. Μέσω ενός σύνθετου πλέγματος διαστρωματώσεων και μεταφορών χρήματος γίνεται η αποσύνδεση των παράνομων εσόδων από την πραγματική προέλευσή τους. Αρχικά προτιμούνται τα μικρά υπεράκτια τραπεζικά κέντρα μέσω των οποίων μεταφέρονται τα κεφάλαια σε παγκόσμια χρηματοπιστωτικά κέντρα με τη χρήση ποικίλων τραπεζικών λογαριασμών. Για να καλύψουν τις δραστηριότητες τους στηρίζονται τις περισσότερες φορές στα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγελματικά απόρρητα όπως είναι το τραπεζικό, το δικηγορικό, το χρηματιστηριακό κ.α. παράλληλα με τη χρήση υπεράκτιων εταιριών ως δικαιούχων των τραπεζικών λογαριασμών.

3. **Η φάση της ολοκλήρωσης.** Εφόσον η διαδικασία της τοποθέτησης πέτυχε, στο στάδιο της ολοκλήρωσης τα έσοδα που νομιμοποιήθηκαν επανατοποθετούνται στην οικονομία με τέτοιο τρόπο ώστε να εμφανίζονται ως πραγματικά επιχειρηματικά κεφάλαια. Η διαδικασία της νομιμοποίησης των εσόδων από παράνομες και εγκληματικές δραστηριότητες λαμβάνει τέλος όταν τα περιουσιακά στοιχεία αποκτώντας νόμιμη νομική μορφή είτε μεταβιβάζονται εκ νέου στον κύκλο του «δράστη» είτε διοχετεύονται σε άλλες μεσο-μακροπρόθεσμες επενδύσεις.

Είναι λογικό να σκεφτεί κανείς ότι η απλή και μόνο απόκρυψή τους θα μπορούσε να εξυπηρετήσει τον κύριο σκοπό τους, δηλαδή την προφύλαξή τους από τις διωκτικές αρχές. Ωστόσο, ο φόβος της φυσικής απώλειας και η ανάγκη της

επένδυσης των εσόδων αυτών ωθεί τους δράστες να διοχετεύσουν τα χρήματα στο νόμιμο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Επειδή δε, η απλή κεκαλυμμένη τοποθέτηση των κεφαλαίων σε έναν τραπεζικό λογαριασμό δεν αρκεί, απαιτείται η συνεχής διοχέτευσή τους στις χρηματοοικονομικές αγορές (Κάτσιος Σ.).

Τα τρία στάδια που ακολουθούνται κατά τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα.

Στάδια διαδικασίας ξεπλύματος βρώμικου χρήματος (Τραγάκης Γ.)

Πρώτο Στάδιο Τοποθέτηση	Δεύτερο Στάδιο Διαστρωμάτωση	Τρίτο Στάδιο Ολοκλήρωση
Κατάθεση μετρητών σε πιστωτικά ιδρύματα	Μεταφορά των χρημάτων σε τράπεζες του εξωτερικού με τηλεγραφικά εμβάσματα	Πληρωμή συναφθέντων δανείων, εισαγωγή εμπορευμάτων ή εξοπλισμού κλπ.
Εξαγωγή ή φυσική μεταφορά μετρητών	Κατάθεση των μετρητών σε τράπεζα του εξωτερικού	Δημιουργία ιστού περίπλοκων συναλλαγών
Αγορά αντικειμένων μεγάλης αξίας, ακινήτων, έργων τέχνης, εξαγορά επιχειρήσεων κ.α	Τα είδη μεγάλης αξίας ρευστοποιούνται	Τα έσοδα των ρευστοποιήσεων των περιουσιακών στοιχείων ή των νόμιμων επιχειρήσεων «ξεπλένονται»

4.5 Ο ρόλος των φορολογικών παραδείσων στην πρακτική του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος

Με πολύ απλά λόγια θα μπορούσαμε να πούμε πως «η υπεράκτια εταιρία είναι μία ανίκητη, απόρθητη κρυψώνα, η ερωμένη κάθε μεγαλοεπιχειρηματία αλλά και κάθε απατεώνα, είναι παγκόσμιος θεσμός απαραίτητος στους σεβόμενους τη μεγάλη τους περιουσία, τις άμετρες φιλοδοξίες, την ελαστικότητα στις επιχειρηματικές διαδικασίες, στους επιθυμούντες να κρυφτούν από την εφορία, από τους διεκδικητές

των περιουσιών που αποκτήθηκαν με νομότυπο ή παράνομο, αλλά σχεδόν πάντα με ανήθικο τρόπο» (Κακάρας Α.).

Αποτελεί πλέον κοινό τόπο πως ο ρόλος των υπεράκτιων κέντρων ή φορολογικών παραδείσων, όπως αποκαλούνται, είναι ιδιαίτερα σημαντικός στη διαδικασία του ξεπλύματος μαύρου χρήματος. Όπως προαναφέρθηκε, οι δικαιοδοσίες στις οποίες έχουν την έδρα τους οι υπεράκτιες εταιρίες προσφέρουν μια πλειάδα ωφελημάτων τα οποία έχουν ανάγκη όλοι όσοι θέλουν να νομιμοποιήσουν τα έσοδα που έχουν αποκτήσει από παράνομες δραστηριότητες. Το τραπεζικό απόρρητο που παρέχει απόλυτη μυστικότητα, η έλλειψη κρατικών και τραπεζικών ελέγχων, το ελάχιστο απαιτούμενο κόστος ίδρυσης είναι μερικά από αυτά που ωθούν τους ενδιαφερόμενους να εκτοξεύσουν στα ύψη τον αριθμό των υπεράκτιων εταιριών.

Βασικό έργο των τραπεζών, σε ορισμένα τουλάχιστον υπεράκτια κέντρα, είναι να χρησιμοποιηθούν ως «πλυντήρια» του βρώμικου χρήματος, ξεκινώντας το πρώτο στάδιο της νομιμοποίησης των εσόδων. Έπειτα, τα μεγάλα αυτά χρηματικά ποσά εξάγονται και πάλι με τη μορφή τηλεγραφικών εμβασμάτων, εικονικών συναλλαγών, επενδύσεων κ.ο.κ., έτσι ώστε να διοχετευθούν και να ανακυκλωθούν στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα. Με αυτόν τον τρόπο πραγματοποιείται μία συνεχής ροή του μαύρου χρήματος το οποίο αφού ακολουθήσει διάφορες διαδρομές μέσα και έξω από το τραπεζικό σύστημα και τα χρηματοπιστωτικά κέντρα όλου του κόσμου, «ξεπλένεται», δηλαδή νομιμοποιείται και χάνεται κάθε ίχνος ταυτότητας των δραστών.

Οι υπεράκτιες εταιρίες πολύ συχνά διαφημίζονται από σοβαρά ξένα έντυπα και εφημερίδες, ενώ τέτοιες διαφημίσεις μπορεί να συναντήσει κανείς ακόμα και στα ελληνικά έντυπα. Οι εταιρίες αυτές δεν χρησιμοποιούνται απλά ως αποθετήρια ρευστού χρήματος, αλλά συστήνονται ή αγοράζονται έτοιμες να επιτελέσουν το έργο τους με τη στήριξη ενός δικηγόρου ή κάποιου άλλου πληρεξουσίου, ο οποίος ξέρει καλά τη δουλειά του και διαθέτει σίγουρα τραπεζικούς λογαριασμούς στο εν λόγω υπεράκτιο κέντρο. Έτσι χρηματοδοτείται η αγορά εταιριών στη χώρα της αρχικής προέλευσης του βρώμικου χρήματος μέσω δανείων που γίνονται δήθεν προς τους ενδιαφερόμενους αγοραστές από την υπεράκτια εταιρία. Μια άλλη τακτική νομιμοποίησης μαύρου χρήματος είναι η τεχνική της διπλής τιμολόγησης. Σύμφωνα μ' αυτή, οι εταιρίες που ελέγχονται από τους «δράστες» φαίνεται να αγοράζουν σε πολύ υψηλές τιμές προϊόντα από τις εταιρίες που οι ίδιοι έχουν αγοράσει ή ιδρύσει σε κάποιο υπεράκτιο κέντρο. Η διαφορά που προκύπτει μεταξύ της δηλούμενης και της

πραγματικής τιμής κατατίθεται σε τράπεζα του φορολογικού παραδείσου και βέβαια σε λογαριασμό της υπεράκτιας εταιρίας από όπου στην συνέχεια τα χρήματα θα μεταφερθούν στους ιδιοκτήτες των εταιριών πλήρως νόμιμα (Τραγάκης Γ.).

Πολλά κράτη για να αποτρέψουν τέτοιου είδους παράνομες δραστηριότητες έχουν θεσπίσει αυστηρούς κανόνες και μηχανισμούς. Όλοι μάλιστα συμφωνούν με τη λήψη αυτών των μέτρων, αλλά πολλοί από αυτούς καθυστερούν ή δε σπεύδουν να τα εφαρμόσουν άμεσα, επικαλούμενοι οικονομικούς λόγους και νομοθετικές ρυθμίσεις για να μη δεχτούν τη διεθνή συνεργασία ή για να επιλέξουν την εκούσια αδράνεια. Με το να αγνοείται όμως η λειτουργία των υπεράκτιων κέντρων δεν προωθείται η ιδέα της διεθνούς συνεργασίας στο ζήτημα της αντιμετώπισης των ναρκωτικών και των υπόλοιπων μορφών οικονομικού εγκλήματος αλλά αντιθέτως προσφέρεται έδαφος για την ανάπτυξή τους.

4.6 Είδη Εταιριών Που Χρησιμοποιούνται Για Ξέπλυμα Χρήματος Μέσω Υπεράκτιων Δραστηριοτήτων

Είναι γνωστό ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν την υποχρέωση να ελέγχουν την ταυτότητα του εκάστοτε πελάτη κατά τις συναλλαγές μετρητών για να μην ανακύπτουν προβλήματα. Για το λόγο αυτό προέκυψε η ανάγκη χρησιμοποίησης κάποιων ιδιόμορφων εταιριών, μέσω των οποίων θα επιτυγχάνεται η μετατροπή και απόκρυψη των παράνομων εσόδων κατά τη διαδικασία του ξεπλύματος. Οι μορφές αυτές των εταιριών είναι οι ακόλουθες:

1. **Εταιρίες-βιτρίνα:** Νομική οντότητα που επιδίδεται ή προσποιείται πως επιδίδεται σε νόμιμες ενέργειες. Ιδανικές μορφές τέτοιων εταιριών είναι εκείνες που λόγω του αντικειμένου δραστηριότητας έχουν υψηλό βαθμό ρευστότητας και σταθερά έξοδα, όπως είναι τα εστιατόρια, τα μεσιτικά γραφεία, τα πρακτορεία ταξιδιών κ.α. Βασικό χαρακτηριστικό τους είναι η δυνατότητα διοχέτευσης χρημάτων στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα διατηρώντας την ανωνυμία τους και η χρησιμοποίησή τους ως πηγή δικαιολόγησης δαπανών και διαβίωσης.
2. **Εταιρίες-φαντάσματα:** Υφίστανται μόνο ονομαστικά, δίχως να υπάρχει κάποια μορφή σύστασης, καταχώρισης ή δημοσίευσης της εταιρικής της μορφής. Εμφανίζονται τις περισσότερες φορές σε φορτωτικά έγγραφα και εντολές

εμβασμάτων με τη ιδιότητα του παραλήπτη ή άλλου τρίτου προσώπου προκειμένου να αποκρύπτεται ο τελικός λήπτης των παράνομων χρημάτων.

3. **Εταιρίες-σφραγίδα:** Μία εταιρία-σφραγίδα συστήνεται εξαιρετικά εύκολα και γρήγορα καθώς αποτελείται μόνο από τα έγγραφα της ίδρυσης και έναν τοπικό σύνδεσμο, συνήθως ένα δικηγόρο, ο οποίος λειτουργεί ως διαχειριστής της. Ο δικηγόρος έχει μια σειρά από τέτοιες εταιρίες με διαφορετικά αντικείμενα δραστηριότητας από τις οποίες ο ενδιαφερόμενος μπορεί να διαλέξει. Η χρήση αυτών των εταιριών αποτελεί το πιο συνηθισμένο χαρακτηριστικό της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων, διότι μέσω αυτών των εταιριών διασφαλίζεται μυστικότητα και ανωνυμία. Συγκεκριμένα, η υπεράκτια εταιρία-σφραγίδα εμφανίζεται ως νομικό πρόσωπο που ενεργεί αντί αυτού αποκρύπτοντας το φυσικό πρόσωπο του δράστη. Στις περισσότερες μάλιστα περιπτώσεις επειδή τα χρήματα μεταφέρονται λογιστικά μέσω αλυσίδων τέτοιων εταιριών στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα δυσκολεύεται ακόμα περισσότερο ο εντοπισμός τους από τις δικαστικές αρχές.

4.7 Ρυθμιστικοί Φορείς Που Συμβάλλουν Στην Καταπολέμηση Του Ξεπλύματος Βρώμικου Χρήματος

Οι διεθνείς οργανισμοί που συμβάλλουν στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι οι εξής (www.bankofgreece.gr):

1. Ο **ΟΟΣΑ** (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) ο οποίος ενδιαφέρεται για την ελαχιστοποίηση των δυσχερών φορολογικών πολιτικών «harmful tax practices».
2. Η **FATF** (Financial Action Task Force) η οποία αποτελεί μία διακυβερνητική ανεξάρτητη ομάδα δράσης που συστάθηκε από τη σύνοδο κορυφής των χωρών G-7 το 1989. Το 2000 η ομάδα αυτή ξεκίνησε μια αξιολόγηση 47 χωρών προκειμένου να εξετάσει το επίπεδο αποτελεσματικότητας των θεσμών και μηχανισμών που διαθέτουν για την καταπολέμηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Ως κριτήριο διάλεξαν την επικινδυνότητα κάθε χώρας να χρησιμοποιείται σαν δίαυλος των παράνομων δραστηριοτήτων. Από τότε μέχρι και σήμερα η ομάδα κάνει συνεχείς επαναξιολογήσεις με γνώμονα την επάρκεια των νομοθετικών κανονισμών και τους ελέγχους που πραγματοποιούν με αποτέλεσμα να παράγει ένα πολύ σπουδαίο έργο.

3. Το **FSF** (Forum για Οικονομική Σταθερότητα) συστάθηκε τον Απρίλιο του 1999 στην Ουάσινγκτον από τους υπουργούς Οικονομικών και τους διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών των κρατών G-7. Αποστολή του είναι να μελετήσει την επίδραση των offshore οικονομικών κέντρων στη σταθερότητα του οικονομικού συστήματος, αλλά και να προτείνει ουσιαστικές λύσεις στην αντιμετώπιση των προβλημάτων. Από έκθεση που συνέταξε η ομάδα προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα: τα υπεράκτια κέντρα δεν ζημιώνουν την οικονομική σταθερότητα με την προϋπόθεση ότι ελέγχονται και ότι οι εποπτικές αρχές συνεργάζονται μεταξύ τους. Παράλληλα επισημαίνεται ότι ορισμένα κέντρα ελέγχονται σωστά και συνεργάζονται με άλλες χώρες, ενώ άλλα αδυνατούν ή αρνούνται να προσαρμοστούν στις διεθνείς επιταγές εποπτείας και ανταλλαγής πληροφοριών, γεγονός που αποτελεί πιθανή απειλή για την παγκόσμια οικονομική σταθερότητα.
4. Ο **OFAC** (Office of Foreign Assets Control) διαχειρίζεται τις οικονομικές και εμπορικές κυρώσεις με βάση την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ και των εθνικών στόχων ασφαλείας κατά κρατών με συγκεκριμένα καθεστώτα, της τρομοκρατίας, της διακίνησης ναρκωτικών ουσιών καθώς επίσης και δραστηριοτήτων που σχετίζονται με όπλα μαζικής καταστροφής και άλλων απειλών κατά της εθνικής ασφάλειας των Ην. Πολιτειών Αμερικής. Ετησίως δημοσιεύει λίστες ονομάτων με πρόσωπα και χώρες που εμπλέκονται σε τέτοια περιστατικά και δραστηριότητες. Ορισμένες από αυτές τις κινήσεις υιοθετούνται και από την Ευρωπαϊκή Ένωση και μετατρέπονται στην συνέχεια σε κανόνες (Γκόρτσος Χ.).
5. Η **Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία (BCBS)** μέσω των εκθέσεών της διατυπώνει τις θέσεις της σε θέματα πρόληψης της χρησιμοποίησης του τραπεζικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και καταστολής της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Βασικός της στόχος είναι η προώθηση της ίδιας ερμηνείας και αντιμετώπισης των ζητημάτων που προκύπτουν από όλες τις εθνικές εποπτικές αρχές-μέλη της.
6. Το **Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης**, με απόφασή της τον Απρίλιο του 2004, προέβη στην ενημέρωση των ευρωπαϊκών χωρών με λίστα προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τρομοκρατικές ενέργειες. Τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην επικράτεια της πρέπει να διαθέτουν

μηχανισμούς παρακολούθησης των ονομάτων που περιλαμβάνονται στην ισχύουσα λίστα και στην περίπτωση που διαπιστώσουν πως κάποιο πρόσωπο ή οντότητα προχώρησε ή αποπειράθηκε να προχωρήσει σε συναλλαγές μέσω αυτού, οφείλουν άμεσα να ενημερώσουν τις αρμόδιες αρχές.

7. Η **Επιτροπή Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών** εποπτεύει την εφαρμογή από μέρους των κρατών-μελών όλων των περιοριστικών μέτρων που έχουν ληφθεί έναντι φυσικών προσώπων και οντοτήτων που σχετίζονται με την Al Qainta, τους Taliban και τον Osama Bin Laden. Τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να έχουν μηχανισμούς παρακολούθησης των ονομάτων που περιλαμβάνονται στην ισχύουσα λίστα και στην περίπτωση που διαπιστώσουν πως κάποιο πρόσωπο ή οντότητα προχώρησε ή αποπειράθηκε να προχωρήσει σε συναλλαγές μέσω αυτού, οφείλουν άμεσα να ενημερώσουν τις αρμόδιες εποπτικές αρχές.

4.8 Το Διεθνές Και Κοινοτικό Κανονιστικό Πλαίσιο Για Την Καταπολέμηση Του Ξεπλύματος Βρώμικου Χρήματος Και Η Ενσωμάτωσή Του Στην Ελληνική Έννομη Τάξη

Το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες έχει λάβει πλέον τεράστιες διαστάσεις και απασχολεί τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Ως διάυλοι για τη νομιμοποίηση εσόδων χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο τα πιστωτικά ιδρύματα, οι ασφαλιστικές εταιρίες, οι κεφαλαιαγορές, η κτηματαγορά, οι εμπορικές επιχειρήσεις και τα καζίνο.

Η καταπολέμηση του φαινομένου αυτού ξεκίνησε ήδη από τη δεκαετία του 1980 και τέθηκε ως ζήτημα προτεραιότητας από πολλές κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στο γεγονός ότι χρησιμοποιείται κυρίως το χρηματοπιστωτικό σύστημα ως διάυλος της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων με αποτέλεσμα να πλήττεται η αξιοπιστία, η σταθερότητα και η φερεγγυότητα του απέναντι στο κοινό. Έτσι οι αρμόδιες αρχές και κυβερνήσεις έλαβαν δράση θεσπίζοντας μια σειρά από ρυθμιστικούς κανόνες. Παράλληλα, από τη δεκαετία του 1990 ξεκίνησαν και προσπάθειες για την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας με τη διαμόρφωση του κατάλληλου ρυθμιστικού πλαισίου.

Είναι σημαντικό στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι:

- ❖ Το κανονιστικό πλαίσιο που αφορά την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος από την νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποτελεί το σημαντικότερο κομμάτι των μέτρων που έχουν παρθεί για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Τα μέτρα αυτά σχετίζονται με την ποινικοποίηση της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων, την καταστολή της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων, τις υποχρεώσεις επαγγελματιών και επιχειρήσεων που δεν εντάσσονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και τη διεθνή δικαστική συνεργασία και συνδρομή.
- ❖ Όμως, η ρυθμιστική παρέμβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν γίνεται αποκλειστικά και μόνο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, αλλά εκτείνεται και σε άλλα πεδία όπως αυτό της φυσικής ασφάλειας των τραπεζών, της πρόληψης της απάτης των μέσων πληρωμής και της αντιμετώπισης των πρακτικών κατάχρησης της κεφαλαιαγοράς.

Στη συνέχεια θα εξεταστεί το κανονιστικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί ως σήμερα σε τρία επίπεδα: α. διεθνές, β. κοινοτικό και γ. εθνικό.

4.8.1 Διεθνές Κανονιστικό Πλαίσιο

Τα πιο σημαντικά σημεία στα οποία πρέπει να σταθούμε διότι συνέβαλλαν ουσιαστικά στην αντιμετώπιση του φαινομένου του ξεπλύματος του βρώμικου χρήματος και της εξάπλωσης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας είναι τα εξής:

4.8.1.1 Οι 40 Συστάσεις της F.A.T.F.

Τον Ιούλιο του 1989 συστάθηκε στο Παρίσι έπειτα από απόφαση των επτά ισχυρότερων οικονομικά χωρών (G-7) η Επιτροπή Οικονομικής Δράσης, η γνωστή ως Financial Action Task Force on Money Laundering F.A.T.F (www.fatf-gafi.org). Η επιτροπή αυτή, τον Απρίλιο του 1990 προχώρησε στη διατύπωση ενός καταλόγου με 40 συστάσεις για την αντιμετώπιση του προαναφερθέντος θέματος, οι οποίες είναι οι εξής:

1. Κάθε κράτος οφείλει να εφαρμόσει τη Σύμβαση της Βιέννης.

2. Το τραπεζικό απόρρητο θα πρέπει να αίρεται όταν εξετάζονται υποθέσεις ξεπλύματος βρώμικου χρήματος από τις αρμόδιες αρχές.
3. Κάθε πρόγραμμα εφαρμογής ξεπλύματος μαύρου χρήματος θα πρέπει να περιλαμβάνει κανόνες πολυμερούς συνεργασίας και αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής στις υποθέσεις ανακρίσεως, εκδικάσεως και απέλασης των υποδίκων για να είναι αποτελεσματικό.
4. Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος που προέρχεται από διακίνηση ναρκωτικών πρέπει να ποινικοποιηθεί από όλες τις χώρες.
5. Κάθε χώρα πρέπει να εξετάσει σοβαρά το ενδεχόμενο επέκτασης του ποινικού αδικήματος της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων και σε άλλα ποινικά αδικήματα που συνδέονται με την παραγωγή και διακίνηση ναρκωτικών. Διαφορετικά, μπορούν να ποινικοποιηθούν όλα τα σοβαρά ποινικά αδικήματα ή όλα τα αδικήματα που δημιουργούν σημαντικά έσοδα αυτής της μορφής.
6. Το ποινικό αδίκημα του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος πρέπει να ισχύει για τις πράξεις που διαπράττονται με πρόθεση, δηλαδή εν γνώσει του δράστη ή από πράξεις συμμετοχής σε παράνομη δραστηριότητα.
7. Εάν είναι δυνατό, πρέπει να εφαρμόζεται η ποινική ευθύνη του νομικού προσώπου με την έννοια των διοικούντων (μέλη Δ.Σ., νομικοί εκπρόσωποι, συλλογικά όργανα).
8. Τα κράτη πρέπει να υιοθετήσουν τα κατάλληλα νομοθετικά μέτρα για να παραχωρήσουν εξουσία στις αρμόδιες αρχές, ώστε αυτές να κατάσχουν στοιχεία που χρησιμοποιούνται για το ξέπλυμα χρήματος.
9. Οι υπ' αριθμ. 12- 29 Συστάσεις πρέπει να εφαρμόζονται από τράπεζες αλλά και μη τραπεζικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.
10. Οι αρμόδιες αρχές της εκάστοτε χώρας πρέπει να πάρουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να συμμορφώνονται στις 40 Συστάσεις.
11. Πρέπει να γίνει κατάλογος των μη τραπεζικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και άλλων επαγγελματιών που σχετίζονται με τις Συστάσεις.
12. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν πρέπει να τηρούν ανώνυμους λογαριασμούς ή λογαριασμούς με φανταστικά ή ανύπαρκτα ονόματα.
13. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποκτούν πληροφορίες για την πραγματική ταυτότητα των προσώπων για τα οποία ανοίγονται λογαριασμοί ή συνάπτονται συναλλαγές.

14. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πρέπει να διατηρούν αρχείο για τουλάχιστον πέντε έτη με όλα τα στοιχεία των συναλλαγών και των συμβάσεων προκειμένου να είναι σε θέση ανά πάσα στιγμή να δώσουν πληροφορίες στις αρμόδιες αρχές που πραγματοποιούν ελέγχους.
15. Απαιτείται μεγάλη προσοχή στις πολύπλοκες και μεγάλου ύψους συναλλαγές καθώς και στα ασυνήθιστα πρότυπα συναλλαγών που δεν έχουν προφανές οικονομικό ή νομικό σκοπό.
16. Στην περίπτωση που τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι τράπεζες υποψιάζονται ότι κάποια κεφάλαια προέρχονται πιθανόν από παράνομη δραστηριότητα θα πρέπει να αναφέρουν τις υποψίες τους αυτές στις αρμόδιες αρχές. Μάλιστα θα πρέπει να προβλέπεται νομοθετική ρύθμιση για την προστασία των τραπεζών, των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και του προσωπικού από κάθε ποινική ή αστική ευθύνη λόγω μη τήρησης του απορρήτου.
17. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, οι διευθυντές και οι λοιποί υπάλληλοι δεν πρέπει να ειδοποιούν τους πελάτες τους όταν αναφέρονται οι ύποπτες συναλλαγές στον αρμόδιο κρατικό φορέα.
18. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατά την αναφορά των ύποπτων συναλλαγών πρέπει να υπακούουν στις οδηγίες των αρχών.
19. Εάν ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα έχει υποψίες για έναν πελάτη οφείλει να προβεί σε διακοπή της συνεργασίας μαζί του και να κλείσει τους λογαριασμούς του.
20. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πρέπει να σχεδιάσουν και στην συνέχεια να εφαρμόσουν ένα πρόγραμμα κατά της νομιμοποίησης των παράνομων εσόδων. Το πρόγραμμα αυτό θα πρέπει σίγουρα να περιλαμβάνει τα εξής:
  - I. Τον καθορισμό εσωτερικής πολιτικής κάθε ιδρύματος, τις διαδικασίες και τους ελέγχους, την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στα διευθυντικά στελέχη καθώς και την θέσπιση κανόνων για την επιλογή και πρόσληψη του προσωπικού.
  - II. Την οργάνωση και παρακολούθηση του προγράμματος συνεχούς ενημέρωσης και εκπαίδευσης του προσωπικού.
  - III. Τη δημιουργία και εφαρμογή διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου και επικοινωνίας.

21. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να δίνουν πολλή προσοχή στις συναλλαγές με άτομα, εταιρίες και χώρες που δεν εφαρμόζουν σχετική νομοθεσία και δεν τηρούν επακριβώς τις 40 Συστάσεις.
22. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πρέπει να ελέγχουν αν οι παραπάνω αρχές τηρούνται και από τα υποκαταστήματα και τις θυγατρικές επιχειρήσεις στο εξωτερικό, ιδιαίτερα όταν αυτές είναι εγκατεστημένες σε χώρες που δεν έχουν εφαρμογή οι 40 Συστάσεις. Στην περίπτωση που η τοπική νομοθεσία δεν επιτρέπει την εφαρμογή των παραπάνω κανόνων, οι εποπτικές αρχές του μητρικού χρηματοπιστωτικού ιδρύματος πρέπει να ενημερώνονται.
23. Πρέπει διαρκώς να εξετάζεται η αποτελεσματικότητα των μέτρων εντοπισμού χρημάτων κατά τη φυσική μεταφορά τους στα σύνορα, δίχως όμως να παρουσιάζονται εμπόδια στην ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων.
24. Όλες οι χώρες θα πρέπει να μελετήσουν τη δυνατότητα ίδρυσης ενός συστήματος στο οποίο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι τράπεζες θα αναφέρουν όλες τις εγχώριες και μη συναλλαγές σε ξένα νομίσματα πάνω από ένα ποσό, έτσι ώστε ο κεντρικός φορέας να μπορεί να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματα μίας τέτοιας βάσης δεδομένων.
25. Οι χώρες πρέπει να προωθήσουν την ανάπτυξη σύγχρονων τεχνικών διαχείρισης χρημάτων, όπως τη χρήση πιστωτικών καρτών, επιταγών κ.α. προκειμένου να μειωθεί η εκτεταμένη χρήση μετρητών σε καθημερινή βάση.
26. Οι υπεύθυνοι εποπτείας των τραπεζών και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων πρέπει να εξασφαλίσουν ότι ισχύουν και εφαρμόζονται επαρκή προγράμματα για την καταπολέμηση του ζεπλούματος του βρώμικου χρήματος, ενώ παράλληλα θα πρέπει να συνεργάζονται και να παρέχουν την εμπειρία και την τεχνογνωσία τους στις δικαστικές και διωκτικές αρχές.
27. Οι αρχές πρέπει να εξασφαλίζουν την αποδοτική εφαρμογή των 40 Συστάσεων και σε άλλες επιχειρήσεις ή επαγγέλματα που μεσολαβούν στη διακίνηση μετρητών.
28. Οι αρχές πρέπει να δώσουν τις κατευθυντήριες γραμμές στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ώστε να εντοπίζουν άμεσα τις ύποπτες συναλλαγές.
29. Οι αρχές οφείλουν να πάρουν τα απαραίτητα μέτρα ώστε να εντοπίζουν και να ελέγχουν την απόκτηση και τον έλεγχο επιχειρήσεων από δράστες παράνομων πράξεων.

30. Οι νομισματικές αρχές πρέπει να μελετήσουν την περίπτωση στατιστικής παρακολούθησης των διεθνών μεταφορών μετρητών σε όλα τα νομίσματα προκειμένου να μπορούν να γίνουν υπολογισμοί των εισροών και εκροών ρευστών από διάφορες πηγές του εξωτερικού. Αυτές οι πληροφορίες πρέπει να δίνονται στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και στην Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών για να διευκολυνθούν οι διεθνείς μελέτες.
31. Οι διεθνείς αρχές, όπως είναι το Παγκόσμιο Συμβούλιο Τελωνείων και η Interpol πρέπει να έχουν την ευθύνη για την συγκέντρωση και παροχή πληροφοριών στις διωκτικές, εποπτικές και δικαστικές αρχές των κρατών για όλες τις εξελίξεις που σχετίζονται με το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Ομοίως πρέπει να πράξουν και οι κεντρικές τράπεζες και οι άλλες αρχές εποπτείας σε ότι αφορά τις τράπεζες και το λοιπό χρηματοπιστωτικό σύστημα.
32. Όλες οι χώρες πρέπει να προσπαθήσουν να δημιουργήσουν ένα συνεχώς βελτιούμενο διεθνές σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών όσον αφορά τις ύποπτες συναλλαγές.
33. Πρέπει να διασφαλιστεί ότι δεν υφίστανται διαφορές στην ορολογία και στη διατύπωση των διατάξεων μέσω διμερών ή πολυμερών συμβάσεων έτσι ώστε να μην επηρεάζεται η ικανότητα ή η προθυμία των κρατών για αμοιβαία δικαστική συνδρομή.
34. Η διεθνής συνεργασία πρέπει να βασίζεται σε ένα σύνολο διμερών και πολυμερών συμφωνιών που να στηρίζονται σε νομικές έννοιες γενικά αποδεκτές για το σκοπό διασφάλισης κάθε πιθανής αμοιβαίας βοήθειας στην καταπολέμηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος.
35. Κάθε χώρα πρέπει να προωθεί την καθιέρωση των κανόνων διεθνών συμβάσεων για την ανίχνευση, κατάσχεση και δήμευση των εσόδων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες στο εσωτερικό της δίκαιο.
36. Πρέπει να προωθούνται οι έρευνες και οι μελέτες που έχουν ως αντικείμενο το ξέπλυμα χρήματος και μάλιστα με τη συνεργασία των αρμόδιων αρχών.
37. Πρέπει να καθιερωθούν διαδικασίες παροχής αμοιβαίας βοήθειας σε ποινικά θέματα και ιδιαίτερα σε ότι αφορά την άρση του τραπεζικού απορρήτου, την έρευνα προσώπων, την κατάσχεση και την απόκτηση στοιχείων και μαρτυριών.
38. Οι αρμόδιες αρχές πρέπει να παρέχουν άμεσα βοήθεια στις αρχές άλλων χωρών για την εξακρίβωση της ταυτότητας, το μπλοκάρισμα λογαριασμών,

την κατάσχεση και δήμευση περιουσιακών στοιχείων που προήλθαν από εγκληματικές πράξεις.

39. Πρέπει να επιβληθεί ένας μηχανισμός που να βοηθά στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τον τόπο εκδίκασεως των υποδίκων στην περίπτωση που οι δράστες μπορούν να δικαστούν σε περισσότερες από μία χώρες.
40. Όλα τα κράτη οφείλουν να προβλέπουν την έκδοση ατόμων που σχετίζονται με ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ή άλλα ποινικά αδικήματα. Όλες οι χώρες πρέπει να αναγνωρίζουν ως ποινικό αδίκημα αυτήν πράξη και να επιτρέπουν την έκδοση.

4.8.1.2 Η Σύμβαση της Βιέννης

Η Σύμβαση της Βιέννης υπογράφηκε το Δεκέμβριο του 1988 από 67 χώρες για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών στο πλαίσιο της οποίας προβλέπεται και η ουσιαστική συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων δικαστικών και διοικητικών αρχών, η άρση του τραπεζικού απορρήτου και η υποχρέωση ποινικοποίησης πράξεων που σκοπό έχουν τη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων από εμπόριο ναρκωτικών. Από την Ελληνική Δημοκρατία η επικύρωση έγινε με το Νόμο 1990/1991 (ΦΕΚ Α', 193/16.12.91). Οι χώρες που υπέγραψαν και επικύρωσαν με νόμο τη Σύμβαση της Βιέννης υποχρεούνται τα εξής:

1. Να ποινικοποιήσουν το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και να διαβεβαιώνουν ότι τόσο οι κύριοι κατηγορούμενοι όσο και εκείνοι που βοηθούν εν γνώσει τους στην τέλεση αυτού του αδικήματος συμπεριλαμβάνονται στον ορισμό του.
2. Να ορίσουν κανόνες για την έκδοση σε άλλα κράτη των κατηγορούμενων για ξέπλυμα.
3. Να δημιουργήσουν μηχανισμούς και νόμους για την παρακολούθηση, το «πάγωμα» και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων από τα ναρκωτικά.
4. Να παρέχουν τη δυνατότητα στις αρμόδιες δικαστικές αρχές να προβαίνουν στην κατάσχεση βιβλίων και στοιχείων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.
5. Να θεσπίσουν διατάξεις για να επιτρέπεται στα δικαστήρια μίας χώρας να εκδικάζουν υποθέσεις ξεπλύματος βρώμικου χρήματος με παγκόσμιες διαστάσεις.

6. Να διευκολύνουν την ελεγχόμενη παράδοση ναρκωτικών προκειμένου να επιτευχθούν καλύτερα αποτελέσματα από τις αρμόδιες διοικητικές αρχές.
7. Να συνεργάζονται η μία χώρα με την άλλη σε θέματα ποινικού δικαίου σε διμερή ή πολυμερή βάση.

Η σύμβαση τέθηκε σε ισχύ στις 11 Νοεμβρίου του 1990 και κυρώθηκε από 170 κράτη (Τραγάκης Γ.).

4.8.1.3 Η Σύμβαση του Στρασβούργου (Σύμβαση Συμβουλίου της Ευρώπης)

Η Σύμβαση του Στρασβούργου, η οποία αφορά τη νομιμοποίηση, την ανίχνευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, έχει μείνει ανοιχτή από τις 8 Νοεμβρίου του 1990. Αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εργαλείο για τους εθνικούς νομοθέτες από το οποίο μπορούν να «αντλήσουν», κατά την προσπάθειά τους να αντιμετωπίσουν προβλήματα όπως τη διακίνηση ναρκωτικών, το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος κ.α. Τόσο η Σύμβαση του Στρασβούργου όσο και η Σύμβαση της Βιέννης είναι πολύ σπουδαίες και αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι αποτελούν τη βάση αναφοράς της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ «για την πρόληψη χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες».

Η προκειμένη σύμβαση κατά κύριο λόγο προσφέρει στον εθνικό νομοθέτη την ευχέρεια να ορίσει εναρμονισμένα μέτρα σχετικά με την κατάσχεση και δήμευση χρηματικών μέσων που χρησιμοποιούνται σε παράνομες δραστηριότητες καθώς και να προωθήσει τη διεθνή συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων δικαστικών, διοικητικών και διοικητικών αρχών. Επιπροσθέτως, μπορεί να παρέχει τη δυνατότητα στη δικαστική εξουσία και τις λοιπές αρχές να κατάσχουν λογιστικά βιβλία, έγγραφα και παραστατικά συναλλαγών δίχως αυτό να αντιτίθεται στο τραπεζικό απόρρητο. Εξάλλου η πλειονότητα των χωρών κατανοεί ότι το συμφέρον της κοινωνίας και η αποφυγή καταδίκης των αθώων υπερέχει της προστασίας του παρέχει το τραπεζικό απόρρητο. Αξίζει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι και στην Ελλάδα ο νομοθέτης έχει θεσπίσει διατάξεις προς το συμφέρον του κοινού όσον αφορά την άρση του τραπεζικού απορρήτου (Τραγάκης Γ.).

4.8.1.4 Η Διεθνής Σύμβαση Των Ηνωμένων Εθνών (1999)

Με τη σύμβαση αυτή προωθείται η επίτευξη διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των κρατών που θα προσχωρήσουν σε αυτήν μέσω της ποινικοποίησης των πράξεων που ορίζονται ως τρομοκρατικές και της επιβολής σχετικών κυρώσεων. Τέθηκε σε ισχύ στις 10 Απριλίου 2002 και έχει κυρωθεί από 132 χώρες μεταξύ των οποίων είναι και η χώρα μας.

4.8.2 Κοινοτικό Κανονιστικό Πλαίσιο

Το κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες βασίζεται κυρίως στα ακόλουθα:

4.8.2.1 Η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ

Μετά από πολυάριθμες διαπραγματεύσεις και σημαντικές αλλαγές στο περιεχόμενό της εξεδόθη στην οριστική μορφή της η Οδηγία στις 10.6.1991. Τα πιο κρίσιμα και αμφισβητούμενα σημεία ήταν τέσσερα και ήταν τα εξής: α. Ο ορισμός της έννοιας της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, β. Η διαβάθμιση της νομιμοποίησης των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ως ποινικά κολάσιμης πράξης, γ. Η γνωστοποίηση της ταυτότητας πελατών και δ. Η υποχρέωση καταγγελίας από μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Συγκεκριμένα, η Οδηγία επιβάλλει στα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς να ακολουθούν τα παρακάτω:

- ❖ Να απαιτούν απόδειξη της ταυτότητας από τους πελάτες όταν προχωρούν μαζί τους σε επιχειρηματικές σχέσεις.
- ❖ Να κρατούν τα στοιχεία για ένα εύλογο διάστημα, έτσι ώστε να αποφεύγονται προβλήματα στο μέλλον και να χρησιμοποιούνται ως αποδεικτικό υλικό σε ερευνητικές διαδικασίες.
- ❖ Να εξετάζουν λεπτομερώς κάθε ύποπτη συναλλαγή.
- ❖ Να συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές για την καταστολή του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος.

- ❖ Να μη γνωστοποιούν στους πελάτες τους το γεγονός της διαβίβασης πληροφοριών στις αρμόδιες αρχές.
- ❖ Να διενεργούν σε τακτά χρονικά διαστήματα διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου και προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης του προσωπικού.

Η συγκεκριμένη Οδηγία έχει ως άξονες του περιεχομένου της τη Σύμβαση της Βιέννης, η οποία έπαιξε το ρόλο του διεθνούς μέσου για την ποινική δίωξη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, και τη Σύμβαση του Στρασβούργου, η οποία περιλαμβάνει κυρίως κανόνες σχετικά με τη συνεργασία των αρμόδιων αρχών (Γκόρτσος Χ.).

4.8.2.2 Η 98/699/ΔΕΥ: Κοινή Δράση της 3^{ης} Δεκεμβρίου 1998

Στο πλαίσιο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης το Συμβούλιο συνέταξε ένα κείμενο Κοινής Δράσης, το οποίο αναφέρεται «στο ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος». Από το κείμενο αυτό και ειδικότερα από το Άρθρο 1 διαπιστώνουμε ότι τα κράτη μέλη συμφώνησαν ότι: «Για να βελτιωθεί η αποτελεσματική δράση κατά του οργανωμένου εγκλήματος, τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι δε θα διατυπωθούν ούτε θα διατηρηθούν επιφυλάξεις σχετικά με τα παρακάτω άρθρα της Σύμβασης του Στρασβούργου για το ξέπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και τη δήμευση των εσόδων που προέρχονται από εγκληματική δραστηριότητα (Δημήτραινας Γ.):

Συγκεκριμένα, α. Άρθρο 2: προκειμένου για έγκλημα που τιμωρείται με στέρηση της ελευθερίας ή κράτηση κατ' ανώτατο όριο ενός έτους, β. Άρθρο 6: προκειμένου για σοβαρά εγκλήματα. Τα εγκλήματα αυτά θα πρέπει οπωσδήποτε να περιλαμβάνουν τα εγκλήματα που τιμωρούνται με στέρηση της ελευθερίας ή κράτηση κατ' ανώτατο όριο άνω του ενός έτους, ή όσον αφορά τα κράτη που έχουν ελάχιστο όριο για εγκλήματα στο νομικό τους σύστημα, τα εγκλήματα που τιμωρούνται με στέρηση της ελευθερίας ή με κράτηση κατά κατώτατο όριο άνω των έξι μηνών. Το στοιχείο α. δεν θίγει τυχόν επιφυλάξεις που σχετίζονται με τη δήμευση προϊόντων του εγκλήματος που τιμωρούνται βάσει της φορολογικής νομοθεσίας.

4.8.2.3 Η 2001/500/ΔΕΥ: Απόφαση-πλαίσιο της 26^{ης} Ιουνίου 2001

Μετά από λίγα έτη το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε απόφαση-πλαίσιο και πιο αναλυτικά την «2001/500/ΔΕΥ:απόφαση-πλαίσιο της 26^{ης} Ιουνίου 2001 για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος». Με βάση αυτό καταργούνται το άρθρο 1, το άρθρο 3, το άρθρο 5 παρ.1 και το άρθρο 8 παρ.2 της Κοινής Δράσης 98/699/ΔΕΥ.

Συγκεκριμένα στο άρθρο 1 της απόφασης-πλαισίου σχετικά με τις επιφυλάξεις ως προς τη Σύμβαση του Στρασβούργου επισημαίνεται ότι: «Προκειμένου να ενισχυθεί η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, τα κράτη μέλη πρέπει να παίρνουν τα απαραίτητα μέτρα, ώστε να μην διατυπώσουν ούτε να διατηρήσουν επιφυλάξεις όσον αφορά τα ακόλουθα άρθρα της σύμβασης του Στρασβούργου: α. το άρθρο 2, εφόσον το έγκλημα τιμωρείται με στέρηση της ελευθερίας ή μέτρο ασφαλείας μέγιστης διάρκειας άνω του έτους. Εντούτοις τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρήσουν επιφυλάξεις για το άρθρο 2 της σύμβασης του Στρασβούργου όσον αφορά τη δήμευση προϊόντων φορολογικών αδικημάτων, με μόνο σκοπό να μπορούν να προβαίνουν στη δήμευση αυτών των προϊόντων, τόσο σε εθνικό όσο και σε πλαίσιο διεθνούς συνεργασίας, βάσει νομοθετημάτων του εθνικού, κοινοτικού και διεθνούς δικαίου επί θεμάτων είσπραξης φορολογικών απαιτήσεων, β. το άρθρο 6, προκειμένου για σοβαρά εγκλήματα. Τα εγκλήματα αυτά πρέπει οπωσδήποτε να περιλαμβάνουν τα εγκλήματα που τιμωρούνται με στέρηση της ελευθερίας ή μέτρο ασφαλείας μέγιστης διάρκειας άνω του έτους ή στα κράτη των οποίων το νομικό σύστημα προβλέπει ελάχιστες ποινές, τα εγκλήματα που τιμωρούνται με στέρηση της ελευθερίας ή μέτρο ασφαλείας ελάχιστης διάρκειας άνω των έξι μηνών».

Στο άρθρο 2 της απόφασης-πλαισίου με τίτλο «Κυρώσεις» επισημαίνεται επίσης ότι: Κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα, τα οποία συνάδουν με το ισχύον σ' αυτό σύστημα καταστολής, ώστε τα εγκλήματα που αναφέρει το άρθρο 6 παρ.1 στοιχεία α. και β. της σύμβασης του Στρασβούργου, όπως αυτά προκύπτουν από το άρθρο 1 στοιχείο β. της παρούσας απόφασης-πλαισίου να τιμωρούνται με ποινές στερητικές της ελευθερίας και μέγιστη διάρκεια εκτιθείσας ποινής να μην μπορεί να είναι μικρότερη από τέσσερα έτη».

Καταλήγοντας, διασαφηνίζεται ότι στο άρθρο 3 υπάρχει η εξής πρόβλεψη: «Δήμευση αντίστοιχης αξίας. Κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε η νομοθεσία και οι διαδικασίες του όσον αφορά τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος να επιτρέπουν επίσης, τουλάχιστον οσάκις αυτά τα προϊόντα του εγκλήματος δεν είναι δυνατόν να κατασχεθούν, τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων αξίας αντίστοιχης προς εκείνη των εν λόγω προϊόντων, στο πλαίσιο τόσο των αμιγώς εθνικών διαδικασιών όσο και των διαδικασιών που κινούνται κατόπιν αιτήσεως άλλου κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένων και των αιτήσεων για την εκτέλεση αλλοδαπών διαταγών δήμευσης. Ωστόσο τα κράτη μέλη μπορούν να αποκλείσουν τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων αξίας αντίστοιχης προς τα προϊόντα του εγκλήματος, εάν η αξία αυτή είναι μικρότερη των 4.000 ευρώ» (Δημήτραινας Γ.).

4.8.2.4 Η Οδηγία 2001/97/EK

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο, το 2001, συναποφάσισαν την τροπολογία της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ από την οποία προήλθε η Οδηγία 2001/97/EK. Μεταξύ άλλων ορίστηκαν τα εξής θέματα (Γκόρτσος Χ.):

- ❖ Μεγάλωσε το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, με την επιβολή υποχρεώσεων και σε άλλα, πέρα από τα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, φυσικά και νομικά πρόσωπα κατά την άσκηση των επαγγελματικών τους δραστηριοτήτων (εξωτερικοί λογιστές, ελεγκτές, συμβολαιογράφοι, δικηγόροι κ.α.).
- ❖ Οριστικοποιήθηκε η έννοια του πιστωτικού ιδρύματος με αυτόν της κωδικοποιητικής Οδηγίας 2000/12/EK σχετικά με την ανάληψη και άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων.
- ❖ Διευρύνθηκε το φάσμα των επιχειρήσεων που εμπίπτουν στην έννοια του χρηματοπιστωτικού οργανισμού.
- ❖ Κατέστη σαφής ο ορισμός της έννοιας της παράνομης δραστηριότητας.

4.8.3 Αλλαγές Και Μεταρρυθμίσεις Στο Διεθνές Και Κοινοτικό Κανονιστικό πλαίσιο

Με το πέρασμα των χρόνων μεσολάβησαν ποικίλα γεγονότα και εξελίξεις που επέφεραν ορισμένες αλλαγές στο ήδη υπάρχον κανονιστικό πλαίσιο, οι πιο σημαντικές από τις οποίες αναφέρονται συνοπτικά (Γκόρτσος Χ.):

Η FATF τροποποίησε τις 40 Συστάσεις της το 1996 και το 2003 προκειμένου να ενσωματώσει νέες πρακτικές και μεθόδους νομιμοποίησης των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και για να προνοήσει την αντιμετώπιση μελλοντικών κινδύνων. Παράλληλα το 2001 εξέδωσε και 9 Ειδικές Συστάσεις που αναφέρονται στην καταπολέμηση την τρομοκρατίας, οι οποίες σήμερα ισχύουν όπως τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν το 2004.

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία εξέδωσε την Έκθεση με τίτλο «Consolidated KYC (Know Your Customer) Risk Management» η οποία εμπριέχει λεπτομερείς αρχές σχετικά με τη διαχείριση κινδύνου στο πλαίσιο της ισχύουσας διαδικασίας αναγνώρισης και ταυτότητας των πελατών.

Όσον αφορά το κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο, αυτό βασίζεται στις εξής νέες νομικές πράξεις:

1. Οδηγία 2005/60/EK της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.
2. Οδηγία 2006/70/EK της 1^{ης} Αυγούστου 2006 σχετικά με τη θέσπιση μέτρων εφαρμογής της Οδηγίας 2005/60/EK όσον αφορά τον ορισμό του «πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου» καθώς και τα τεχνικά κριτήρια της δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και την εφαρμογή της εξαίρεσης σε περιπτώσεις άσκησης χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας σε περιστασιακή βάση.
3. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.1781/2006 της 15^{ης} Νοεμβρίου για τις πληροφορίες του πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών.

4.8.4 Το Ελληνικό Κανονιστικό Πλαίσιο

Λόγω της άνθισης του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και στον ελληνικό χώρο εμφανίστηκε αναγκαία η θέσπιση από

μέρους της κυβέρνησης και των αρμόδιων οργάνων ενός εθνικού κανονιστικού πλαισίου που να βρίσκεται σε αντιστοιχία με το διεθνές και κοινοτικό.

4.8.4.1 N.2331/1995, N.1990/1991, N. 2655/1988 και N.3034/2002

Το εθνικό μας κανονιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων και την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας αποτελείται από τις παρακάτω νομικές πράξεις μέσω των οποίων έχουν ενσωματωθεί στην ελληνική έννομη τάξη η ισχύουσα κοινοτική Οδηγία όπως και οι συμβάσεις της Βιέννης, του Στρασβούργου και των Ηνωμένων Εθνών:

- ❖ N. 2331/1995
- ❖ N. 1990/1991, 2655/1998 και 3034/2002

Πιο αναλυτικά, με το Νόμο 2331/1995 που σχετίζεται με την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες ποινικές διατάξεις ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο και οι διατάξεις της κοινοτικής Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ. Ο νόμος αυτός, ο οποίος βρίσκει εφαρμογή σε πιστωτικά ιδρύματα και χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, ισχύει όπως έχει διαμορφωθεί μετά από μεταγενέστερες τροποποιήσεις, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, τη διεύρυνση του καταλόγου των εγκλημάτων που συγκαταλέγονται στην έννοια «εγκληματική δραστηριότητα», τον ορισμό της «αρμόδιας αρχής» και τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε νομικά πρόσωπα.

Με το Νόμο 1990/1991 κυρώθηκε η Σύμβαση της Βιέννης του 1988 η οποία τέθηκε σε ισχύ την 27^η Απριλίου 1992 σύμφωνα με ανακοίνωση του Υπουργείου Εξωτερικών για να θέσει σε ισχύ τη «Σύμβαση κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών».

Αντίστοιχα με το Νόμο 2655/1998 κυρώθηκε η σύμβαση του Στρασβούργου του 1990 και με το Νόμο 3034/2002 η διεθνής σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της παράνομης χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

4.8.4.2 Αλλαγές Και Μεταρρυθμίσεις Στο Ελληνικό Κανονιστικό Πλαίσιο

Από τις πρώτες μεταρρυθμίσεις που θεσπίστηκαν στην ελληνική επικράτεια είναι η ΠΔΤΕ 2577/2006¹⁵, η οποία και εισήγαγε τις αρχές λειτουργίας της μονάδας κανονιστικής συμμόρφωσης. Έπειτα θεσπίστηκε ο Ν.3691/2008¹⁶, σκοπός του οποίου είναι η ενίσχυση και βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου για την πρόληψη και καταστολή των αδικημάτων της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Προς τούτο ενσωματώνονται στη νομοθεσία οι διατάξεις της Οδηγίας 2005/60/EK¹⁷ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης «σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας», διατάξεις της Οδηγίας 2006/70/EK¹⁸ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και αντικαθίστανται οι σχετικές διατάξεις του ν.2331/1995 (ΦΕΚ 173 Α'),

Στη συνέχεια, η απόφαση ΕΠΠΘ 281/2009¹⁹ της Τράπεζας της Ελλάδος εξειδίκευσε τις διατάξεις του Ν. 3691/2008 και αποφάσισε να επανακαθορίσει το πλαίσιο εποπτείας που αφορά στην αντιμετώπιση από τα εποπτευόμενα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, αντικαθιστώντας την ΕΠΠΘ 231/2006.

Σημαντικές τροποποιήσεις του ν. 3691/2008 πραγματοποιήθηκαν μεταγενέστερα με το Ν. 3875/2010²⁰ (αφορούν κυρίως στο ποινικό αδίκημα της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας) και το Ν. 3932/2011²¹ (αφορούν στη διάρθρωση της Αρχής Καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και τις διαδικασίες δέσμευσης των περιουσιακών στοιχείων των υποκείμενων σε συγκεκριμένες οικονομικές κυρώσεις προσώπων, ομάδων ή οντοτήτων).

¹⁵ http://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomothesia/pdte2577_20_03_06.htm

¹⁶ <http://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/10>

¹⁷ <http://eur->

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:309:0015:0036:el:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:309:0015:0036:el:PDF)

¹⁸ <http://eur->

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:214:0029:0034:EL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:214:0029:0034:EL:PDF)

¹⁹ <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/moneyl/acts.aspx>

²⁰ <http://criminal.law.duth.gr/el/poinika-epikaira/nomothesia/148-nomoth02.html>

²¹ <http://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/305>

4.8.4.3 Οι Υποχρεώσεις Και Τα Μέτρα Των Ελληνικών Τραπεζών

Η Τράπεζα της Ελλάδος με την απόφαση *ΕΤΠΘ 281/2009* όρισε τα εξής προκειμένου να καταστείλει το φαινόμενο της νομιμοποίησης των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (Γκόρτσος Χ., ΕΤΠΘ 281/2009-ΤτΕ⁶):

- ❖ Προσέγγιση του Ξεπλύματος Χρήματος με βάση τον κίνδυνο (Risk Based Approach)
- ❖ Εξειδικευμένες διαδικασίες πιστοποίησης και επαλήθευσης ταυτότητας πελατών
- ❖ Μέτρα δέουσας επιμέλειας
- ❖ Εντοπισμός, χειρισμός και αναφορά ύποπτων και ασυνήθων συναλλαγών
- ❖ Διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου και επικοινωνίας
- ❖ Παροχή πληροφοριών στην Τράπεζα της Ελλάδος
- ❖ Εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού

Πιο αναλυτικά,

Προσέγγιση του Ξεπλύματος Χρήματος με βάση τον κίνδυνο (Risk Based Approach)

Η προσέγγιση του Ξεπλύματος Χρήματος με βάση τον κίνδυνο σχετίζεται με τις ενέργειες του κάθε χρηματοπιστωτικού ιδρύματος προκειμένου να λάβει μέτρα δέουσας επιμέλειας ώστε να είναι σε θέση να αιτιολογήσει οτιδήποτε προς την Τράπεζα της Ελλάδος όταν αυτό ζητηθεί. Είναι δέσμευση του Χρηματοπιστωτικού ιδρύματος να πάρει ανάλογης έκτασης μέτρα και να τα εφαρμόσει αποτελεσματικά και με συνέπεια. Η προσέγγιση με βάση τον κίνδυνο στηρίζεται σε 4 βασικούς άξονες:

- Πολιτική αποδοχής του πελάτη (Customer Acceptance Policy)
- Εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη- δημιουργία συναλλακτικού προφίλ πελάτη (Customer Due Diligence- Customer Identification- KYC)
- Συνεχής παρακολούθηση των συναλλαγών-λογαριασμών
- Διαχείριση κινδύνου Ξεπλύματος Χρήματος και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας

Πολιτική αποδοχής του πελάτη

Όλοι οι πελάτες κατηγοριοποιούνται με βάση τον κίνδυνο Ξεπλύματος Χρήματος και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας. Ενδεικτικά κριτήρια κινδύνου είναι τα γεωγραφικά κριτήρια, η επαγγελματική δραστηριότητα του πελάτη, τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που παρέχονται στον πελάτη και η γενικότερη συναλλακτική του συμπεριφορά. Ο έλεγχος του πελάτη γίνεται με βάση καταλόγους περιοριστικών μέτρων που εκδίδονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα από την ΕΕ, τον Ο.Η.Ε., το ΟFAC και τις Ελληνικές αρχές. Στη διάθεση της Τράπεζας υπάρχουν σημαντικές πηγές πληροφόρησης όπως είναι η λίστα Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, ο ΟFAC, το Υπουργείο Εσωτερικών, η Γενική Γραμματεία Δημόσιας Τάξης, ο Τειρεσίας (Διατραπεζικά Συστήματα Πληροφοριών ΑΕ) και οι Commercial Lists (Εμπορικές λίστες/συμπεριλαμβάνονται και Πολιτικός Εκτεθειμένα Πρόσωπα PEP's).

Αποτελεί υποχρέωση της τράπεζας να είναι συνεπής στην καταγραφή και κατηγοριοποίηση πελατών που ενδέχεται να την εκθέσουν σε κίνδυνο, να υιοθετεί κριτήρια μη αποδεκτού κινδύνου, να διακόπτει για σχετικούς λόγους επιχειρηματικές σχέσεις ή να μη προβαίνει σε νέες και να ελέγχει και κατηγοριοποιεί την επιχειρηματική σχέση κατά την έναρξή της.

Τα γεωγραφικά κριτήρια κινδύνου αφορούν τη χώρα προέλευσης του πελάτη (κάτοικος/μη κάτοικος), τη χώρα διεξαγωγής των εργασιών του πελάτη, το νομικό καθεστώς και τη χώρα ίδρυσης του νομικού προσώπου, καθώς και τη χώρα προέλευσης και προορισμού των κεφαλαίων. Οι χώρες παγκοσμίως κατατάσσονται με βάση τον κίνδυνο Ξεπλύματος Χρήματος και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και διαχωρίζονται σε εκείνες που συνεργάζονται με τη FATF, σε εκείνες που δεν συνεργάζονται με τη FATF και σε εκείνες για τις οποίες υπάρχουν περιορισμοί από διεθνείς οργανισμούς.

Η επιχειρηματική – επαγγελματική δραστηριότητα του πελάτη είναι το δεύτερο κριτήριο στο οποίο οι Τράπεζες οφείλουν να επιστήσουν την προσοχή τους και ιδιαίτερα στα ακόλουθα:

- ❖ Πολύπλοκη δομή εταιριών
- ❖ Εταιρίες με ανώνυμες μετοχές
- ❖ Μετοχική σύνθεση στην οποία συμμετέχουν άλλα νομικά πρόσωπα που έχουν συσταθεί σε υπεράκτια κέντρα
- ❖ Πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα- PEP's

Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που παρέχονται στον πελάτη μπορούν να αποτελέσουν ένδειξη παράνομης δραστηριότητας καθώς ορισμένα από αυτά θα μπορούσαν να θεωρηθούν ύποπτα. Τέτοιου είδους προϊόντα είναι τα εμβάσματα, οι υπηρεσίες Private Banking, πολύπλοκα επενδυτικά προϊόντα και υπηρεσίες μετατροπής συναλλάγματος.

Τέλος, αν η συναλλακτική συμπεριφορά του πελάτη παρουσιάζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σε στοιχεία όπως:

- ❖ Μη αυτοπρόσωπη παρουσία του πελάτη (χρήση εντολοδόχων, πληρεξουσίων και αντιπροσώπων)
- ❖ Συναλλαγές που ευνοούν την ανωνυμία του πελάτη (χρήση νέων τεχνολογιών)
- ❖ Πολυπλοκότητα συναλλαγών
- ❖ Όγκος, μέγεθος και είδος επιχειρηματικών συναλλαγών

Ταυτοποίηση του πελάτη- συναλλακτικό προφίλ

Μονόδρομος στην εγγυημένη ταυτοποίηση του πελάτη και στη δημιουργία συναλλακτικού προφίλ είναι η συλλογή και κατοχή επαρκών πληροφοριών. Αρχικά είναι απαραίτητη η ταυτοποίηση των στοιχείων του πελάτη όσον αφορά τα δημογραφικά του χαρακτηριστικά (ονοματεπώνυμο, αριθμό ταυτότητας, εκδίδουσα αρχή, ημερομηνία ταυτότητας, ημερομηνία και τόπος γέννησης, διεύθυνση κατοικίας, τηλέφωνο επικοινωνίας, επάγγελμα, ΑΦΜ και υπόδειγμα υπογραφής) με σχετικά πιστοποιητικά – δικαιολογητικά έγγραφα όπως το δελτίο ταυτότητας, πρόσφατος λογαριασμός Οργανισμού Κοινής Ωφέλειας, Βεβαίωση Εργοδότη, αντίγραφο πρόσφατης μισθοδοσίας, έναρξη επιτηδεύματος, πρόσφατο εκκαθαριστικό και υπογραφή του πελάτη ενώπιον αρμοδίου υπαλλήλου της τράπεζας. Τα έντυπα ταυτοποίησης επιδεικνύονται πρωτότυπα και φυλάσσονται αντίγραφα, θα πρέπει να είναι θεωρημένα εφόσον προσκομίζονται αντίγραφα, σε περίπτωση αμφιβολίας θα πρέπει να γίνεται διασταύρωση των στοιχείων από την αρμόδια αρχή. Οι διαδικασίες δέουσας επιμέλειας και ειδικότερα η ταυτοποίηση πελατών γίνεται για όλους τους συνδικαιούχους του λογαριασμού. Για πελάτες μη κατοίκους ζητούνται οι ίδιες πληροφορίες και εφαρμόζονται οι ίδιες διαδικασίες που ισχύουν για πελάτες κατοίκους Ελλάδος. Όταν πρόκειται για νομικό πρόσωπο ζητούνται στοιχεία αναλόγως της νομικής μορφής της επιχείρησης όπως ενδεικτικά επωνυμία, έδρα, σκοπός, μέλη Δ.Σ. και διαχειριστές, τρόπος εκπροσώπησης, χρονολογία και αριθμός σύστασης κλπ. Τα στοιχεία που ζητούνται αφορούν τους νόμιμους εκπροσώπους,

τους πραγματικούς δικαιούχους και τα εξουσιοδοτούμενα άτομα για κινήσεις λογαριασμών. Τα νομιμοποιητικά έγγραφα πρέπει να επιδεικνύονται πρωτότυπα ή επικυρωμένα από Δημόσια Αρχή. Μέτρα δέουσας επιμέλειας πρέπει να λαμβάνονται κατά τη σύναψη ή τροποποίηση επιχειρηματικής σχέσης, όταν διενεργούνται συναλλαγές άνω των €15.000, όταν αλλάζει ο τρόπος κίνησης του λογαριασμού, όταν υπάρχει υπόνοια νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, όταν υπάρχουν αμφιβολίες για την ακρίβεια ή πληρότητα των στοιχείων του πελάτη ή όταν επέλθει ουσιαστική αλλαγή στα στοιχεία του πελάτη. Σχετικά με το συναλλακτικό προφίλ του πελάτη, πρέπει να υιοθετείται πολιτική KNOW YOUR CUSTOMER (KYC) βάσει της οποίας θα καταγράφεται ο σκοπός ανοίγματος του λογαριασμού ή η σύναψη της επιχειρηματικής σχέσης, η προβλεπόμενη κίνηση του λογαριασμού, τα είδη συναλλαγών που μπορούν να γίνουν, η αναμενόμενη πηγή των κεφαλαίων που θα πιστώνονται στον λογαριασμό, ο αναμενόμενος προορισμός των τυχόν εξερχόμενων εμβασμάτων ή πληρωμών, το μέγεθος και οι πηγές των περιουσιακών στοιχείων και εισοδημάτων του πελάτη και η περιγραφή των επαγγελματικών-επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του.

Συνεχής παρακολούθηση των συναλλαγών – λογαριασμών

Η συνεχής και συνεπής παρακολούθηση των συναλλαγών και των λογαριασμών του πελάτη συνδράμει αποτελεσματικά στον εντοπισμό ασυνήθιστων και ύποπτων συναλλαγών. Υπάρχουν ορισμένα ειδικά σημεία προβληματισμού που θα μπορούσαν υπό προϋποθέσεις να αποτελέσουν ενδείξεις ύποπτων συναλλαγών. Τέτοια παραδείγματα είναι: Εάν ο πελάτης αρνείται να προσκομίσει και να επιδείξει την ταυτότητά του, εάν παρέχει ελλιπή, ανορθόδοξα ή ψευδή στοιχεία, εάν η έδρα/κατοικία βρίσκεται σε αδικαιολόγητα μεγάλη απόσταση από το τραπεζικό κατάστημα, εάν διέκοψε χωρίς προφανή λόγο πρόσφατα κάποια άλλη τραπεζική του συνεργασία, εάν το όνομά του εμπλέκεται σε δυσμενείς δημοσιοποιημένες πληροφορίες, εάν συνηθίζει να συναλλάσσεται με μετρητά όταν εταιρίες/πρόσωπα του ιδίου κλάδου χρησιμοποιούν επιταγές ή γραμμάτια, εάν κάνει πολλαπλές συναλλαγές χωρίς προφανή λόγο ή εάν υπάρχει εμφανής δυσαναλογία του ύψους των συναλλαγών του σε αντιπαράθεση με τη δηλωθείσα ή διαφαινόμενη οικονομική κατάσταση.

Αξιοσημείωτο είναι ότι με βάση την ίδια απόφαση (ΕΤΠΘ 281/5/17.03.2009) το εκάστοτε τραπεζικό κατάστημα είναι υποχρεωμένο να εξετάζει τις συναλλαγές του πελάτη και όταν πρόκειται για αναλήψεις μεγαλύτερες των €250.000, η απόδοση των χρημάτων γίνεται μόνο με έκδοση τραπεζικής επιταγής ή εξερχόμενου εμβάσματος. Οι συναλλαγές που εξετάζονται με ιδιαίτερη προσοχή είναι συναλλαγές με μετρητά ή επιταγές, μεταφορές κεφαλαίων, χρηματοδοτήσεις, συναλλαγές με μη συνεργαζόμενες χώρες FATF και εμβάσματα χωρίς αναγραφή στοιχείων πελάτη. Επίσης, οι συναλλαγές με μετρητά άνω των €60.000 ή ισότιμο σε ξένο νόμισμα, μετρητά άνω των €15.000 όταν αυτές γίνονται με «μικρά χαρτονομίσματα» (€5, €10), αγορές πωλήσεις ξένων τραπεζογραμματίων άνω των €15.000 σε ισοτιμία και καταθέσεις επίσης άνω των €15.000 σε λογαριασμούς off-shore εταιριών.

Διαχείριση κίνδυνου ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας

Η τράπεζα εκδίδει μέσω του τμήματος Compliance σχετικό έντυπο αναφοράς ύποπτων συναλλαγών το οποίο συμπληρώνεται από τον αρμόδιο υπάλληλο και αποστέλλεται σε περίπτωση εντοπισμού ανάλογης περίπτωσης. Το τμήμα Compliance με τη σειρά του παρακολουθεί, καταγράφει και αρχειοθετεί οτιδήποτε αφορά το συγκεκριμένο πελάτη και αναλαμβάνει ενέργειες κατόπιν άρσης τραπεζικού απορρήτου κατ' εντολής των αρχών. Αυστηρότερα μέτρα για την καταπολέμηση δραστηριοτήτων σχετικών με το ξέπλυμα μαύρου χρήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας έλαβε και η Τράπεζα της Ελλάδος, μετά την έκδοση απόφασης της ΕΤΠΘ και συγκεκριμένα: επιβάλλεται στα πιστωτικά ιδρύματα να έχουν καταγεγραμμένη πολιτική για την καταπολέμηση του ξεπλύματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, εγκεκριμένη από το διοικητικό τους συμβούλιο, πέρα από την ήδη προβλεπόμενη υποχρέωση εφαρμογής συγκεκριμένων μέτρων και διαδικασιών για τον σκοπό αυτόν. Με τον τρόπο αυτόν δημιουργείται ευθύνη στη διοίκηση της κάθε τράπεζας σε περίπτωση που δεν πέσει στην αντίληψη των υπαλλήλων της μια παράνομη δραστηριότητα, κάτι που δεν ίσχυε παλαιότερα. Τέλος, συνιστάται στα πιστωτικά ιδρύματα, με σκοπό τη μείωση του σχετικού κινδύνου, να αποφεύγεται η χρήση μετρητών σε περίπτωση ανάληψης ποσού μεγαλύτερου των 250.000 ευρώ και να χρησιμοποιείται τραπεζική επιταγή ή εντολή πληρωμής σε τραπεζικό λογαριασμό. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι για μικρότερα ποσά δεν θα υπάρχει έλεγχος.

Μέτρα δέουσας επιμέλειας

Οι κύριες κατηγορίες περιπτώσεων υψηλού κινδύνου που απαιτούν αυξημένη δέουσα επιμέλεια σύμφωνα είναι οι εξής:

- ❖ Λογαριασμοί πελατών μη κατοίκων: Για τους πελάτες μη κάτοικους θα πρέπει να εφαρμόζονται ανάλογα μέτρα δέουσας επιμέλειας, να γίνεται πολύ καλός έλεγχος των προσκομιζόμενων εγγράφων καθώς και διασταύρωση των στοιχείων μέσω Filtering για καταλόγους περιοριστικών μέτρων του Ο.Η.Ε. και της Ε.Ε.
- ❖ Πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα- PEP's: Πρόκειται για φυσικά πρόσωπα που είναι επώνυμα και έχουν κάποιο δημόσιο λειτούργημα. Ο έλεγχος στην προκειμένη περίπτωση διευρύνεται και στο συγγενικό τους περιβάλλον, σε γνωστούς και συνεργάτες τους.
- ❖ Εταιρίες με ανώνυμες μετοχές: Επιβάλλεται η πιστοποίηση και επαλήθευση της ταυτότητας των πραγματικών δικαιούχων, νομίμων εκπροσώπων, εξουσιοδοτημένων προσώπων για τις κινήσεις των τυχόν λογαριασμών. Σημειώνεται επίσης ότι σε περίπτωση μεταβίβασης μετοχών ή μεταβολής στο καθεστώς της εταιρίας, είναι απαραίτητη η σύνταξη της σχετικής γραπτής δήλωσης δέσμευσης του νέου νομίμου εκπροσώπου προς την Τράπεζα. Επίσης είναι σημαντικό η Τράπεζα να γνωρίζει τη διεύρυνση των γεωγραφικών ορίων δραστηριοποίησης της εταιρίας.
- ❖ Λογαριασμοί υπεράκτιων εταιριών: Στις περιπτώσεις που ο συναλλασσόμενος είναι υπεράκτια εταιρία ή η εταιρεία του Α.Ν. 89/67, όπως ισχύει, ή είναι οντότητα ειδικού σκοπού (special purpose vehicle) επιδεικνύεται από τα ΠΙ αυξημένη δέουσα επιμέλεια. Για τον καθορισμό των χωρών στις οποίες λειτουργούν υπεράκτιες (**εξωχώριες**) εταιρείες λαμβάνεται υπόψη η απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 1108437/2565/ΔΟΣ (ΦΕΚ Β. 1590/16-11-2005) ή οποιαδήποτε κανονιστική πράξη την έχει τροποποιήσει ή αντικαταστήσει. Τα ΠΙ εφαρμόζουν κατ' ελάχιστον τα παρακάτω πρόσθετα μέτρα επιμέλειας για τις ανωτέρω εταιρείες:

Λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την πλήρη διαπίστωση της διάρθρωσης της κυριότητας και του ελέγχου της εταιρείας και την εξακρίβωση της ταυτότητας των πραγματικών δικαιούχων φυσικών προσώπων. Για τον εντοπισμό των πραγματικών δικαιούχων απαιτείται: (i) είτε η έγγραφη δήλωση του νομίμου εκπροσώπου της εταιρείας με την προσκόμιση επικυρωμένων αντιγράφων πιστοποίησης και επαλήθευσης της ταυτότητάς τους (ii) είτε η πιστοποίηση και επαλήθευση της ταυτότητάς τους από αρμόδιο για τις χρηματοδοτήσεις στέλεχος του ΠΙ, ύστερα από έγκριση ανώτερου διευθυντικού στελέχους, βάσει εγγράφων, δεδομένων ή πληροφοριών από αξιόπιστη και ανεξάρτητη πηγή. Στην τελευταία περίπτωση, τα ΠΙ τηρούν φάκελο της υπεράκτιας εταιρείας, όπου φυλάσσονται όλα τα σχετικά έγγραφα, τα οποία είναι επικαιροποιημένα και τίθενται, εφόσον ζητηθούν αρμοδίως, στη διάθεση της Τράπεζας της Ελλάδος.

Λαμβάνουν γραπτή δήλωση από το νόμιμο εκπρόσωπο με την οποία δεσμεύεται ότι, σε περίπτωση που οι μετοχές των πραγματικών δικαιούχων μεταβιβαστούν σε τρίτο ή συμβεί οποιαδήποτε σημαντική μεταβολή στο καθεστώς της εταιρείας, θα το ανακοινώσει άμεσα στο ΠΙ. Εάν υπάρξει αλλαγή στους πραγματικούς δικαιούχους της εταιρείας, τα ΠΙ εξετάζουν κατά πόσον ενδείκνυται η συνέχιση της επιχειρηματικής σχέσης.

Συγκρίνουν σε τακτά χρονικά διαστήματα την πραγματική κίνηση του λογαριασμού της εταιρείας με την αναμενόμενη, σύμφωνα με το οικονομικό/συναλλακτικό της προφίλ. Σημαντικές αποκλίσεις διερευνώνται και τα αποτελέσματα καταχωρούνται στο σχετικό φάκελο της εταιρείας.

- ❖ Εμπιστεύματα (trust): Στην περίπτωση αυτή η τράπεζα οφείλει να ανιχνεύσει τον πραγματικό δικαιούχο (κάτοχος τουλάχιστον 25% Μ.Κ.) και να έχει καταγράψει στοιχεία όπως επωνυμία, ημερομηνία σύστασης, ταυτότητα εμπλεκομένων, σκοπό δημιουργίας και ύπαρξης, δραστηριότητα, πηγή και προέλευση χρημάτων.
- ❖ Λογαριασμοί ενώσεων προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα
- ❖ Λογαριασμοί Private Banking: Η αποδοχή ενός πελάτη στον τομέα του Private Banking απαιτεί συνήθως ειδική έγκριση από το αρμόδιο στέλεχος της Τράπεζας. Και σε αυτή την περίπτωση κρίνεται σκόπιμη η ταυτοποίηση των πραγματικών

δικαιούχων αλλά και η διευκρίνιση εάν πρόκειται για Πολιτικώς Εκτεθειμένο Πρόσωπο. Η πηγή των επενδεδυμένων κεφαλαίων ερευνάται επίσης ενώ σχηματίζεται αναλυτική εικόνα του πελάτη και των αναγκών του.

- ❖ Έναρξη επιχειρηματικής σχέσης ή συναλλαγές χωρίς φυσική παρουσία πελάτη: Απαραίτητη κρίνεται η ταυτοποίηση του πραγματικού δικαιούχου και του εκπροσώπου, πρόσθετα έγγραφα πιστοποίησης ταυτότητας.
- ❖ Συναλλαγές με χώρες που δεν εφαρμόζουν επαρκώς συστάσεις της FATF: Προβλέπεται η δημοσίευση των χωρών με ισοδύναμο πλαίσιο εποπτείας ενώ σημαντικό ρόλο παίζουν και οι εκθέσεις αξιολόγησης.

Εντοπισμός, χειρισμός και αναφορά ύποπτων και ασυνήθων συναλλαγών

Τα αρμόδια στελέχη για την πρόληψη του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας αφού εξετάσουν με τη δέουσα επιμέλεια κάθε ύποπτη συναλλαγή θα πρέπει να αναφέρουν οποιαδήποτε αμφιβολία έχουν στην Εθνική Αρχή και παράλληλα να συμπεριλάβουν στην αναφορά τους όλα τα απαραίτητα στοιχεία που έχουν συγκεντρώσει.

Διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου και επικοινωνίας

Βεβαίως θα πρέπει να υφίστανται και ορισμένες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου και επικοινωνίας και πιο αναλυτικά θα πρέπει:

- ❖ Όλοι οι υπάλληλοι να γνωρίζουν το πρόσωπο στο οποίο θα αναφέρουν τις πληροφορίες τους που σχετίζονται με τις συναλλαγές που πιστεύουν ότι σκοπό έχουν το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ή τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.
- ❖ Να υφίσταται ευκρινής και όσο το δυνατό συντομότερος δρόμος επικοινωνίας μέσω του οποίου θα διαβιβάζονται οι πληροφορίες για τις ύποπτες συναλλαγές.
- ❖ Να κατανέμονται σαφείς ευθύνες και καθήκοντα για διασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης της πολιτικής και των διαδικασιών πρόληψης

του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

- ❖ Να εφαρμόζονται σε επίπεδο ομίλου διαδικασίες και έλεγχοι για την πρόληψη του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και να ενημερώνεται η Τράπεζα της Ελλάδος για κάθε τυχόν απόκλιση της νομοθεσίας της χώρας υποδοχής.
- ❖ Να συμπεριλαμβάνεται στην έκθεση των εξωτερικών ελεγκτών και η αξιολόγηση της επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας του συστήματος πρόληψης του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Παροχή πληροφοριών στην Τράπεζα της Ελλάδος

Στην ειδική περίπτωση που κάποιο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα υποπτευτεί μία συναλλαγή θα πρέπει να συντάξει μία έκθεση προς τη Διεύθυνση Εποπτείας του Πιστωτικού Συστήματος της Τράπεζας της Ελλάδας στην οποία θα περιλαμβάνει τις παρακάτω πληροφορίες:

- ❖ Ονοματεπώνυμο, θέση και στοιχεία της πράξης διορισμού του αρμόδιου στελέχους για την πρόληψη του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και του αναπληρωτή του.
- ❖ Αντίγραφο των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου και επικοινωνίας που έχει εγγράφως θεσπίσει για να προλαμβάνει και να εμποδίζει τη διενέργεια ύποπτων συναλλαγών καθώς και συνοπτικές πληροφορίες για τα βασικά μέτρα που λήφθηκαν και υιοθετήθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους.
- ❖ Τους ελέγχους που πραγματοποιήθηκαν και τις τυχόν αδυναμίες που εντοπίστηκαν.
- ❖ Τον αριθμό των αναφορών των ύποπτων συναλλαγών που υποβλήθηκαν από υπαλλήλους προς το αρμόδιο στέλεχος και τον αριθμό των αναφορών των ύποπτων συναλλαγών που υποβλήθηκαν από το αρμόδιο στέλεχος προς την Εθνική Αρχή.
- ❖ Τα εκπαιδευτικά σεμινάρια που παρακολούθησε το αρμόδιο στέλεχος και το περιεχόμενό τους.
- ❖ Τις πληροφορίες που αναφέρονται στην εκπαίδευση που έγινε στο προσωπικό κατά τη διάρκεια του έτους, και συγκεκριμένα τον αριθμό των σεμιναρίων

που οργανώθηκαν, τη διάρκειά τους, τον αριθμό των υπαλλήλων που έλαβαν μέρος και τη θέση που κατείχαν.

Εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού

Η εκπαίδευση και επιμόρφωση τόσο σε επίπεδο οργάνων διοικητικής διαχείρισης και υπηρεσιακών μονάδων των πιστωτικών ιδρυμάτων όσο και σε επίπεδο προσωπικού έχει αποδειχτεί ότι συμβάλλει ουσιαστικά στην αποτελεσματικότητα του συστήματος αντιμετώπισης του κινδύνου από το ξέπλυμα χρήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Για το λόγο αυτό τα πιστωτικά ιδρύματα δεσμεύονται να εκπονούν, παρακολουθούν και παρέχουν εκπαιδευτικά προγράμματα για τους υπαλλήλους τους.

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

5.1 Η Υπόθεση Της Τράπεζας BCCI

Η ιστορία αυτής της δημοφιλούς διεθνούς τράπεζας είναι γεμάτη παραδείγματα υποθάψεως και διευκολύνσεως εγκληματικών πράξεων, παραβίασεως των κανόνων εποπτείας και της έννομης τάξης καθώς και των τεράστιων δυνατοτήτων που έχει το οργανωμένο έγκλημα όταν εξασφαλίζει τη συνεργασία κάποιου πιστωτικού ιδρύματος. Η τράπεζα αυτή είναι γνωστό ότι παρείχε προσωπικές τραπεζικές εξυπηρετήσεις και ειδική μεταχείριση σε πολύ πλούσιους πελάτες τόσο σε τριτοκοσμικές χώρες όσο και σε αναπτυγμένες, οι οποίοι εξασφάλιζαν την απαλλαγή τους από φορολογικές και άλλες υποχρεώσεις απολαμβάνοντας ταυτόχρονα απόλυτη μυστικότητα σε ότι αφορά την κίνηση και το ύψος των τραπεζικών λογαριασμών τους σε ολόκληρη την υφήλιο λόγω της εγκατάστασής της σε φορολογικούς παραδείσους. Το 1986 άρχισαν να κυκλοφορούν φήμες πως η πασίγνωστη αυτή τράπεζα αντιμετώπιζε προβλήματα φερεγγυότητας και ότι είχε εμπλακεί σε επικίνδυνες δοσοληψίες με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις του εγκλήματος. (Τραγάκης Γ.) Λίγο αργότερα οι φήμες επιβεβαιώθηκαν αφού πράγματι η BCCI βρέθηκε αναμειγμένη με πολυάριθμες υποθέσεις που σχετίζονταν με ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, λαθρεμπόριο όπλων, δωροδοκίες, απάτες κ.α. Μάλιστα ανάμεσα στα ονόματα με τα οποία συναλλάσσονταν ήταν ο Noriega, ο Saddam, ο Marcos, ο Πρόεδρος του Περού Alan Garcia, ο Daniel Ortega, ο ηγέτης της contra Adolfo Calero και έμποροι όπλων όπως ο Adnan Khashoggi.²² Βασισμένοι σε όλα αυτά τα γεγονότα αλλά και τις περαιτέρω υποψίες αρκετοί είναι αυτοί που την αποκάλεσαν «Διεθνή Τράπεζα των Απατεώνων και των Εγκληματιών» (Bank of Crooks and Criminals International).

5.1.1 Εισαγωγικά Για Την BCCI

---

²² http://www.bibliotecapleyades.net/sociopolitica/sociopol_globalbanking118.htm

Η BCCI (Bank of Credit and Commerce International) ήταν μια μεγάλη διεθνής τράπεζα που ιδρύθηκε το έτος 1972 από τον Agha Hasan Abedi, έναν Πακιστανό χρηματοδότη. Η Τράπεζα είχε συσταθεί στο Λουξεμβούργο, διατηρώντας την έδρα της στο Καράτσι και το Λονδίνο. Μέσα σε μια δεκαετία η BCCI έφτασε στο αποκορύφωμά της επιτυγχάνοντας τα εξής: Λειτουργήσε σε 78 χώρες, κατείχε πάνω από 400 καταστήματα και είχε περιουσιακά στοιχεία αξίας άνω των 20 δισεκατομμυρίων δολαρίων, καθιστώντας την έβδομη μεγαλύτερη ιδιωτική τράπεζα στον κόσμο. Η BCCI δημιουργήθηκε κατά κύριο λόγο από τα κεφάλαια του Sheikh Zayed bin Sultan Al Nahyan, προσωπικότητα ισχυρή, ο οποίος ήταν ο κυβερνήτης του Αμπού Ντάμπι στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και της Bank of America, αφού κατείχε το 25% του κεφαλαίου της.

Όσον αφορά τον ιδρυτή της BCCI, Abedi, ήταν ένας παραγωγικός τραπεζίτης ο οποίος προηγουμένως είχε δημιουργήσει την United Bank του Πακιστάν το 1959. Πριν την κρατικοποίηση αυτής το 1974, προσπάθησε να δημιουργήσει μια νέα υπερεθνική οντότητα στον τραπεζικό τομέα. Σε αντίθεση με την United Bank, ήθελε να λειτουργεί με τρόπο που να αψηφά την ικανότητα της πακιστανικής κυβέρνησης, ή οποιασδήποτε άλλης, να εμποδίζει τους στόχους της. Θα ήταν η πρώτη παγκόσμια, διεθνής, και μάλιστα διακρατική τράπεζα στον κόσμο: μια φιλανθρωπική οργάνωση, ένα ίδρυμα, μια ναυτιλιακή αυτοκρατορία, ένας μεγάλος ασφαλιστής, μια χρηματιστηριακή εταιρία, μια εταιρία ανταλλαγής εμπορευμάτων, ένας εκδοτικός οίκος, μια πραγματική αυτοκρατορία ακινήτων. Τον Abedi διαδέχθηκε ο Swaleh Naqvi ως επικεφαλής της τράπεζας, ο οποίος, στον απόηχο της διαμάχης της BCCI, αντικαταστάθηκε από τον Chaudhry Zafar Iqbal στα τέλη της δεκαετίας του 1990.

Σύμφωνα με τον Abedi απαιτούνται πέντε στοιχεία για να δημιουργηθεί αυτή η διεθνής τράπεζα. Πρώτον, τραπεζικό απόρρητο και εμπιστευτικότητα, τα οποία είχαν βρεθεί πρώτα στο Λουξεμβούργο, και στη συνέχεια, στα νησιά Κέιμαν. Δεύτερον, η πηγή του κεφαλαίου, 2,5 εκατομμύρια δολάρια, τα οποία λαμβάνονταν από την Bank of America, και συμπληρώθηκαν από άλλα 500.000 δολάρια του Sheikh Zayed του Abu Dhabi. Τρίτον, μια πηγή αρχικών στοιχείων ενεργητικού, 100 εκατομμυρίων δολαρίων, εκ των οποίων τουλάχιστον τα μισά δόθηκαν ως καταθέσεις από Sheikh Zayed. Τέταρτον, μια ομάδα από ομοϊδεάτες Πακιστανούς για τη λειτουργία της τράπεζας και πέμπτον, η αξιοπιστία και το κύρος που θα εκπέμπει στη διεθνή κοινότητα, τα οποία αποκτήθηκαν τα πρώτα τουλάχιστον χρόνια μέσω της

σχέσης που ανέπτυξε με την Bank of America. Συγκεντρώνοντας λοιπόν όλα τα παραπάνω στοιχεία ιδρύθηκε η BCCI.²³

5.1.2 Το Ιστορικό Της BCCI

Η BCCI επεκτάθηκε γρήγορα στη δεκαετία του 1970 και επιδίωκε τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη του ενεργητικού της αναζητώντας άτομα-πελάτες με μεγάλες καταθέσεις. Τον κεντρικό έλεγχο είχε η BCCI Holdings SA με έδρα το Λουξεμβούργο που είχε δύο συγκροτήματα επιχειρήσεων, ένα στο Λουξεμβούργο και ένα στα Cayman Islands. Το πρώτο ενεργούσε τραπεζικές εργασίες αφενός στο Ηνωμένο Βασίλειο έχοντας καταστήματα στο Λονδίνο και σε άλλες πόλεις, αφετέρου στις ΗΠΑ με κεντρικό κατάστημα στη Νέα Υόρκη. Σε αυτό το εξωχώριο χρηματοοικονομικό κέντρο ελέγχονταν και κατευθύνονταν οι δραστηριότητες των καταστημάτων που είχε στη Γαλλία, στις Μπαχάμες, στην Καραϊβική, στην Κεντρική Αμερική και σε όλες τις χώρες της Νότιας Αμερικής. Οι δραστηριότητες του συγκροτήματος της BCCI Overseas στα Cayman Islands ήταν κατανεμημένες σε μικρότερες περιοχές. Υπήρχε π.χ. περιφερειακή διοίκηση στο Μαϊάμι που ήλεγχε τη Φλόριντα, τις Μπαχάμες, τον Παναμά και την Κολομβία. (Τραγάκης Γ.) Η BCCI απέκτησε παράλληλα κι άλλες τράπεζες μέσω εξαγορών. Αγόρασε την Banque de Commerce et Placements (BCP) της Γενεύης το 1976, δημιούργησε την KIFCO (Kuwait International Finance Company), την Credit & Finance Corporation Ltd, καθώς και μία σειρά από εταιρίες οι οποίες μαζί αποτέλεσαν την ICIC (International Credit and Investment Company). Συνολικά, η BCCI επεκτάθηκε από 19 καταστήματα σε πέντε χώρες το 1973, σε 27 καταστήματα το 1974, σε 108 καταστήματα το 1976, κατέχοντας περιουσιακά στοιχεία που αυξάνονταν από 200 εκατομμύρια δολάρια σε 1,6 δισεκατομμύρια δολάρια. Η ραγδαία αυτή αύξηση προκάλεσε εκτεταμένα προβλήματα κεφαλαίου. Η εφημερίδα Guardian ισχυρίστηκε ότι η BCCI χρησιμοποιούσε μετρητά από τις καταθέσεις για τη χρηματοδότηση των λειτουργικών εξόδων, παρά το γεγονός ότι πραγματοποιούσε επενδύσεις.

Στη συνέχεια το έτος 1979 η BCCI εισήλθε στις αγορές της Αφρικής και στις αρχές του 1980 και της Ασίας. Κατάφερε να συγκαταλέγεται μεταξύ των πρώτων ξένων τραπεζών και να λάβει την άδεια να λειτουργήσει στην κινεζική Ειδική

---

²³ http://www.fas.org/irp/congress/1992_rpt/bcci/01exec.htm

Οικονομική Ζώνη του Shenzhen, γεγονός που απέδειξε για άλλη μία φορά τις δεξιότητες του Agha Hasan Abedi στις δημόσιες σχέσεις. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι κάτι τέτοιο δεν είχε ακόμη επιτευχθεί από τους ομοίους της Citicorp και της JP Morgan. Έτσι, μερικές από τις μεγαλύτερες κρατικές τράπεζες της Κίνας ήταν καταθέτες σε υποκατάστημα της BCCI.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα της BCCI, το οποίο αποτέλεσε και στοιχείο της επιτυχίας της, ήταν ότι διατηρούσε αυστηρή διαστρωμάτωση. Οι 248 διευθυντές της αναφέρονται απευθείας στον Abedi και τον διευθύνων σύμβουλο Swaleh Naqvi. Ήταν δομημένη με τέτοιο τρόπο ώστε καμία χώρα δεν μπορούσε να ασκήσει εποπτεία πάνω της, έτσι ώστε να μην εμποδίζεται η αναπτυξιακή δυναμική της και οι δυνατότητες επέκτασης. Οι δύο της εταιρείες holding είχαν την έδρα τους στο Λουξεμβούργο και τα Cayman Islands, δύο κράτη όπου ο τραπεζικός έλεγχος ήταν εμφανώς αδύναμος. Επιπλέον δεν υπήρχε σε αυτές τις χώρες μια κεντρική τράπεζα για να τις εποπτεύει. Το Γραφείο Ελέγχου Συναλλάγματος χαρακτηριστικά ανέφερε στην Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ ότι η BCCI δεν θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αγοράσει οποιαδήποτε αμερικανική τράπεζα επειδή το ρυθμιστικό πλαίσιο που τη διέπει είναι εξαιρετικά περιορισμένο και δεν υπάρχουν δυνατότητες ελέγχου.

Μέχρι το 1980 η BCCI είχε συγκεντρώσει περιουσιακά στοιχεία άνω των 4 δισεκατομμυρίων δολαρίων και πάνω από 150 καταστήματα σε 46 χώρες. Η Bank of America που στην αρχή τη βοήθησε με τη συνεργασία της, τώρα βρισκόταν σε σύγχυση και αμηχανία με την BCCI και προέβη σε μείωση της συμμετοχής της το 1980. Συνέπεια αυτού ήταν το κεφάλαιο της BCCI να απαρτίζεται πλέον από μια σειρά ομάδων, με την ICIC να κατέχει το 70%. Μέχρι το 1989, η συμμετοχή της ICIC μειώθηκε σε 11% και οι ομάδες του Abu Dhabi έφτασαν να κατέχουν σχεδόν το 40%. Ωστόσο, μεγάλος αριθμός των μετοχών της BCCI βρέθηκε σε χέρια «αντιπροσώπων». Ήταν πολύ σύνηθες για την ελίτ της Μέσης Ανατολής να χρησιμοποιεί αντιπροσώπους για να διατηρούν στο όνομά τους τις μετοχές τους, καθώς δεν ήθελαν το κοινό να γνωρίζει τις λεπτομέρειες των χαρτοφυλακίων τους.

Το 1982, δεκαπέντε επενδυτές από τη Μέση Ανατολή αγόρασαν την Financial General Bankshares, μια μεγάλη τράπεζα-εταιρεία συμμετοχών που εδρεύει στην Ουάσιγκτον. Όλοι αυτοί οι επενδυτές ήταν πελάτες της BCCI, αλλά η Fed έλαβε διαβεβαιώσεις ότι η BCCI σε καμία περίπτωση δεν θα συμμετέχει στη διοίκηση της εταιρίας, η οποία μετονομάστηκε First American Bankshares. Για να ανακουφιστούν

οι ανησυχίες των ρυθμιστικών αρχών, ο Κλαρκ Κλίφορντ, σύμβουλος πέντε Προέδρων, ορίστηκε ο διευθυντής της First American Bankshares. Ο Clifford με επικεφαλής ένα διοικητικό συμβούλιο που αποτελείται από τον εαυτό του και άλλους διακεκριμένους Αμερικανούς πολίτες, συμπεριλαμβανομένου και του πρώην γερουσιαστή των ΗΠΑ, Stuart Symington, ξεκίνησε τη λειτουργία της τράπεζας.

Στην πραγματικότητα όμως, η BCCI είχε εμπλακεί στην αγορά της FGB / First American από την αρχή. Ο Abedi είχε έλθει στις ΗΠΑ για την αγορά αυτή από το 1977, αλλά η φήμη της BCCI ήταν τόσο φτωχή που δεν μπορούσε να ελπίζει στην αγορά μιας αμερικανικής τράπεζας από μόνος του. Έτσι, αποφάσισε να χρησιμοποιήσει τους επενδυτές της FGB ως αντιπροσώπους για να ξεκινήσει με κάποιο τρόπο η διαδικασία δημιουργίας μιας δικής τους τράπεζας. Επιπλέον, η δικηγορική εταιρία του Clifford είχε διατηρηθεί ως γενικός σύμβουλος της FGB, καθώς επίσης και ο χειρισμός πλέον της νομικής πλευράς της BCCI ήταν έργο της. Στη συνέχεια όμως, η BCCI άρχισε σε μεγάλο βαθμό να εμπλέκεται σε θέματα προσωπικού της FGB. Η σχέση μεταξύ των δύο τραπεζών κατέληξε τόσο στενή, με αποτέλεσμα οι φήμες να λένε ότι η BCCI ήταν ο πραγματικός ιδιοκτήτης της First American.

Το 1990, η Price Waterhouse έκανε έλεγχο στη BCCI και αποκάλυψε μια ανεξήγητη απώλεια εκατοντάδων εκατομμυρίων δολαρίων. Η τράπεζα πλησίασε τον Sheikh Zayed bin Sultan Al Nahyan, ο οποίος κάλυψε αυτήν την απώλεια με αντάλλαγμα την αύξηση της συμμετοχής του σε 78%. Ο έλεγχος ωστόσο αποκάλυψε και πολλές άλλες παρατυπίες το πιο σοβαρό εκ των οποίων ήταν ότι η BCCI είχε χορηγήσει \$1,48 δισεκατομμύρια σε δάνεια στους δικούς της μετόχους, οι οποίοι χρησιμοποίησαν τις μετοχές της BCCI ως ενέχυρο.

Ο έλεγχος επίσης επιβεβαίωσε αυτό που πολλοί Αμερικανοί που παρακολούθησαν καιρό την πορεία της BCCI είχαν υποψιαστεί, ότι κρυφά και παράνομα η BCCI κατέχει την First American. Όταν η Fed ενέκρινε την ομάδα των Αράβων επενδυτών που αγόραζαν την First American, το έπραξε με την προϋπόθεση ότι θα μπορούν να συμπληρώνουν τα προσωπικά τους κεφάλαια με χρήματα που θα δανείζονται από τράπεζες που δεν έχουν καμία σύνδεση με την BCCI. Σε αντίθεση με τη συμφωνία αυτή, αρκετοί μέτοχοι είχαν δανειστεί σε μεγάλο βαθμό από BCCI. Ακόμα πιο σοβαρό ήταν το γεγονός ότι έθεταν ως εγγύηση τις μετοχές τους στη First American. Επομένως, όταν δεν ήταν σε θέση να πληρώσουν τους τόκους τους, η BCCI λάμβανε τον έλεγχο των μετοχών τους. Αργότερα, εκτιμήθηκε ότι με τον τρόπο

αυτό, η BCCI είχε καταλήξει με 60 τοις εκατό ή και περισσότερο των μετοχών της First American.²⁴

5.1.3 Το Σύστημα Ελέγχου Της BCCI

Φιλοσοφία του Abedi ήταν να ασκούνται όσο το δυνατό λιγότεροι έλεγχοι και εποπτεία πάνω στη λειτουργία της τράπεζας, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ελεύθερη λειτουργία της. Για να το επιτύχει αυτό, φρόντισε τα ανώτερα στελέχη να μην έχουν πλήρη εικόνα των δραστηριοτήτων της τράπεζας. Επίσης, το διοικητικό συμβούλιο δεν γνώριζε τίποτα παραπάνω από αυτά που τους ανέφερε ο ίδιος και ο Ναρνί, ενώ παράλληλα γινόταν κάθε δυνατή προσπάθεια να χειραγωγήσει τους ελεγκτές της BCCI. Ο σκοπός αυτός διευκολύνθηκε με την απόφαση του Abedi να διαιρέσει τους ετήσιους ελέγχους ανάμεσα σε δύο από τις τότε «Big Eight» ελεγκτικές εταιρείες, την Ernst & Whinney και την Price Waterhouse, με την Ernst & Whinney να αναλαμβάνει την ευθύνη μόνο της μητρικής εταιρείας BCCI και της BCCI Holdings (Λονδίνο και το Λουξεμβούργο), και την Price Waterhouse να αναλαμβάνει την ευθύνη της BCCI Overseas στο Grand Cayman. Άλλες εταιρείες όπως KIFCO και η ICIC δεν ελέγχονταν από κανένα. Τον Οκτώβριο του 1985, η Τράπεζα της Αγγλίας και το Institut Monétaire Luxembourgeois (ρυθμιστής τράπεζα του Λουξεμβούργου) διέταξε την BCCI να διατηρήσει μία μόνο ελεγκτική εταιρία που θα την εποπτεύει, ανησυχώντας για τις απώλειες που αναφέρθηκαν από την BCCI στα αγαθά και τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Έτσι, η Price Waterhouse ορίστηκε ο μοναδικός ελεγκτής της το 1987.

Ακόμα και τότε, όμως, η Price Waterhouse δεν ήταν σε θέση να επανεξετάσει τη συνολική εικόνα της BCCI, λόγω του αποκλεισμού της από το ελεγκτικό έργο μιας σειράς από τις θυγατρικές της, κάποιες από τις οποίες είχαν αποκτηθεί κρυφά, συμπεριλαμβανομένων των ICIC, KIFCO και BCP. Επιπλέον, ως τα τέλη του 1990, σημαντικά έγγραφα που αφορούσαν εγγυήσεις έναντι ζημιών της BCCI προς τους βασικούς μετόχους της, που πραγματοποιήθηκε στα νησιά Κέιμαν και στο Αμπό Ντάμπι δεν μπόρεσαν να τα έρθουν στη διάθεση των ελεγκτών για να εξεταστούν.

---

²⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Bank_of_Credit_and_Commerce_International

Παρά τα προβλήματα αυτά, η Price Waterhouse το 1989 υπέγραψε την ετήσια έκθεση της BCCI, πράγμα που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη σταθερή δέσμευση του Zayed να στηρίζει την τράπεζα (wikipedia.org)

5.1.4 Η Αποκάλυψη Της Απάτης

Τον Ιούλιο του 1991 οι εποπτικές αρχές επτά δυτικών χωρών επενέβησαν για να κατασταλεί η λειτουργία της BCCI αφού διαπίστωσαν πως ήταν βουτηγμένη στην απάτη και είχε μεγάλες μαύρες τρύπες. Τον Οκτώβριο του 1991 οι αρμόδιες εποπτικές και διωκτικές αρχές των ΗΠΑ άρχισαν συστηματικές επιθεωρήσεις και ελέγχους, οι οποίες ανακάλυψαν μεταξύ άλλων πως η συγκεκριμένη τράπεζα είχε εξαγοράσει άλλες τρεις τράπεζες ενώ βρισκόταν σε άσχημη οικονομική κατάσταση, γεγονός που κατάφερε να συγκαλύψει για πολλά έτη.

Η προδιάθεση της διοικήσεως και των στελεχών της τράπεζας για παράνομες δραστηριότητες στις ΗΠΑ τεκμηριώθηκε από την επιχείρηση που οργάνωσε η τελωνειακή υπηρεσία στην υπόθεση «Operation C. Chase». Όλοι ήταν έτοιμοι να αναλάβουν το ξέπλυμα χρημάτων που προερχόταν από παράνομες δραστηριότητες. Μάλιστα οι τελωνειακοί μυστικοί πράκτορες, εφοδιασμένοι με πλαστές ταυτότητες, δημιούργησαν επιχειρήσεις και γραφεία για την περίπτωση σε διάφορες πόλεις, και σε συνεργασία με κάποιες τράπεζες άνοιξαν λογαριασμούς για να πραγματοποιούν καταθέσεις και αναλήψεις μεγάλων χρηματικών ποσών, ενώ παράλληλα κατάφεραν να διεισδύσουν στα τοπικά δίκτυα διακίνησης ναρκωτικών. Με αυτό τον τρόπο πέτυχαν να παίρνουν ναρκοδολάρια από τους διακινητές και να τα καταθέτουν στη συνέχεια στους λογαριασμούς που είχαν ανοίξει με τις συνεργαζόμενες τράπεζες.

Μετά την κατάθεση, τα ποσά αυτά είτε στέλνονταν με τηλεγραφικά εμβάσματα σύμφωνα με τις οδηγίες των διακινητών σε τραπεζικούς λογαριασμούς στην ίδια ή σε άλλη πόλη των ΗΠΑ είτε μεταφέρονταν σε λογαριασμούς ξένων τραπεζών. Πολύ συχνά τα χρήματα επέστρεφαν στους λαθρεμπόρους των ναρκωτικών με τη μορφή επιταγών πληρωτέων σε άτομα με ψευδώνυμο. Σε κάθε τέτοιου είδους συναλλαγή ο εκάστοτε πράκτορας κρατούσε 4% προμήθεια για τις υπηρεσίες ξεπλύματος που παρείχε. Μόλις έφτασε η κατάλληλη στιγμή οι επικεφαλές της Operation C.Chase άνοιξαν λογαριασμό στην BCCI του Παναμά προκειμένου να ανακαλύψουν τη διόδευση των ναρκοδολαρίων προτού καταλήξουν

στην Κολομβία ως προϊόν δήθεν εξαγωγής από τη χώρα. Εν τέλει πέτυχαν τα εξής: η αρχή της παγίδευσης έγινε στα μέσα του Οκτώβρη του 1987 όταν οι λαθρέμποροι της κοκαΐνης παρέδωσαν σε τρεις δόσεις στους μυστικούς πράκτορες μετρητά ύψους 2,3 εκατομμυρίων δολαρίων για να ξεκινήσει η διαδικασία ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Αυτοί κατέθεσαν τα χρήματα σε τράπεζα του Ντιτρόιτ και από εκεί τα μετέφεραν με έμβασμα στην τράπεζα της Φλόριντα. Έπειτα τα ναρκοδολάρια αυτά μεταφέρονταν με επιταγές στο λογαριασμό που είχε ανοιχτεί στην BCCI του Παναμά. Ακολούθησε η ανάληψη των ποσών αυτών από τους Κολομβιανούς με εξαργύρωση επιταγών εκδόσεων των τελευταίων.

Αξιοσημείωτο είναι ότι σε τηλεφωνική επικοινωνία που υπήρξε μεταξύ του διευθυντή της BCCI και των μυστικών πρακτόρων, ο πρώτος τόνισε ότι τράπεζα του ήταν «full service bank» και παρείχε όλα τα εχέγγυα της μυστικότητας. Ακόμη, επισήμανε ότι ο πιο σίγουρος τρόπος για τη μεταφορά παράνομων κεφαλαίων διεθνώς ήταν μέσω αριθμημένων πιστοποιητικών καταθέσεων και πρότεινε με τα χρήματα που προέρχονται από διακίνηση ναρκωτικών να ανοίγονται προθεσμιακοί λογαριασμοί καταθέσεων κυρίως σε τράπεζες του Λουξεμβούργου, της Ελβετίας, του Λονδίνου και του Παρισιού. Επίσης, τόνισε ότι εάν οι δικαιούχοι των λογαριασμών αυτών είχαν ακίνητη περιουσία στις ΗΠΑ, αυτό θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως δικαιολογία για να τους χορηγηθεί δήθεν δάνειο από το εξωτερικό, αλλά και ως πρόσθετη διευκόλυνση στη διαδικασία ξεπλύματος μαύρου χρήματος.

Τα διευθυντικά στελέχη της BCCI του Παναμά εκμυστηρεύτηκαν επίσης πως ο καλύτερος πελάτης τους ήταν ο στρατηγός Noriega, πρωθυπουργός της χώρας, ο οποίος στη συνέχεια παραπέμφθηκε να δικαστεί στο Μαϊάμι για παράβαση νομοθεσίας σχετικά με τα ναρκωτικά και το ξέπλυμα χρήματος. Ως αντίποινα η κυβέρνηση του Παναμά πάγωσε όλους τους λογαριασμούς των ξένων τραπεζών, γι αυτό και οι πράκτορες της Operation C.Chase μετέφεραν έπειτα τη δραστηριότητά τους στην Ευρώπη όπου συνεργάζονταν με τα εκεί καταστήματα της BCCI. (Τραγάκης Γ.)

5.1.5 Το Κλείσιμο Της BCCI

Η BCCI ανέμενε την τελική έγκριση για ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης το οποίο θα την επαναπροσδιόριζε και θα της έδινε το όνομα "Oasis Bank". Ωστόσο, μετά την

έκθεση που συντάχθηκε από την ελεγκτική εταιρία Price Waterhouse, οι ρυθμιστικές αρχές αποφάσισαν να κατασχεθεί εφόσον ήταν τόσο προβληματική. Μάλιστα είχε ήδη διαταχθεί να σταματήσει η λειτουργία της στην Αμερική από το Μάρτιο λόγω του παράνομου έλεγχου που απέκτησε επί της First American.

Στις 5 Ιουλίου 1991, οι ρυθμιστικές αρχές έπεισαν το δικαστήριο του Λουξεμβούργου να προβεί στην εκκαθάριση της BCCI με την αιτιολογία ότι ήταν σε μεγάλο βαθμό αναξιόπιστη και ασυνεπής. Σύμφωνα με τη δικαστική απόφαση, η BCCI είχε χάσει περισσότερα από το σύνολο του κεφαλαίου και των αποθεματικών της το προηγούμενο έτος. Αμέσως οι ρυθμιστικές αρχές σε πέντε χώρες κατέφτασαν στα γραφεία της BCCI και προχώρησαν στο κλείσιμο τους. Περίπου ένα εκατομμύριο καταθέτες της επηρεάστηκαν άμεσα από την κίνηση αυτή.

Στις 7 Ιουλίου 1991, το Γραφείο της Επιτροπής των Τραπεζών του Χονγκ Κονγκ διέταξε τη BCCI να σταματήσει τις δραστηριότητές της στη χώρα, εξαιτίας των προβληματικών της δανείων ενώ παράλληλα ο Sheikh του Abu Dhabi, ο μεγαλύτερος μέτοχος της BCCI, αρνήθηκε να παρέχει πάλι κεφάλαια στην τράπεζα. Συνέπεια των παραπάνω εξελίξεων ήταν να επέλθει η εκκαθάριση της στις 17 Ιουλίου του 1991.

Λίγες εβδομάδες αργότερα, στις 29 Ιουλίου, ο Εισαγγελέας του Μανχάταν, Robert Morgenthau, ανακοίνωσε ότι μια μεγάλη κριτική επιτροπή είχε παραπέμψει την BCCI, και πιο συγκεκριμένα τον Abedi και τον Naqvi, στο δικαστήριο βάσει κατηγοριών για δώδεκα υποθέσεις απάτης, ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και κλοπών. Ο Morgenthau, ο οποίος είχε αναλάβει τη διερεύνηση της BCCI για πάνω από δύο χρόνια, ισχυρίστηκε στη δικαιοδοσία ότι εκατομμύρια δολάρια ξεπλένονται από την τράπεζα τα οποία έρεαν μέσω του Μανχάταν. Επίσης, ο Morgenthau επισήμανε τη μυστική και παράνομη ιδιοκτησία της First American από την BCCI, η οποία λειτούργησε ως θυγατρική στη Νέα Υόρκη. Ακόμη δήλωσε ότι όλες οι καταθέσεις της BCCI είχαν δολίως συλλεχτεί αφού η τράπεζα παραπλάνησε τους καταθέτες σχετικά με τη δομή της ιδιοκτησίας και την οικονομική κατάσταση.

Στις 15 Νοεμβρίου, η BCCI, ο Abedi και ο Naqvi κατηγορήθηκαν επίσης ότι είχαν εξαγοράσει παράνομα τον έλεγχο και μιας άλλης αμερικανικής τράπεζας, της Independence Bank του Λος Άντζελες, χρησιμοποιώντας έναν Σαουδάραβα επιχειρηματία, τον Ghaiith Pharaon, ως ιδιοκτήτη μαριονέτα.

Ακριβώς ένα μήνα αργότερα, οι εκκαθαριστές της BCCI (Deloitte, PWC), αποκάλυψαν την ενοχή της σε όλες τις ποινικές διώξεις που εκκρεμούσαν εναντίον

της τράπεζας στις Ηνωμένες Πολιτείες (αλλά και αυτές που κατέθεσε η ομοσπονδιακή κυβέρνηση και ο Morgenthau), ανοίγοντας το δρόμο για την επίσημη εκκαθάριση της BCCI και την πτώση της.

Η BCCI κατέβαλε 10 εκατομμύρια δολάρια σε πρόστιμα ενώ παράλληλα κατασχέθηκαν αμερικανικά περιουσιακά στοιχεία αξίας 550 εκατομμυρίων δολαρίων –μέχρι εκείνη τη στιγμή, ήταν η μεγαλύτερη κατάσχεση που είχε γίνει από τους ομοσπονδιακούς εισαγγελείς. Τα χρήματα αυτά χρησιμοποιήθηκαν για την αποπληρωμή των ζημιών στη First American και στη Independence Bank και για την αποκατάσταση των καταθετών της BCCI. Ωστόσο, τίποτα από αυτά δεν ήταν αρκετό για να σωθούν οι δύο τράπεζες. Έτσι, η Independence Bank κατασχέθηκε αργότερα, το 1992, ενώ η First American αναγκάστηκε να συγχωνευτεί με την First Union το 1993.

Παρόλα αυτά, πολλοί από τους σημαντικότερους συμμετέχοντες στο σκάνδαλο δεν προσαρτήθηκαν ποτέ σε δίκη στα αμερικανικά ή τα βρετανικά δικαστήρια. Ο Abedi, για παράδειγμα, πέθανε το 1995. Είχε κατηγορηθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες και το Ηνωμένο Βασίλειο για εγκλήματα που σχετίζονται με τη BCCI, αλλά οι Πακιστανοί αξιωματούχοι αρνήθηκαν την έκδοση εγκληματία, διότι θεωρούσαν ότι οι κατηγορίες είχαν πολιτικά κίνητρα. Ωστόσο, βρισκόταν σε κακή κατάσταση υγείας τα τελευταία χρόνια, αφού είχε υποστεί ένα σοβαρό εγκεφαλικό επεισόδιο στη δεκαετία του 1980. Ο Pharaon εξακολουθεί να είναι φυγόδικος από το 2011. Στην τελευταία έκθεση, θεωρείται ότι βρίσκεται στη Συρία.

Το 1992, οι γερουσιαστές των ΗΠΑ, John Kerry και Hank Brown, έγιναν οι συγγραφείς της έκθεσης για τη BCCI, η οποία παραδόθηκε στην Επιτροπή Εξωτερικών Σχέσεων. Το σκάνδαλο της BCCI αποτέλεσε μία από τις «καταστροφές» που οδήγησαν στη σκέψη για τη δημιουργία του Public Interest Disclosure Act (PIDA) το 1998.

Η έκθεση φανέρωσε ότι ο Clifford και ο νομικός / επιχειρηματικός εταίρος του Robert A. Altman είχαν συνεργαστεί στενά με την τράπεζα από το 1978, όταν εισήχθησαν στην BCCI από τον Bert Lance, τον πρώην διευθυντή του Γραφείου Διαχείρισης και Προϋπολογισμού, το 1991. Νωρίτερα, ο Pharaon αποκαλύφθηκε ότι ήταν ο ιδιοκτήτης «μαριονέτα» και της National Bank of Georgia, μιας τράπεζας που ανήκε στο παρελθόν στον Bert Lance και στη συνέχεια πωλήθηκε πίσω στην First American (πριν την αγοράσει ο Lance ήταν θυγατρική της FGB). Ο Clifford και ο Altman κατέθεσαν ότι ποτέ δεν είχαν παρατηρήσει οποιαδήποτε ύποπτη

δραστηριότητα, και ότι και οι ίδιοι είχαν εξαπατηθεί σχετικά με τον έλεγχο της First American από την BCCI. Ωστόσο, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση και ο Morgenthau υποστήριξαν ότι οι δύο άνδρες το γνώριζαν, ή όφειλαν να το γνωρίζουν.

Συνέπεια αυτών των κατηγοριών ήταν να μηνυθούν Clifford και Altman, αλλά η μήνυση κατά του Clifford δεν προχώρησε, λόγω της ηλικίας του και της επιδείνωσης της υγείας του (πέθανε το 1998). Ο Altman, όμως, παραπέμφθηκε σε δίκη και τελικά εκδικάστηκε η υπόθεσή του στη Νέα Υόρκη. Αν και τελικά αθωώθηκε, απαγορεύτηκε για το υπόλοιπο της ζωής του να συμμετέχει με οποιοδήποτε ρόλο στον τραπεζικό κλάδο.

Η βρετανική κυβέρνηση επίσης ξεκίνησε μια ανεξάρτητη έρευνα, υπό την προεδρία του Lord Justice Bingham, το 1992. Η έκθεσή του «Inquiry into the Supervision of the Bank of Credit and Commerce International» δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του ίδιου έτους. Μετά την έκθεση αυτή, χιλιάδες πιστωτές της BCCI άρχισαν να μηνύουν την Τράπεζα της Αγγλίας για την αποτυχία της να επιβλέπει σωστά την τράπεζα. Μάλιστα ζήτησαν £850 εκατομμύρια ως αποζημίωση, υποστηρίζοντας ότι η Τράπεζα της Αγγλίας ήταν ένοχη όσον αφορά το δημόσιο λειτούργημά της. Η υπόθεση κατέρρευσε το Νοέμβριο του 2005, με την Τράπεζα της Αγγλίας να προσπαθεί να διεκδικήσει εκ νέου νόμιμους λογαριασμούς. Το κόστος της υπόθεσης για τους πιστωτές υπολογίζεται περί τα £ 100 εκατομμύρια.(wikipedia.org)

5.1.6 Τα Κύρια Συμπεράσματα Από Την Παράνομη Δράση Της BCCI

Μελετώντας αυτήν την περίπτωση νομιμοποίησης εσόδων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες και συγκεκριμένα από διακίνηση ναρκωτικών, αυτό που δημιουργεί μεγάλη έκπληξη είναι η προσέλκυση κεφαλαίων στην τράπεζα με όλα τα πιθανά αθέμιτα μέσα και ο μηδαμινός έλεγχος ως προς την προέλευση τους. Οι επιθεωρητές της Τράπεζας της Αγγλίας διαπίστωσαν πως τα στελέχη της BCCI προσπαθούσαν να αποκρύψουν ζημίες δισεκατομμυρίων δολαρίων μέσω ποικίλων παράνομων μέσων όπως δωροδοκίες, εικονικά δάνεια, καταθέσεις που δεν υπήρχαν στα βιβλία της τράπεζας και γρήγορες μεταφορές κεφαλαίων από ένα μέρος στο άλλο. Όπως δήλωσαν και οι ελεγκτές της Price Waterhouse, οι οποίοι αποκάλυψαν το πραγματικό πρόσωπο της BCCI και έδωσαν τη δυνατότητα στις εποπτικές αρχές να

επέμβουν, η περίπτωση της BCCI υπήρξε μια από τις μεγαλύτερες και πιο πολύπλοκες απάτες στην ιστορία των τραπεζών.

Τα χρόνια που ακολούθησαν μετά την αποκάλυψη, πολλοί ήταν αυτοί που ασχολήθηκαν με το συγκεκριμένο σκάνδαλο και φανέρωσαν παράπλευρες πτυχές. Το κοινό στοιχείο όλων ωστόσο είναι το εξής: ότι οι κανόνες εποπτείας επί των διεθνών τραπεζών ήταν αδικαιολόγητα ανεπαρκείς καθώς για μία σειρά ετών οι κεντρικές τράπεζες δεν αντιλήφθηκαν τίποτα και χρειάστηκε η μεγάλη συμβολή των αμερικανικών διωκτικών αρχών για να ξεκινήσει το ξετύλιγμα του νήματος.

Όπως προκύπτει από το ιστορικό της Operation C.Chase σε εννέα περιπτώσεις οι μυστικοί πράκτορες αποκάλυψαν στους διευθυντές της BCCI ότι σε όλες τις καταθέσεις τους τα χρήματα προέρχονται από διακίνηση ναρκωτικών. Τα άτομα της τράπεζας δεν έδειξαν την παραμικρή συγκίνηση, αντίθετα μάλιστα τους ενθάρρυναν να φέρουν περισσότερα χρήματα χωρίς να τηρούνται οι δεσμεύσεις του νόμου για την εξακρίβωση των στοιχείων ταυτότητας, της αρχειοθέτησης αυτών και της υποβολής αναφορών στις αρμόδιες αρχές. Αυτή λοιπόν η νοοτροπία της παρανομίας, της απάτης και της άκρας μυστικότητας μετέβαλλαν την BCCI σε άσυλο των τρομοκρατών, των απατεώνων, των φοροφυγάδων και των διακινητών ναρκωτικών και όπλων.

5.2 Η Υπόθεση Της Enron

Η υπόθεση της Enron εμφανίστηκε το έτος 2001 και αποτελεί την μεγαλύτερη περίπτωση χρεοκοπίας, και απάτης ταυτόχρονα, στον κόσμο. Μετά από μια σειρά αποκαλύψεων που αφορούσαν αμφιλεγόμενες λογιστικές πρακτικές που διενεργήθηκαν τόσο από την ίδια όσο και από την ελεγκτική εταιρία Arthur Andersen κατά τη δεκαετία του 1990, η Enron βρέθηκε στο χείλος της καταστροφής το Νοέμβριο του 2001. Ακολούθησε μια απόπειρα διάσωσης από μία παρόμοια αλλά μικρότερη ενεργειακή εταιρία, την Dynegy, όμως το αποτέλεσμα παρέμεινε το ίδιο. Η Enron κήρυξε πτώχευση στις 2 Δεκεμβρίου του 2001.

Καθώς το σκάνδαλο αποκαλυπτόταν, οι μετοχές της Enron σημείωσαν κατακόρυφη πτώση από τα \$90.00 ανά μετοχή σε λιγότερο από 50¢ ανά μετοχή. Κι ενώ η εταιρεία συγκαταλεγόταν μεταξύ των blue chip, αυτή η απρόσμενη εξέλιξη είχε

μεγάλο αντίκτυπο στην αγορά. Η βουτιά της Enron σημειώθηκε μετά από την αποκάλυψη ότι πολλά από τα κέρδη και τα έσοδά της ήταν αποτέλεσμα συμφωνιών με οντότητες ειδικού σκοπού, offshore εταιρίες, τις οποίες ήλεγχε η ίδια. Απόρροια των ανωτέρω ήταν πολλά από τα χρέη και τις απώλειες της εταιρείας να μην εμφανιστούν στις οικονομικές της καταστάσεις διαστρεβλώνοντας έτσι την αληθινή της εικόνα. Ιδιαίτερα ζημιωμένα από αυτήν την υπόθεση βγήκαν τα μέλη ποικίλων ομάδων ενδιαφερομένων, όπως μέτοχοι, κράτος, πιστωτές, εργαζόμενοι κ.α.

Περιγράφεται λοιπόν άλλη μία περίπτωση όπου η χρήση των offshore εταιριών εμφανίζεται ιδιαίτερα επικερδής για τους κατόχους τους και επιβλαβής για το κράτος λόγω της δραστηριοποίησής τους κατά παράνομο τρόπο.(Τραγάκης Γ.) Πρόκειται για ένα «κόλπο» το οποίο σκέφτηκαν τα μεγάλα ονόματα της εταιρίας, το οποίο και διατήρησαν κρυφό μεταξύ τους για αρκετά έτη, με συνέπεια να καταλήξουν στις αίθουσες των δικαστηρίων.

5.2.1 Εισαγωγικά Για Την Enron

Η Enron Corporation ήταν μια Αμερικανή εταιρία ενέργειας, εμπορευμάτων και υπηρεσιών με έδρα το Χιούστον, στο Τέξας. Ιδρύθηκε το 1985 από τον Kenneth Lay μετά τη συγχώνευση της Houston Natural Gas και της InterNorth. Απασχολούσε περίπου 20.000 υπαλλήλους και ήταν μία από τις κορυφαίες εταιρίες ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου, επικοινωνιών, καθώς και χαρτιού σε ολόκληρο τον κόσμο, η οποία συγκέντρωσε έσοδα περίπου \$101 δισεκατομμύρια το έτος 2000. Το περιοδικό Fortune ψήφισε την Enron ως την «πιο καινοτόμο αμερικανική εταιρία» για έξι συναπτά έτη.

Αρκετά χρόνια αργότερα, προσλήφθηκε στην εταιρία ο Jeffrey Skilling, ο οποίος στελέχωσε μία ομάδα που ασχολιόταν με την εκμετάλλευση κάποιων λογιστικών κενών, την ίδρυση εταιριών ειδικού σκοπού, και τη κακή χρηματοοικονομική πληροφόρηση προκειμένου να αποκρύπτουν χρέη δισεκατομμυρίων από αποτυχημένες συμφωνίες και έργα. Ο διευθυντής οικονομικών Andrew Fastow και άλλα στελέχη του ήταν αυτοί που παραπλάνησαν το διοικητικό συμβούλιο της Enron και την επιτροπή ελέγχου και άσκησαν πιέσεις στην ελεγκτική εταιρία Arthur Andersen να αγνοήσει τα θέματα αυτά.

Στο τέλος του 2001, αποκαλύφθηκε η συστηματική και προγραμματισμένη λογιστική απάτη, γνωστή και ως το σκάνδαλο της Enron. Η εν λόγω εταιρία έχει γίνει

ένα δημοφιλές σύμβολο της εκ προθέσεως εταιρικής απάτης και της διαφθοράς. Το σκάνδαλο έφερε επίσης υπό αμφισβήτηση τις λογιστικές πρακτικές και τις δραστηριότητες πολλών εταιριών σε όλες τις Ηνωμένες Πολιτείες και ήταν ένας παράγοντας στη δημιουργία του νόμου Sarbanes-Oxley Act του 2002. Το σκάνδαλο επηρέασε το ευρύτερο επιχειρηματικό κόσμο και προκάλεσε στη συνέχεια και τη διάλυση της ελεγκτικής εταιρίας Arthur Andersen.

5.2.2 Το Παιχνίδι Της Enron Με Τις Offshore Και Οι Ανησυχίες Που Προκάλεσε

Στις αρχές του 1990, το Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών όρισε νομοθετική ρύθμιση η οποία απελευθέρωνε την αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας. Ομοίως είχε ενεργήσει και για την αγορά φυσικού αερίου λίγα χρόνια νωρίτερα. Η ενεργειακή αγορά που δημιουργήθηκε ευνόησε την ανάπτυξη εταιριών όπως η Enron, ενώ η συνεπαγόμενη μεταβλητότητα των τιμών λόγω του ανταγωνισμού προκαλούσε την αντίδραση παραγωγών και τοπικών διοικήσεων. Έντονα φαινόμενα lobbying εκ μέρους της Enron και άλλων εταιριών όμως, διατήρησαν το σύστημα όπως είχε διαμορφωθεί.

Η Enron προχώρησε στη δημιουργία εταιριών offshore, μονάδων που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για φορολογικό σχεδιασμό και φοροαποφυγή, εκτοξεύοντας την κερδοφορία της επιχείρησης στα ύψη. Τα ονόματα μερικών εξ αυτών των εταιριών ήταν Bob West Treasure, Jedi, Chewco, Whitewing, και LJM κάθε μία από τις οποίες βρισκόταν σε ένα φορολογικό παράδεισο που της πρόσφερε πλήρη ελευθερία συναλλαγματικού σχεδιασμού και πλήρη ανωνυμία. Βασίζόμενη πάνω σ' αυτά τα δύο προνόμια, η Enron κατάφερνε να διασκορπίσει τις απώλειες και τα χρέη της από τους ισολογισμούς. Οι offshore εταιρίες ήταν αυτές που την βοηθούσαν να φαίνεται πιο κερδοφόρα απ' όσο ήταν στην πραγματικότητα, καθώς τα στελέχη της δημιούργησαν έναν τεχνητό κύκλο μεταφοράς ζημιών.

Πιο αναλυτικά, τα τρία βασικά χαρακτηριστικά της τακτικής τους ήταν τα εξής²⁵:

---

²⁵ <http://www.creativeaccounting.net/enron-examples-of-creative-accounting>

1. Δημιουργία πολλαπλών εμπορικών οντοτήτων

Η δημιουργική λογιστική συνιστά την ίδρυση ποικίλων μορφών οντοτήτων και στη συνέχεια τη διενέργεια μίας σειράς συναλλαγών μεταξύ αυτών. Αποτελεί μια συνήθη πρακτική που ακολουθείται από πολλές επιχειρήσεις, όπως και την Enron. Οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων διαχωρίζονται σε τομείς που εκτελούν εξειδικευμένες λειτουργίες και στη συνέχεια διεξάγεται εμπόριο μεταξύ τους.

2. Μετακίνηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε κέντρα offshore

Η Enron δημιούργησε στη συνέχεια υπεράκτιες οντότητες οι οποίες εκτελούσαν διάφορες δραστηριότητες. Αυτό επίσης αποτελεί μια κοινή πρακτική στον τομέα της λογιστικής και του φορολογικού σχεδιασμού. Πολλές επιχειρήσεις προχωρούν σε αυτό το βήμα για να μειώσουν το ύψος των φόρων που πληρώνουν, κάτι που μπορεί να γίνει με νόμιμο (φοροαποφυγή) αλλά και παράνομο τρόπο (φοροδιαφυγή). Οι offshore επιχειρήσεις απολαμβάνουν συνήθως ένα αυξημένο επίπεδο μυστικότητας καθώς αποκρύπτεται το όνομα και οι κινήσεις των κατόχων τους, πράγμα που καθιστά δύσκολο για τις τοπικές κυβερνήσεις και τους ελεγκτές να αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με το τι πραγματικά συμβαίνει. Η Enron μάλιστα φαίνεται να έχει πετύχει για μεγάλο χρονικό διάστημα την απόκρυψη μυστικών πληροφοριών από ελεγκτές και επενδυτές. Σύστηνε εταιρίες ειδικού σκοπού προκειμένου να διαχειριστεί τον κίνδυνο που σχετιζόταν με συγκεκριμένα περιουσιακά της στοιχεία. Επέλεξε να αποκαλύψει ελάχιστες πληροφορίες και λεπτομέρειες για τις εταιρίες αυτές και τις χρησιμοποιούσε κατά εκατοντάδες για να κρύψει το χρέος της. (Enron used a number of special purpose entities, such as partnerships in its Thomas and Condor tax shelters, financial asset securitization investment trusts (FASITs) in the Apache deal, real estate mortgage investment conduits (REMICs) in the Steele deal, and REMICs and real estate investment trusts (REITs) in the Cochise deal).

Έτσι, μέσω των υπεράκτιων αυτών εταιριών η Enron εμφάνιζε στον ισολογισμό της αρκετά μειωμένες τις υποχρεώσεις της, ενώ

υπερεκτιμούσε τα ίδια κεφάλαια και τα κέρδη της. Έπειτα γνωστοποιούσε στους μετόχους της ότι χρησιμοποιούσε τις εταιρίες ειδικού σκοπού για να αντισταθμίσει τον κίνδυνο της ρευστότητας των επενδύσεων της. Ωστόσο, οι επενδυτές είχαν αγνοήσει το γεγονός ότι οι εταιρείες ειδικού σκοπού χρησιμοποιούσαν στην πραγματικότητα το κεφάλαιο της εταιρίας και τις χρηματοοικονομικές της εγγυήσεις για να χρηματοδοτήσει αυτές τις αντισταθμίσεις. Παρακάτω περιγράφονται δύο περιπτώσεις εταιριών ειδικού σκοπού που δημιουργήθηκαν από την Enron:

❖ **Jedi και Chewco**

Το 1993, η Enron θέλοντας να κάνει μία επένδυση στον τομέα της ενέργειας σύστησε μια κοινοπραξία με την Calpers, η οποία έλαβε το όνομα Jedi (Joint Energy Development Investments). Το 1997, ο Skilling, όντας Chief Operating Officer (COO), ζήτησε από την Calpers να συμμετάσχει στην Enron με μία ξεχωριστή επένδυση. Η Calpers έδειξε να ενδιαφέρεται για την ιδέα, αλλά μόνο με την προϋπόθεση να αποσυρθεί από εταίρος στη Jedi. Ωστόσο, η Enron δεν ήθελε να φαίνεται στον ισολογισμό της οποιαδήποτε οφειλή από την ανάληψη της συμμετοχής της Calpers στην JEDI. Έτσι, ο Διευθυντής Οικονομικών της Enron, ο Fastow, ίδρυσε την υπεράκτια οντότητα Chewco Investments LP, η οποία ανέλαβε το χρέος αυτό από την Enron και χρησιμοποιήθηκε για να αποκτήσει το μερίδιο της επιχείρησης Calpers από την κοινοπραξία Jedi έναντι 383 εκατομμυρίων \$. Μέσω της λειτουργίας της Chewco λοιπόν οι ζημίες της JEDI του κρατήθηκαν μακριά από ισολογισμό της Enron.

Το φθινόπωρο του 2001, η συμφωνία μεταξύ Calpers και Enron αποκαλύφθηκε, γεγονός που οδήγησε στη διακοπή της πρωτύτερης λογιστικής προσέγγισης της Enron για την Chewco και τη Jedi. Αυτή η αποκάλυψη φανέρωσε ότι τα κέρδη της Enron από το 1997 έως τα μέσα του 2001 θα έπρεπε να μειωθούν κατά 405 εκατομμύρια δολάρια και ότι το καθαρό χρέος της εταιρείας θα αυξηθεί τώρα κατά 628 εκατομμύρια δολάρια.

❖ **Whitewing**

Η Whitewing έχει την έδρα της στο Τέξας, και αποτελεί μία εταιρία ειδικού σκοπού

που χρησιμοποιήθηκε ως όχημα για χρηματοδότηση από την Enron. Τον Δεκέμβριο του 1997, με 579 εκατομμύρια δολάρια που παρείχε η Enron και άλλα 500 εκατομμύρια δολάρια ενός εξωτερικού επενδυτή, η Whitewing Associates LP ιδρύθηκε. Δύο χρόνια αργότερα, η συμφωνία της οικονομικής οντότητας άλλαξε, με αποτέλεσμα να μην είναι πλέον ενοποιημένη με την Enron και να μην υπολογίζεται στον ισολογισμό της εταιρίας. Η Whitewing χρησιμοποιήθηκε κυρίως για την αγορά περιουσιακών στοιχείων της Enron, συμπεριλαμβανομένων των συμμετοχών της σε σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και αγωγούς, μετοχές και άλλες επενδύσεις. Μεταξύ 1999 και 2001, η Whitewing αγόρασε από αυτή περιουσιακά στοιχεία αξίας 2 δισ. δολαρίων, χρησιμοποιώντας μετοχές της Enron ως εγγύηση. Παρά το γεγονός ότι οι συναλλαγές αυτές είχαν εγκριθεί από το διοικητικό συμβούλιο της Enron, οι μεταβιβάσεις περιουσιακών στοιχείων δεν συνιστούσαν αληθινές πωλήσεις και θα έπρεπε να έχουν υποστεί περισσότερη επεξεργασία.

3. Συνδεδεμένα Πρόσωπα

Τα στελέχη δεν σταμάτησαν εδώ. Με τη χρήση της δημιουργικής λογιστικής και το προνόμιο της χειραγώγησης των κερδών, ήταν σε θέση να επηρεάσουν την τιμή της μετοχής, και το επόμενο λογικό και παράνομο βήμα συνάμα ήταν να αρχίσουν να διαπραγματεύονται τη μετοχή επωφελούμενοι την εσωτερική γνώση που είχαν. Αυτό είναι γνωστό ως εκμετάλλευση εμπιστευτικών πληροφοριών και είναι παράνομο στις περισσότερες χώρες. Οι άνθρωποι της Enron γνώριζαν τα πάντα για τους offshore λογαριασμούς της εταιρίας, στους οποίους κρύβονταν οι ζημίες της, ωστόσο οι επενδυτές δε γνώριζαν τίποτα γι αυτό. Ο Οικονομικός Διευθυντής, Andrew Fastow καθοδηγούσε μια ομάδα που δημιούργησε τις εταιρίες-οχήματα και αξιοποιούσε τις συμφωνίες της επιχείρησης για να εξασφαλίσει για τον ίδιο, την οικογένεια και τους φίλους του εκατοντάδες εκατομμυρίων δολαρίων εγγυημένα εισοδήματα εις βάρος της επιχείρησης.

Το 1999, η Enron ξεκίνησε τη λειτουργία της EnronOnline, μια διαδικτυακή υπηρεσία συναλλαγών, η οποία χρησιμοποιείτο από σχεδόν όλες τις ενεργειακές επιχειρήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών. Ο πρόεδρος και Γενικός Διευθυντής

Παραγωγής Jeffrey Skilling συνηγορούσε στην εξής καινοφανή ιδέα, ότι η εταιρεία δε χρειαζόταν πραγματικά στοιχεία υπό την κατοχή της. Εφαρμόζοντας στο έπακρο τη διεισδυτική επενδυτική στρατηγική της επιχείρησης, κατέστησε την Enron το μεγαλύτερο χονδρέμπορο αερίου και ενέργειας, με \$27 δισεκατομμύρια συναλλαγές ανά τρίμηνο. Τα νούμερα της εταιρείας, μολαταύτα, έπρεπε να εμφανίζονται στην ονομαστική τους αξία. Η Enron υιοθέτησε μια λογιστική της αγοραίας αξίας, με την οποία τα προβλεπόμενα μελλοντικά κέρδη από οποιοδήποτε νηλ λογίζονταν επιτόπου στα βιβλία της. Συνεπώς, η εταιρία σημείωνε κέρδη από οτιδήποτε θα μπορούσε με το χρόνο να ανατραπεί και να μεταβληθεί σε ζημία, καθώς τα δημοσιονομικά της υπονομεύονταν από την ανάγκη χειραγώγησης της χρηματιστηριακής της αξίας στη Wall Street, κατά την περίοδο της τεχνολογικής έκρηξης του χρηματιστηρίου.

Στην πραγματικότητα, οι επιτηδευμένες πρακτικές της Enron αποτελούσαν συχνά κερδοσκοπικά παιχνίδια για τη διατήρηση της ισχύουσας τάξης και για την άνοδο της τιμή της εταιρίας. Οι αυξανόμενοι αριθμοί συνοδεύονταν και από χορηγούμενα επενδυτικά κεφάλαια τα οποία συντηρούσε παρά τα χρέη της. Μια πιθανή πτώση της θα αποτελούσε ένα φαινόμενο ντόμινο. Υπό την πίεση να διατηρήσει τη φαινομενική της εικόνα, ο Skilling επιτέθηκε φραστικά στον αναλυτή της Wall Street Richard Grubman, ο οποίος αμφισβήτησε τις ασυνήθιστες λογιστικές πρακτικές της Enron κατά τη διάρκεια μιας ηχογραφημένης διάσκεψης και συγκεκριμένα τόνισε πως η Enron ήταν η μοναδική εταιρεία που δε δημοσίευε τον ισολογισμό της μαζί με την κατάσταση αποτελεσμάτων.

Στα τέλη του 1990, η Enron έκανε συναλλαγές \$80-90 ανά μετοχή και αρκετοί έδειχναν να ανησυχούν με το θολό τοπίο που δημιουργείτο με τις οικονομικές αποκαλύψεις. Στα μέσα του Ιουλίου του 2001, η Enron ανακοίνωσε κέρδη \$50,1 δισεκατομμυρίων, σχεδόν τα τριπλάσια από τις αρχές του Ιανουαρίου, καταρρίπτοντας τις εκτιμήσεις των αναλυτών κατά 3 σεντς ανά μετοχή. Παρά ταύτα, το περιθώριο κέρδους είχε διατηρηθεί σε ένα συντηρητικό μέσο περίπου 2,1% και η τιμή της μετοχής της είχε πέσει περισσότερο από 30% σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν.

Οι προβληματισμοί γίνονταν ολοένα και πιο έντονοι. Η Enron είχε αντιμετωπίσει αρκετά σοβαρά λειτουργικά προβλήματα, όπως προβλήματα

τροφοδοσίας κατά το χειρισμό μιας μονάδας συναλλαγών ευρείας ζώνης, την κατασκευή του Dabhol Power και μια μονάδα εγκαταστάσεων στην Ινδία, αλλά και κριτική για το ρόλο που θεωρήθηκε πως διαδραμάτισε στην ενεργειακή κρίση της Καλιφόρνια του 2000-2001 (wikipedia.org).

5.2.3 Η Αποκάλυψη Της Απάτης Και Η Πορεία Προς Την Πτώση

Στις 16 Οκτωβρίου του 2001, η Enron ανακοίνωσε ότι τα αποτελέσματα του γ' τριμήνου της ήταν αρνητικά, λόγω μιας απρόσμενης χρέωσης άνω του \$1 δισεκατομμυρίου. Η διοίκηση υποστήριξε ότι οι απώλειες οφείλονταν κυρίως σε επενδυτικές ζημιές, μαζί με χρεώσεις ύψους περίπου \$180 εκατομμυρίων σε λεφτά που ξοδεύτηκαν για την ανοικοδόμηση της προβληματικής μονάδας διευρυμένων συναλλαγών. Τώρα οι ανησυχίες άρχισαν να εντείνονται ακόμη περισσότερο, γι αυτό τα στελέχη της Enron έπρεπε να βρουν τον κατάλληλο τρόπο να πείσουν τους επενδυτές ότι αυτά τα κέρδη είναι πραγματικά, ότι η εταιρία είναι ειλικρινής και ότι η ανάπτυξη θα επιτευχθεί λίαν συντόμως. Έτσι, προσπάθησε να διαβεβαιώσει πως η διευρυμένη μονάδα από μόνη της άξιζε \$34 δισεκατομμύρια, ένας ισχυρισμός που επίσης αντιμετωπιζόταν με δυσπιστία.

Στις 22 του Οκτωβρίου του 2001, η τιμή της μετοχής της έπεσε στα \$20,65 με μείωση \$5,40 σε μια μέρα, έπειτα από την ανακοίνωση της SEC πως διερευνά ποικίλες ύποπτες συμφωνίες που έκανε η Enron, τονίζοντας πως πρόκειται για μερικές από τις πιο θολές συναλλαγές εντός ομίλου που παρατηρήθηκαν ποτέ στην ιστορία της παγκόσμιας οικονομίας.²⁶ Στην προσπάθειά τους να αιτιολογήσουν τις χρεώσεις δισεκατομμυρίων δολαρίων και να καθησυχάσουν τους επενδυτές, τα στελέχη της Enron αναφέρονταν σε «άνευ κόστους συμφωνίες μετοχών», «παράγωγα εργαλεία που έρχονταν σε αντίθεση με την επείγουσα φύση των υπάρχοντων περιορισμένων forwards» και «στρατηγικές που εξυπηρετούσαν την αντιστάθμιση κινδύνου σε συγκεκριμένες εμπορικές επενδύσεις». Αυτή η παράξενη και αινιγματική φρασεολογία που χρησιμοποιούσαν φανέρωνε τη δυσκολία κατανόησης των αναλυτών ως προς το πώς η Enron διοικείτο. Παράλληλα ο K. Lay προσπάθησε να διαβεβαιώσει τους επενδυτές ότι τα χρηματικά διαθέσιμα της Enron ήταν επαρκή και

---

²⁶ http://usatoday30.usatoday.com/money/industries/energy/2006-01-23-enron-chronology_x.htm

πως δεν προβλέπονταν άλλες έκτακτες χρεώσεις και τόνιζε πως δεν υπήρχαν ατασθαλίες αναφορικά με τις συναλλαγές της Enron με τους συνεργάτες της που διοικούνταν από τον Andrew Fastow, στο πρόσωπο του οποίου έδειχνε απεριόριστη εμπιστοσύνη. Επομένως, παρά το γεγονός πως υπήρχαν ενδείξεις πως κάτι κρύβεται πίσω από όλα αυτά, οι αναλυτές δεν μπορούσαν να πιστέψουν ότι οι λογιστές ή οι ελεγκτές θα μπορούσαν ποτέ να επιτρέψουν μια τέτοια ολοκληρωτική αταξία, καθώς και ο K. Lay διατεινόταν πως οι χρηματοοικονομικές και λογιστικές καταστάσεις είχαν εξεταστεί εξονυχιστικά από τον εξωτερικό τους ελεγκτή, την Arthur Andersen.

Λίγες ημέρες αργότερα ακολούθησε η απομάκρυνση του Fastow από την εταιρία σε μια προσπάθεια του Lay να ξανακερδίσει την εμπιστοσύνη του κοινού, γεγονός που προβλημάτισε ωστόσο πολλούς. Ταυτόχρονα, η Moody's και η Fitch, δύο από τους τρεις μεγαλύτερους οίκους αξιολόγησης κάλεσαν την Enron για επανεκτίμηση και πιθανή υποτίμηση. Μια πιθανή μείωση της βαθμολογίας της όμως θα την εξανάγκαζε να εκδώσει εκατομμύρια μετοχών για την κάλυψη δανείων που είχε εγγυηθεί, μια κίνηση που θα έριχνε την αξία των διατηρούμενων μετοχών ακόμη περισσότερο. Όλες οι συνεργαζόμενες επιχειρήσεις άρχισαν να επανεξετάζουν τις υπογεγραμμένες συμφωνίες μαζί της, ιδιαίτερα όσες αφορούσαν το μακροπρόθεσμο ορίζοντα, για το ενδεχόμενο πτώσης της βαθμολογίας της κάτω από το BBB, κάτι που θα δημιουργούσε εμπόδια και σε μελλοντικές συμφωνίες. Έτσι και έγινε. Η Moody's έριξε την πιστοληπτική της ικανότητα σε Baa2, δύο επίπεδα κάτω από τη λεγόμενη junk-status (θέση για τα σκουπίδια) του Baa1. Η Standard and Poor's ομοίως έριξε τη βαθμολογία της στο BBB, και η Moody's επιπλέον προειδοποίησε ότι ήταν πιθανό να ρίξει τη βαθμολογία της για τα χρεόγραφα της Enron, η συνέπεια της οποίας θα μπορούσε να εμποδίσει την εταιρία από την αναζήτηση νέας χρηματοδότησης καθώς πλέον δε θα ήταν φερέγγυα.

Μετά από αυτές τις εξελίξεις ο SEC επεδίωξε τη διεξαγωγή μιας επίσημης έρευνας, σχετικά με τις συναλλαγές της Enron με τις offshore εταιρίες της. Εξουσιοδοτήθηκε λοιπόν μια ειδική επιτροπή από την Enron για να ερευνήσει τις συναλλαγές αυτές, με επικεφαλή τον William C. Powers, τον πρότανη της Νομικής Σχολής του Τέξας.

Ακολούθησε μια δύσκολη προσπάθεια της Enron να βρεί κάποιον αγοραστή που θα τη βοηθούσε να ξεχρεώσει και να ανακάμψει. Μετά από πολλές απορρίψεις, η

διοίκηση της εταιρίας φάνηκε να βρήκε αγοραστή, την Dynegy, μια άλλη εταιρεία εκμετάλλευσης ενέργειας με έδρα στο Χιούστον του Τέξας, η οποία ενδιαφερόταν για την αγορά της Enron σε "τιμή ευκαιρίας", δηλαδή για περίπου \$8 δισεκατομμύρια. Η Chevron Texaco, η οποία τότε κατείχε το ένα τέταρτο της Dynegy, συμφώνησε να δώσει στην Enron \$2,5 δισεκατομμύρια σε μετρητά, συγκεκριμένα \$1 δισεκατομμύριο επί τόπου και τα υπόλοιπα όταν η συμφωνία θα επισφραγιζόταν. Επιπλέον, η Dynegy θα συμφωνούσε να αναλάβει ένα χρέος ύψους \$13 δισεκατομμυρίων, καθώς επίσης και οποιοδήποτε άλλο χρέος που θα προέκυπτε μέχρι εκείνη τη στιγμή από τις "μυστικοπαθείς" πρακτικές της διοίκησης της εξαγοραζόμενης εταιρείας, που υπολογιζόταν σε περίπου \$10 δισεκατομμύρια κρυφό χρέος. Οι Dynegy και η Enron επιβεβαίωσαν τη συμφωνία τους στις 8 Νοεμβρίου του 2001.

Εν τω μεταξύ πολλοί ήταν αυτοί που αναρωτιούνταν εάν οι μετέδρες της Enron ήταν απλά συνέπεια ορισμένων αθώων λογιστικών σφαλμάτων ή κάτι παραπάνω. Το Νοέμβριο η Enron αποκάλυψε πως οι έκτακτες χρεώσεις που είχαν γνωστοποιηθεί τον Οκτώβριο, του ενός δισεκατομμυρίου ανέρχονταν στην πραγματικότητα σε \$200 δισεκατομμύρια, με το υπόλοιπο ποσό να αποτελεί απλά «διορθώσεις» αδρανών λογιστών. Πολλοί φοβούνταν ότι ακολουθούν κι άλλα τέτοια «μικρά λάθη» και «εκρήξεις ειλικρίνειας» από τα στελέχη της Enron. Στις 9 Νοεμβρίου γνωστοποιήθηκε και άλλη μία μεγάλη διόρθωση στα κέρδη της Enron με μια μείωση περίπου \$591 εκατομμυρίων στα δηλωθέντα έσοδα των ετών 1997-2000. Οι αλλαγές ισχυρίζονταν ότι προέρχονταν κυρίως από δύο συνεργασίες με εταιρίες ειδικού σκοπού, την "Jedi" και "Chewco". Οι διορθώσεις είχαν ως αποτέλεσμα ουσιαστικά στον εκμηδενισμό των κερδών της χρήσης 1997, με σημαντικές απώλειες στα επόμενα χρόνια. Μολαταύτα, η Dynegy φαινόταν πως δεν έχασε το ενδιαφέρον της για την αγορά της Enron, παρά τις αποκαλύψεις. Και οι δύο εταιρίες περίμεναν να λάβουν μια επίσημη αξιολόγηση της προτεινόμενης πώλησης από τη Moody's και τη S&P, κατανοώντας την επίδραση μιας τέτοιας πράξης στην ολοκλήρωση της συμφωνίας.

Οι δύο εταιρίες πίεσαν επίμονα προς την επισφράγιση της συμφωνίας αυτής και κάποιοι παρατηρητές έδειχναν αισιόδοξοι για το αποτέλεσμα. Ο Charles Watson επιδοκιμάστηκε για το όραμά του να δημιουργήσει τη μεγαλύτερη επιχείρηση στην

ενεργειακή αγορά με μια απότομη επιχειρηματική πρωτοβουλία. Ζητήματα πιστωτικής φύσεως όμως, γίνονταν όλο και πιο κρίσιμα. Κατά την περίοδο που γνωστοποιήθηκε η εξαγορά, η Moody's και η S&P μείωσαν τη βαθμολογία της Enron ένα μόλις επίπεδο πάνω από το junk status, και κατά συνέπεια πολλοί έμποροι περιόρισαν τις συναλλαγές τους με την εταιρία ή τις σταμάτησαν ολοκληρωτικά, στο φοβισμένοι από τις επερχόμενες εξελίξεις.

Στα μέσα του Νοεμβρίου, η Enron ανακοίνωσε πως σχεδίαζε να εκποιήσει στοιχεία που υπολειτουργούσαν, αξίας περίπου \$8 εκατομμυρίων, μαζί με ένα γενικό πλάνο περιορισμού των μεγεθών της προς όφελος της χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Λίγο αργότερα όμως, αποκάλυψε στο κοινό και ορισμένα περαιτέρω στοιχεία της κακής κατάστασης των υποθέσεών της. Πιο σοβαρό ήταν το γεγονός ότι η εταιρία αντιμετώπιζε υποχρεώσεις αποπληρωμής \$9 δισεκατομμυρίων έως το τέλος του 2002. Χρέη αυτού του ύψους ήταν υπερβολικά μεγάλα σε σχέση με τα χρηματικά της διαθέσιμα. Επιπλέον, η επιτυχία των μέτρων διατήρησης της πιστοληπτικής της ικανότητας δεν ήταν σίγουρη, ειδικά όσον αφορά τις εκποιήσεις στοιχείων του Ενεργητικού και την επαναχρηματοδότηση των χρεών της.

Στις 21 Νοεμβρίου, στη Wall Street διαφαίνονταν πολλές αμφιβολίες για το εάν τελικά η Dynegy θα προχωρούσε στη συμφωνία ή όχι, ή εάν θα ζητούσε μια ολική επαναδιαπραγμάτευση. Η τιμή της μετοχής της Enron είχε πέσει στα \$7. Επιπρόσθετα, αποκαλύφθηκε ότι σχεδόν όλα τα χρήματα που είχε δανειστεί για σκοπούς που συμπεριελάμβαναν αγορά των χρεογράφων της, δηλαδή περίπου \$5 δισεκατομμύρια είχαν εξαμιστεί σε σχεδόν πενήντα μέρες. Οι αναλυτές είχαν μένει έκπληκτοι με την αποκάλυψη αυτή και ιδιαίτερα μετά την πληροφορία που ήθελε τη Dynegy να μην ξέρει τίποτε για το μεγάλο ποσοστό χρήσης των ρευστών της διαθεσίμων. Στην προσπάθειά της να αποφύγει την προτεινόμενη εξαγορά, η Dynegy θα έπρεπε να αποδείξει νομικά μια σημαντική αλλαγή στις συνθήκες της συναλλαγής. Ο SEC ανακοίνωσε πως είχε συλλέξει στοιχεία για αστική απάτη εις βάρος της Arthur Andersen LLP. Μερικές ημέρες αργότερα, πηγές υποστήριξαν πως η Enron και η Dynegy διαπραγματεύονταν έντονα τους όρους της συμφωνίας τους. Η Dynegy πλέον ζητούσε από την Enron η εξαγορά να ρυθμιστεί στα \$4 δισεκατομμύρια έναντι της αρχικής προσφοράς των \$8 δισεκατομμυρίων.

Έτσι τα δύο χειρότερα σενάρια της Enron έγιναν πραγματικότητα. Η Dynegy Inc. αποδεσμεύεται από την προτεινόμενη συγχώνευση και η πιστοληπτική ικανότητα της Enron πέφτει στη junk status. Η εταιρία, έχοντας πολύ λίγα χρηματικά διαθέσιμα για τη λειτουργία της, βρέθηκε μόνη γεμάτη χρέη. Η τιμή της μετοχής της έπεσε στα \$0,61 στο τέλος της ημέρας των συναλλαγών. Υπολογίστηκε ότι έχει περίπου \$23 δισεκατομμύρια υποχρεώσεις, που αποτελούνται από ανεξόφλητα χρέη και εγγυημένα δάνεια. Η Citigroup και η JP Morgan Chase ήταν μέσα στην ομάδα αυτών που έχασαν σημαντικά ποσά με την κατάρρευση της Enron. Πολλά από τα μεγάλα στοιχεία της Enron είχαν ήδη ενεχυριαστεί σε πιστωτές ως εγγύηση για τα δάνεια, δυσχεραίνοντας τη θέση των εκτεθειμένων πιστωτών και εν τέλει των κατόχων των μετοχών της οι οποίοι δεν ήξεραν αν θα λάβουν τίποτα πίσω από τη διαδικασία της πτώχευσης.

Η αφερεγγυότητα της Enron οδήγησε στη ρευστοποίηση δίχως πρωτύτερα να γίνει κάποιος δομικός σχεδιασμός, όπως αρχικά αναμενόταν. Στοιχεία του ενεργητικού της όπως εταιρίες εμπορίας ενέργειας και εκμετάλλευσης ευρυζωνικών δικτύων, η ενεργειακή μονάδα Enron Wind, και οι εταιρίες παροχής τεχνικών συμβουλών απομακρύνθηκαν. Στη διαδικασία της εκποίησης συμπεριλαμβάνονταν η πετρελαϊκή εταιρία Mariner Energy και η INSELA, μια βενεζουελική εταιρία κατασκευής βαλβίδων αερίου και ηλεκτρικού εξοπλισμού. Επιπλέον, πουλήθηκαν άμεσα οι εταιρίες χαρτιού και εκμετάλλευσης λοιπών δασικών προϊόντων στις ΗΠΑ και τον Καναδά όπως οι Garden State Paper Company, Papiers Stadacona και St. Aurelie Timberlands. Η κύρια ηλεκτρική μονάδα της Enron στις ΗΠΑ, Portland General Electric, μετατράπηκε σε ανεξάρτητη επιχείρηση το 2006, με τις μετοχές της να δαπανώνται για τους πιστωτές. Οι υπόλοιπες λειτουργίες αναδιοργανώθηκαν στα πλαίσια δύο μεγάλων θυγατρικών εταιριών που συγκροτήθηκαν το 2003, την CrossCountry Energy και την Prisma Energy International. Η εκμετάλλευση των υποπροϊόντων της Portland General Electric το 2005 καθιέρωσε την Prisma Energy ως το τελευταίο μεγάλο τομέα εκμετάλλευσης της Enron, η οποία όμως τελικώς πουλήθηκε στην Ashmore Energy International ένα χρόνο μετά (wikipedia.org).

5.2.4 Τα Κύρια Συμπεράσματα Από Την Υπόθεση Της Enron

Η υπόθεση της Enron αποτελεί ένα ακόμα τρανταχτό παράδειγμα εταιρίας που έκανε χρήση των υπεράκτιων κέντρων και των offshore εταιριών, εκμεταλλεύτηκε τα προνόμιά τους και άσκησε μια πρακτική που είχε σχεδιαστεί για να κρύψει τις απώλειές της και που την έκανε να φαίνεται πιο κερδοφόρα από ό, τι πραγματικά ήταν. Με λίγα λόγια, το σχέδιο ήταν το εξής: προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αυξανόμενες ζημιές της, ο Andrew Fastow, ένα ανερχόμενο αστέρι που προήχθη σε CFO το 1998, προσπάθησε να υποδείξει πως η εταιρία βρισκόταν σε εξαιρετική κατάσταση, παρά το γεγονός ότι πολλές από τις θυγατρικές της είχαν χάσει χρήματα. Και αυτό επετεύχθη με τη χρήση υπεράκτιων εταιριών. Το καθεστώς της απόλυτης μυστικότητας που κυριαρχεί στην επικράτειά τους φαινόταν ιδανικό για να μπορέσουν να αποκρύψουν το ενεργητικό που είχε χάσει την αξία του καθώς και τις επιχειρηματικές δραστηριότητες που είχαν αποτύχει. Με αυτόν τον τρόπο κρατούσαν τα στοιχεία αυτά μακριά από τα βιβλία της εταιρίας, αφού στις υπεράκτιες εταιρίες δεν είχε πρόσβαση κανένας και δεν ασκούνταν έλεγχος. Σε αντάλλαγμα, η εταιρία εξέδιδε για τους επενδυτές των υπεράκτιων εταιριών κοινές μετοχές της Enron για να τους αποζημιώσει για τις απώλειες. Αυτό το παιχνίδι δεν θα μπορούσε να συνεχιστεί ωστόσο για πάντα και τον Απρίλιο του 2001, πολλοί αναλυτές άρχισαν να αμφισβητούν τη διαφάνεια των κερδών της εταιρίας. Η κατάληξη είναι γνωστή. Η Enron έφτασε στην πτώχευση μετά από μία σειρά διαρκώς ανατρεπόμενων στοιχείων της χρηματοοικονομικής της κατάστασης.

Τα κύρια στοιχεία που αξίζει να προσέξει κανείς στην περίπτωση της Enron, τα οποία προκάλεσαν αυτό το μη αίσιο τέλος της, αποτελούν σήμερα σημάδια προειδοποίησης για τις λοιπές επιχειρήσεις και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη:

1. Θα πρέπει να υπάρχει πάντα μια υγιής επιχειρηματική κουλτούρα σε μια εταιρία. Στην περίπτωση της Enron, η εταιρική κουλτούρα της έπαιξε σημαντικό ρόλο στην κατάρρευση της. Τα ανώτερα στελέχη πίστευαν ότι η Enron θα έπρεπε να είναι η καλύτερη σε ό,τι κι αν κάνει και το διοικητικό συμβούλιο αντίστοιχα ήταν υπερβολικά αισιόδοξο με τις λειτουργικές της συνθήκες. Όταν υπήρχαν αποτυχίες και απώλειες στην απόδοση της εταιρίας τις κάλυπταν προκειμένου να προστατεύσουν τη φήμη της, αντί να προσπαθούν να κάνουν κάτι για να διορθώσουν τα λάθη. Το σωστό λοιπόν είναι να δίνεται περισσότερη προσοχή από τους διευθυντές του διοικητικού

συμβουλίου στην εταιρία, στο όραμά της και στον τρόπο με τον οποίο αυτή το επιτυγχάνει.

2. Απαιτείται να υπάρχει ένα πιο πλήρες σύστημα ελέγχου για να εποπτεύει τα στελέχη και τους φορείς και στη συνέχεια να δίνει μια ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης της εταιρίας. Τα διοικητικά συμβούλια θα πρέπει να δώσουν μεγαλύτερη προσοχή στο management της επιχείρησης και στον τρόπο με τον οποίο κερδίζονται τα χρήματα. Επιπλέον, η πτώση της Enron προκάλεσε εντυπωσιακά αρνητικές συνέπειες σε ολόκληρη την οικονομία των ΗΠΑ. Έτσι λοιπόν και η κυβέρνηση θα πρέπει συγχρόνως να διαμορφώσει καλύτερους κανονισμούς και νόμους για την οικονομία για τη άρτια και ομαλή λειτουργία της.
3. Επίσης, ένα σωστό λογιστικό σύστημα το οποίο μπορεί να αποκαλύπτει περισσότερες χρηματοοικονομικές πληροφορίες πρέπει να δημιουργηθεί από το ξεκίνημα της εταιρίας, καθώς όπως φάνηκε η περίπλοκη και αδιαφανής τακτική της Enron πάνω στα λογιστικά προκάλεσε την σταδιακή πτώση και κατάρρευση της.
4. Τέλος, η επιχειρηματική ηθική είναι ίσως το πιο σημαντικό σημείο στο οποίο η επιχειρηματική δραστηριότητα θα πρέπει να επικεντρωθεί. Έτσι, οι λογιστές θα πρέπει στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της εταιρίας να παρουσιάζουν με ειλικρίνεια τα κέρδη και τις ζημίες και να μη παραπλανούν το κοινό αλλά και τα στελέχη της ίδιας της επιχείρησης με αναληθή στοιχεία, όπως συνέβη με την ελεγκτική εταιρία της Enron.²⁷

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η περίπτωση της Enron ως ένα ατυχές παράδειγμα επιτυχούς εταιρίας, γι αυτό είναι σημαντικό να γνωρίζει κανείς πώς και τί συνέβη ακριβώς, ώστε να αποφευχθούν τέτοιου είδους επαναλήψεις στο μέλλον. Η εταιρία υπέστη τεράστιες οικονομικές απώλειες ως αποτέλεσμα της αλαζονείας και της απληστίας της ανώτατης διοίκησης. Πολλές από τις ζημίες της εταιρείας που οδήγησαν στην κατάρρευση της θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί, αν κάποιος είχε το θάρρος και την προνοητικότητα να βάλει ένα τέλος στο παιχνίδι των offshore.

---

²⁷ <http://ccsenet.org/journal/index.php/ijbm/article/viewFile/7627/5855..>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι «φορολογικοί παράδεισοι» μέρος των οποίων αποτελούν οι offshore εταιρίες ήταν μια βρετανική επινόηση, η οποία χρησιμοποιήθηκε ανεπισήμως για τη διατήρηση της πολιτικής και οικονομικής εξουσίας στη Βρετανική Κοινοπολιτεία με βάση το τραπεζικό σύστημα της Ελβετίας. Οι περισσότερες χώρες που χαρακτηρίζονται «φορολογικοί παράδεισοι» ή επισήμως «κράτη μη συνεργαζόμενα με τον Οργανισμό για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ)» ισχυρίζονται ότι παρέχουν νόμιμα ένα επιχειρηματικό, νομικό, φορολογικό και τραπεζικό νομοθετικό πλαίσιο. Στις επίσημες ιστοσελίδες των κρατικών οργανισμών αναφέρεται πως «το βασικό χαρακτηριστικό τους είναι απλώς η πολύ χαμηλή ή μηδενική φορολογία», αλλά και «η φιλικότητα προς το ξένο επενδυτικό κεφάλαιο», όπως αναγράφουν τα φυλλάδια τοπικών ιδιωτικών επιχειρήσεων τραπεζικών και επιχειρηματικών υπηρεσιών για αλλοδαπούς ιδιώτες και εταιρίες.

Ωστόσο, το βασικό συμπέρασμα που προκύπτει από την εργασία αυτή είναι ότι κατά κύριο λόγο το καθεστώς των offshore εταιριών αποτελεί απλά μια επινόηση για την αποφυγή καταβολής φόρων και για τη νομιμοποίηση εσόδων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες (money laundering). Λέγεται μάλιστα ότι συνιστά μια απροκάλυπτη συνταγή για τη «σωστή» φοροαποφυγή, ενώ σύμφωνα με την Ιντερπόλ και το FBI, τα τελευταία 50 χρόνια κάθε χρηματιστηριακή κομπίνα, οικονομική απάτη και μεγάλη φούσκα σε όλο τον κόσμο έχει σχέση με τον σκοτεινό κόσμο των offshore.

Στην αντίπερα όχθη, τα λογιστικά γραφεία που υποστηρίζουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους επικαλούνται ότι «η χαμηλότερη φορολογία δεν είναι έγκλημα», ενώ τονίζουν πως το τραπεζικό απόρρητο (μη σχετιζόμενο με ποινικές πράξεις) «ισχύει και σε άλλες χώρες εδώ και δεκαετίες», οι οποίες δεν θεωρούνται «φορολογικοί παράδεισοι» (π.χ. Ελβετία, ΗΠΑ κ.ά.) από τον ΟΟΣΑ. Η διαφορά όμως έγκειται στο ότι η άρση του απορρήτου σε πολλές από τις επικράτειες αυτές είναι εφικτή μόνο θεωρητικά, ακόμα κι αν αποδεδειγμένα τα χρήματα προέρχονται από παράνομες πράξεις, όπως φοροδιαφυγή, απάτες, ναρκωτικά και μίζες διεφθαρμένων πολιτικών.

Ο κόσμος των offshore είναι εκείνος των εταιριών-μαριονέτων των μυστικών λογαριασμών, των εικονικών εγγραφών σε μητρώα. Το κύκλωμα ξεπλύματος μαύρου χρήματος και φοροδιαφυγής είναι γνωστό ότι υφίσταται και παραμένει ζωντανό γιατί υπάρχει αυξανόμενη ζήτηση. Είναι ένας κύκλος που αυτοτροφοδοτείται, ο κύκλος του παγκόσμιου χρήματος. Και η αυξανόμενη αυτή ζήτηση για υπηρεσίες offshore δικαιολογείται από την πληθώρα των προνομίων που προσφέρονται με τη χρήση των ψηφιακών δικτύων. Η διαφήμιση και η έκταση των προσφερόμενων υπηρεσιών του Παγκόσμιου Ιστού έχουν κάνει εύκολη και προσιτή τη χρήση των υπηρεσιών τους. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι οι υπηρεσίες δεν απευθύνονται αποκλειστικά και μόνο σε μεγάλους επενδυτές και επιχειρηματίες, αλλά και σε άτομα με μικρότερα κεφάλαια που θέλουν να αντισταθμίσουν τις απώλειες των απαξιωμένων χρηματοοικονομικών προϊόντων χωρών υψηλής φορολόγησης ή να μεταφέρουν τα χρήματά τους σε αγορές χαμηλότερου κόστους, αποφεύγοντας τις υπέρογκες φορολογικές επιβαρύνσεις απόδοσης και εισοδήματος. Ακόμη, το εύρος των παρεχόμενων υπηρεσιών τους εκτείνεται και πέρα από τη φορολογική τους τακτική στη διατήρηση της ανωνυμίας και την προστασία της ταυτότητας των ιδιοκτητών των νομικών προσώπων, κάτι που εκμεταλλεύτηκαν πολλοί για να καλύψουν τα ίχνη τους κατά τη διαδικασία ξεπλύματος βρώμικου χρήματος.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα εκμετάλλευσης των πλεονεκτημάτων των υπεράκτιων εταιριών αποτελούν οι μελέτες περιπτώσεων που εξετάστηκαν στο πέμπτο κεφάλαιο. Τόσο η τράπεζα BCCI όσο και η πολυεθνική εταιρία Enron κάνοντας χρήση των υπεράκτιων καταφυγίων και των εταιριών-οχημάτων κατάφεραν να διασφαλίσουν την ανωνυμία τους, να κρατήσουν μυστικές τις επενδυτικές τους κινήσεις, ακόμα και να αποφύγουν οποιαδήποτε υποχρέωση δημοσιοποίησης οικονομικών καταστάσεων, βιβλίων και στοιχείων. Το αποτέλεσμα ήταν να δημιουργήσουν μια «ψεύτικη» εικόνα για τη δραστηριότητά τους και να επωφεληθούν οικονομικά συγκεκριμένες μερίδες ανθρώπων από το χειρισμό αυτό: στην περίπτωση της BCCI μέσω της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες και εγκληματικές πράξεις και στην περίπτωση της Enron μέσω της παραποίησης και ελλιπούς ενημέρωσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρίας.

Ο κοινός παρονομαστής σε όλες αυτές τις περιπτώσεις είναι ο ανεπαρκής έλεγχος που ασκείται από τις εποπτικές αρχές των κρατών επί των δραστηριοτήτων των υπεράκτιων εταιριών. Το γεγονός μάλιστα ότι όταν οι διαμεσολαβούντες χρηματοπιστωτικοί φορείς, και ειδικότερα τα πιστωτικά ιδρύματα, χρησιμοποιούνται

ως δίαυλοι για τη νομιμοποίηση του προϊόντος παράνομων δραστηριοτήτων η φερεγγυότητα και η σταθερότητα του ενεχόμενου φορέα, αλλά και η αξιοπιστία του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο σύνολό του, μπορούν να κλονιστούν σοβαρά, με αποτέλεσμα την απώλεια της εμπιστοσύνης του κοινού σε αυτό. Το ενδεχόμενο αυτό πρέπει να προβληματίσει ακόμα περισσότερο τις εθνικές κυβερνήσεις και τους παγκόσμιους οργανισμούς που έχουν συσταθεί για το σκοπό αυτό προκειμένου να ληφθούν ακόμα πιο αποτελεσματικά μέτρα για την καταπολέμηση του φαινομένου καθώς οι διαστάσεις που έχει λάβει είναι εξαιρετικά μεγάλες και οι επιπτώσεις του στην οικονομία και την κοινωνία πολύ σοβαρές.

Πιο συγκεκριμένα, το σημείο στο οποίο πρέπει να δοθεί αρκετή έμφαση είναι η διαδικασία των εποπτικών ελέγχων και η συχνότητα με την οποία αυτοί πραγματοποιούνται. Παράλληλα, θα πρέπει να διατηρηθεί η ορθή και αμερόληπτη τήρηση των κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης των νόμων και των ρυθμιστικών διατάξεων και να μην επιτρέπεται η καθυστέρηση εκδίκασης αυτών των υποθέσεων.

Καταλήγοντας, θα πρέπει ωστόσο να επισημανθεί και η μέχρι σήμερα, αξιολογηθεί, θα χαρακτηρίζαμε, προσπάθεια των κυβερνήσεων και των αρμόδιων φορέων για την καταστολή του φαινομένου ακόμα και στη χώρα μας, η οποία συγκαταλέγεται στη λίστα των κρατών με τα υψηλότερα ποσοστά διαφθοράς και περιστατικών φοροδιαφυγής. Αρκετοί είναι οι νόμοι που έχουν ψηφιστεί για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ωστόσο μεγάλη προσοχή πρέπει να δοθεί στην ακριβή και αποτελεσματική εφαρμογή τους και στην εξάλειψη φαινομένων εκμετάλλευσης νομικών κενών. Η προσπάθεια πρέπει να είναι συνεχής, οι ελεγκτικοί μηχανισμοί ακεραίοι και αξιόπιστοι και η συνεργασία με τα λοιπά κράτη και τις αρμόδιες ελεγκτικές και διωκτικές αρχές τους αποδοτική ώστε να επιτυγχάνεται χρόνο με το χρόνο δραστική μείωση των φαινομένων αυτών που πλήττουν την παγκόσμια οικονομία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ελληνική Βιβλιογραφία

- ❖ Λεοντάρης Μ., «Έννοια της εξωχώριας εταιρίας», «Γενικό Λογιστικό Σχέδιο», Εκδόσεις ΠΑΜΙΣΟΣ, Αθήνα 2004
- ❖ Δουβής Παναγιώτης, «Offshore δραστηριότητες», Εκδόσεις PRESS LINE, Αθήνα 2003
- ❖ Παμπούκης Χ., «Οι υπεράκτιες εταιρίες στο Ελληνικό Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο», ΔΕΕ
- ❖ Παπαδογιάννης Γιάννης, «Ιδιοκτήτες offshore εταιριών με... ένα κλικ και 1.000 ευρώ», Εφημερίδα Καθημερινή, 13.09.08
- ❖ Κακαράς Αντώνης, «Off Shore αγάπη μου», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2008
- ❖ Μελάς Δημήτριος, «Διεθνής Φορολογικός Σχεδιασμός & Υπεράκτιες Επιχειρήσεις», Έκδοση του περιοδικού «Φοροτεχνική και Θρακική Προσέγγιση», 2010
- ❖ Αντωνόπουλος Δ., Κατούδης Η., «Φορολογία εισοδήματος φυσικών & νομικών προσώπων», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2004
- ❖ Αγγελόπουλος Π., «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα», Εκδόσεις Σταμούλη, 2005
- ❖ Κάτσιος Σταύρος, «Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, Η γεωπολιτική του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος: Το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες», Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσ/νίκη, 1998
- ❖ Τραγάκης Γεώργιος, «Οργανωμένο έγκλημα και ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, Money Laundering», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1996
- ❖ Γκόρτσος Χρήστος, «Το διεθνές και κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και η ενσωμάτωση στην Ελληνική έννομη πράξη», Δελτίο ΕΕΤ, Δ' Τρίμηνο 2005, Αθήνα

- ❖ Δημήτραινας Γιώργος, «Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Ζητήματα εφαρμογής του ν. 2331/1995», Νομική Βιβλιοθήκη, 2002

2. Ξένη Βιβλιογραφία

- ❖ Company Law Theory, Regulations & Operation, China Law Press, 2004
- ❖ Offshore Corporations, «A Brief Introduction» Harvard Business Review 9-799-119
- ❖ Tax Havens Encyclopedia, Butterworth's
- ❖ Hoyt Barber, «Tax Havens Today, The Benefits and Pitfalls of Banking and Investing Offshore», John Wiley & Sons Inc., (2007)
- ❖ President's Commission on Organised Crime, «The cash connection», Washington D.C., 1986
- ❖ Mark Hampton, John Christensen, Abstract: «The Capture of the State in Jersey's Offshore Finance Centre», September 1998, Discussion paper number 119, Department of Economics , University of Portsmouth
- ❖ Jason Campbell Sharman, «Havens in a Storm : The Struggle for Global Tax Regulation», Cornell University Press (2006)
- ❖ Ronen Palan, «The Offshore World: Sovereign Markets, Virtual Places and Nomad Millionaires», Cornell University Press (2006)
- ❖ Milton Grundy και Aparna Nathan, «Offshore business centers: A world survey», (2008)
- ❖ Jerome Schneider «The complete guide to offshore money havens : How to make millions, protect privacy and legally avoid taxes», Prima, (2000)
- ❖ Samuel Blankson, «The ultimate guide to offshore tax havens», (2005)
- ❖ Robert Bauman, «Where to stash your cash...legally, Offshore Havens of the world» (2007)
- ❖ Jesse A. Schmitt , «Legal Offshore Tax Havens : How to take legal advantage of the IRS Code and pay less in taxes» (2008).
- ❖ Andrew P. Morriss, «Offshore financial centers and regulatory Competition» (2010)

- ❖ Terry Dwyer, «‘Harmful’ Tax Competition and the Future of Offshore Financial Centres», Journal of Money Laundering Control

Ιστότοποι

- ❖ www.tanea.gr
- ❖ www.wikipedia.com
- ❖ www.taxheaven.gr
- ❖ www.hellastax.com
- ❖ www.ependyseis.gr
- ❖ www.logist.gr
- ❖ www.kriti-aigaio.gr

- ❖ www.bankofgreece.gr
- ❖ www.fatf-gafi.org
- ❖ www.dsanet.gr
- ❖ www.bibliotecapleyades.net
- ❖ www.fas.org
- ❖ www.eur-lex.europa.eu
- ❖ www.criminal.law.duth.gr
- ❖ www.creativeaccounting.net
- ❖ www.usatoday.com
- ❖ www.ccsenet.org